

UNIVERZA V LJUBLJANI

FAKULTETA ZA ŠPORT

Športno treniranje
Rokomet

ZNAČILNOSTI MIGRACIJ ROKOMETAŠIC V TUJE KLUBE

DIPLOMSKO DELO

MENTORICA:

prof. dr. Mojca Doupona Topič

SOMENTORICA:

asist. dr. Marta Bon

RECENZENT:

izr. prof. dr. Marko Šibila

Avtor dela:

MATIJA ZAKRAJŠEK

Ljubljana, 2013

ZAHVALA

Sestri, ker brez njenega vpisa na Fakulteto za šport tudi mojega ne bi bilo. Mami in očetu zaradi neznansko velike vztrajnosti pri spodbujanju na poti študija. Punci Sanji za pomoč pri nastajanju diplomskega dela ter potrpežljivost in podporo. Majdi in Danilu za podporo, zaupanje ter brezpogojno pomoč. Mentorici prof. Mojci Doupona Topič za usmerjanje, ki je pripeljalo do izdelka, na katerega sem ponosen. Somentorici prof. Marti Bon, zaradi katere sem se pravzaprav znašel v rokometnem svetu. Recenzentu prof. Marku Šibili, ki mi je preko usmerjanja TM Rokometa pokazal rokomet kot šport, kot ga še nisem poznal. Hvala tudi vsem, ki so posredno ali neposredno vplivali na uspešno dokončan študij.

Ključne besede: rokomet, migracije, prestop, tuji klub, soigralke, sociološke spremembe, kariera, vrnitev

ZNAČILNOSTI MIGRACIJ ROKOMETAŠIC V TUJE KLUBE

Matija Zakrajšek

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2013

Športno treniranje, Rokomet

Število strani: 81, število grafov: 7, število diagramov: 11, število virov: 27

IZVLEČEK

V diplomski nalogi smo analizirali migracije rokometošic. Preučevali smo motive, okoliščine in posledice odhoda igralk v tujino. Raziskava je bila opravljena na osnovi intervjujev s šestnajstimi igralkami, ki so odšle igrati v tujino. Rezultati raziskave kažejo, da se igralki za prestop v tuji klub odločajo v največji meri zaradi boljših finančnih pogojev in napredka, včasih tudi zaradi športne radovednosti ali zanimive ponudbe uglednega kluba. Dostikrat je prestop povezan s slabimi razmerami v dotedanem klubu. Približno polovici igralk je pri prestopu pomagal menedžer, preostalim družina ali prijatelji. Zdi se, da se mlajša generacija igralk bolj zaveda relativnosti, minljivosti in kratkotrajnosti uspeha in bolj načrtuje športno kariero, tudi njen konec. Trinajst igralk od šestnajstih je ob prestopu v drug klub, drugo državo, doživelo velike socialne spremembe. Socializacija ali vključevanje v novo okolje je potekala pri veliki večini (14/16) razmeroma brez težav. Tudi Slovenke, ki so odšle v tujino, so se srečevale s popolnoma novim načinom življenja, stilom treniranja in igre. Ocenjujejo, da je njihov osebni vložek velik, vendar v tujini veliko pridobijo, tako na rokometnem področju kot na ravni osebne razvoja.

Intervjuvanke so na splošno zadovoljne s kariero; sedem igralk je s kariero delno zadovoljnih, devet pa zelo zadovoljnih; domotožje in partner sta glavna razloga, ki sta odločilno vplivala na igralkin odhod domov.

Na osnovi rezultatov študije je moč zaključiti, da vsak odhod v tujino športno in osebno zaznamuje vsako igralko. Prestopi seveda vplivajo na razvoj in uspešnost panoge, v našem primeru ženskega rokometu, ki je v Sloveniji najuspešnejši šport med ženskimi kolektivnimi športnimi panogami.

Keywords: handball, migrations, transfer, foreign club, teammates, social change, career, return

SOME CHARACTERISTICS OF THE MIGRATIONS OF FEMALE HANDBALL PLAYERS

Matija Zakrajšek

University of Ljubljana, Faculty of sport, 2013

Sports training, Handball

Num. of pages: 81, Num. of charts: 7, Num. of diagrams: 11, Num. of sources: 27

ABSTRACT

The thesis deals with the migrations of female handball players. We studied the motives, circumstances and consequences of their relocation into a foreign country. The study was performed on the basis of interviews conducted with 16 female athletes who decided to play handball abroad. The study results show that the key factors in this decision are better financial resources and progress, sometimes even sports curiosity, or a tempting offer from a well-known club. This decision is often also a consequence of unfavourable circumstances in their present club. During the transfer, approximately 50 % of the players were helped by their managers, the rest received assistance from their family and friends. The findings imply that the younger generation of players is more aware of the relative and short-lived nature of success, and they make better plans for their sports careers, including its end. After the transfer to another club and relocation abroad, 13 players out of 16 experienced major social change. For the majority (14 out of 16), the socialization and adaptation to the new environment were relatively smooth. The Slovenians who relocated abroad experienced a completely new lifestyle, and a different style of training and play. They believe their personal investment is considerable, but they regard their stay abroad as beneficial, both in terms of athletic advancement as well as personal growth.

In general, the interviewed female athletes find their careers satisfying; 7 players rate it as partly satisfying and 9 as very satisfying. Home-sickness and separation from their partners are quoted as the main reasons influencing their return home.

The research results lead us to the conclusion that relocation abroad makes a considerable professional and personal mark on the player. Transfers also influence the development and the success of the sport, in our case women's handball, which is the most successful women's team sport in Slovenia.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	8
1.1.	MIGRACIJE	9
1.1.1.	Zgodovina evropskih migracij	10
1.1.2.	Migracije v Sloveniji	11
1.1.3.	Vpliv globalizacije na migracije	11
1.1.4.	Vloga migracij v današnjem času	13
1.1.5.	Gospodarske migracije	13
1.1.6.	Vzroki za migracije	14
1.2.	MIGRACIJE V ŠPORTU	15
1.2.1.	Migracije v kolektivnih in individualnih športih	16
1.2.2.	Športne migracije v Sloveniji	17
1.2.3.	Vpliv migracije na športnika, klub in panožno zvezo	18
1.3.	MIGRACIJE V ROKOMETU	19
1.3.1.	Primerjava Danske in Slovenije	21
1.3.1.1.	<i>Danska</i>	21
1.3.1.2.	<i>Slovenija</i>	23
2	PREDMET IN PROBLEM	26
2.1.	CILJI	26
2.2.	HIPOTEZE	26
3	METODA DELA	27
3.1.	VZOREC MERJENK	27
3.2.	EKSPERIMENTALNI PROGRAM – INTERVJU	27
3.3.	VZOREC SPREMENLJIVK	28
4	REZULTATI	29
4.1.	ZNAČILNOSTI MIGRACIJ ROKOMETAŠIC	29
4.1.1.	Razlogi za odhod v tujino	29
4.1.2.	Izvedba prestopa v tuji klub (tehnična raven)	32
4.1.3.	Vključitev v tuje okolje	37
4.1.4.	Možnost izobraževanja v tujini	41
4.1.5.	Sprememba socialnega življenja	45
4.1.6.	Ocena uspešnosti kariere	49
4.1.7.	Razlogi za vrnitev domov	53
4.2.	ZNAČILNOST MIGRACIJ ROKOMETAŠIC PO SKUPINAH	56
5	SKLEP	75
6	VIRI	78
7	PRILOGE	81
7.1.	VPRAŠANJA ZA INTERVJU O MIGRACIJAH ROKOMETAŠIC	81

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Razlogi za odhod v tujino.....	29
Graf 2: Izvedba prestopa	32
Graf 3: Vključitev v tuje okolje.....	37
Graf 4: Izobraževanje v tujini	41
Graf 5: Sprememba socialnega življenja	45
Graf 6: Ocena kariere	49
Graf 7: Razlogi za vrnitev	53

KAZALO DIAGRAMOV

Diagram 1: Razlogi za odhod v tujino	30
Diagram 2: Tehnična raven izvedbe prestopa	34
Diagram 3: Težave s socializacijo	38
Diagram 4: Izobraževanje v tujini.....	42
Diagram 5: Spremembe socialnega življenja.....	46
Diagram 6: Ocena kariere.....	50
Diagram 7: Razlogi za vrnitev.....	54
Diagram 8: Aktivne slovenske igralko (skupina 1)	57
Diagram 9: Bivše slovenske igralko (skupina 2)	61
Diagram 10: Bivše tuje igralko (skupina 3)	65
Diagram 11: Aktivne tuje igralko (skupina 4)	70

1 UVOD

Migracije ljudi so, zgodovinsko gledano, zelo star pojav. Lahko bi rekli, da se človek seli že od nekdaj. »Homo migrans obstaja, odkar obstaja Homo sapiens; kajti selitve spadajo med *conditio humana* prav tako kot rojstvo, razmnoževanje, bolezen, smrt. Migracije kot družbeni procesi so, razen izгона in bega, odziv na bolj ali manj kompleksne ekonomske in ekološke, socialne in kulturne eksistenčne družbene razmere. Zato je zgodovina preseljevanja vedno tudi del splošne zgodovine in jo je treba razumeti v tem okviru« (Bade, 2005, v Jazbec, 2012). Kljub mnogim teorijam je migracijsko vedenje človeka še precej nepojasnjeno. Ni ga mogoče uokviriti v objektivne, ekonomske in kvantitativne kazalce. Upoštevati je treba osebne zgodbe ljudi z migrantsko izkušnjo in družbene oz. politične strukture. Poleg strukturnih, ekonomskih, družbenih in političnih dejavnikov gre v veliki meri za intimno odločanje posameznikov (Jazbec, 2012).

Migracije v nobenem primeru niso nov pojav na zemljevidu sveta, saj nas spremljajo skozi celotno zgodovino vse do današnjih dni. Selitvena tematika je od nekdaj ena od perečih tem ekonomskih in socialnih razprav v različnih evropskih in svetovnih državah. Že od nekdaj so se ljudje selili zaradi različnih vzrokov, največkrat zaradi želje po izboljšanju svojih življenjskih pogojev ali pa zaradi strahu, da bodo v svoji domovini soočeni z okoliščinami, ki bi ogrozile njihove življenjske razmere (Medica in Lukič, 2011).

Migracije kot ena od sestavin prostorske mobilnosti prebivalstva pomenijo gibanje prebivalstva v prostoru in času ter združujejo dva selitvena tokova: emigracije (odseljevanje) in imigracije (priseljevanje). Osnovna posledica migracij so demografske spremembe v številu in sestavi prebivalstva, tako v emigrantski kot imigrantski družbi. Kot posledica zaželenih in nezaželenih demografskih sprememb pa v obeh okoljih nastaja tudi vrsta pozitivnih in negativnih socialnih, kulturnih in političnih sprememb (Postrašija, 2012).

Migracije v športu se nanašajo na problematiko, s katero se v Sloveniji do nedavnega ni ukvarjalo veliko raziskovalcev. O tej problematiki govori članek oz. študija (Bon, Doupona Topič, 2008) ter članek (Bon, Doupona Topič, Šibila, Pori in Leskošek, 2011). Modeli migracij v rokometu glede na nekatere teritorialne karakteristike avtorjev. Obstajata pa tudi dve diplomski nalogi: »Prestopi in migracije nogometašev« avtorja Roka Zorka (2003) in »Medkulturna primerjava migracij v rokometu« avtorice Polone Rožič (2011). Problematika odhodov športnikov in športnic v tuje klube je povsod po svetu aktualna. Še bolj jo občutijo v majhnih državah, kot je Slovenija, saj je število kakovostnih športnikov/športnic veliko manjše. Odhodi igralcev/igralk siromašijo domače klube in zmanjšujejo kakovost državnih prvenstev. Posledice so lahko zelo neprijetne, saj nezanimivih in nekakovostnih

tekem državnih prvenstev gledalci ne obiskujejo. Televizijske hiše jih ne prenašajo, kar je znak za sponzorje, da v to športno zvrst ni racionalno vlagati. Vložek v nezanimive projekte ne prispeva k prepoznavnosti podjetja, kar je osnovni namen sponzorstva določene športne ekipe. In tako pride do pomanjkanja denarnih sredstev za nemoteno delovanje kluba in v najslabšem primeru do zatona panoge. Po drugi strani pa migracije niso le negativen pojav. Pozitivno je vsekakor to, da igralci/igralke, ki prestopijo okvire države in se odločijo za odhod v tujino, kjer je možnost za napredek praviloma večja, prinašajo dodano vrednost nacionalni reprezentanci. V svetu ne glede na šport opažamo, da so reprezentance v veliki meri sestavljene iz igralcev/ igralk, ki igrajo v tujih klubih. Poznamo primere, kjer je državno prvenstvo slabo, reprezentančni uspehi pa so na visokem nivoju. Razlog, da sem se lotil raziskovanja značilnosti odhoda rokometašic v tujino, je tudi ta, da sem želel poiskati in ponuditi odgovore na vprašanja, kako se rokometašica počuti, ko prispe v zanj do tedaj neznanu okolje, s kakšnimi težavami se sooča in kaj ji v tem stresnem obdobju največ pomeni. Verjetno bi imeli trenerji do igralk, ki prihajajo iz popolnoma drugačnega okolja in z drugimi življenjskimi in vadbenimi navadami, drugačen odnos, če bi poznali težave in stiske teh igralk.

1.1. MIGRACIJE

V SSKJ je pojem migracija opredeljen kot spreminjanje stalnega ali začasnega bivališča, zlasti iz gospodarskih vzrokov; selitev, preseljevanje (SSKJ, 2000). V preteklosti je do migracij prihajalo, ker je človek želel spoznati neraziskan in nepoznan svet, za selitve se je odločal zaradi neugodne klime, pomanjkanja hrane, vode ali trgovanja. V sedanjih časih pa prevladujejo migracije, katerih vzroki so politično-vojaški ali osebni, s poudarkom na iskanju boljše zaposlitve, partnerske zveze ali študentskih izmenjav. Podrobneje o tem v poglavju o vzrokih za migracije. Na poti migriranja je narod ali človek naletel na različne težave in jih bolj ali manj uspešno premagoval. Narode ali posamezne ljudi pri migraciji velikokrat ovirajo geografske, rasne, gospodarske, kulturne in politične prepreke.

Poznamo dve vrsti migracij: notranje ali mednarodne (Migracije, 2012). Pri notranjih gre za to, da ljudje istega naroda prehajajo iz kraja v kraj znotraj nekega ozemlja ali države. Največkrat so to dnevne migracije, kjer ljudje zapuščajo svoj dom in se še isti dan vračajo, na primer: odhodi v službo, na treninge, v šolo itd. V bivši skupni državi Jugoslaviji smo poznali množične migracije, ki so v bistvu potekale med narodi, vendar jih moramo okategorizirati kot notranje, saj so potekale na ozemlju iste države. Mednarodne migracije pa praviloma potekajo med narodi. Pojavljajo se v treh oblikah: kot regularne, svobodne migracije posameznikov, ki po lastni volji in v okviru veljavnih zakonov spremenijo državo svojega prebivališča; kot prisilne migracije, ko ljudje bežijo bodisi kot posamezniki v strahu pred preganjanjem ali

množično zaradi kolektivnih kršitev človekovih pravic ali humanitarnega prava ter drugih okoliščin, ki jih povzročajo različni konflikti in katastrofe; ter kot nezakonite migracije, ki zadevajo prepovedane prehode meja in nedovoljeno bivanje v tuji državi. Definicije podajajo različne opredelitve o tem, koga lahko prištevamo med migrante. Najbolj pogosto se jih opredeljuje kot migrante na podlagi:

- ◇ države rojstva;
- ◇ državljanstva;
- ◇ zadnje države bivanja;
- ◇ časa odsotnosti od rojstnega kraja ali zadnjega kraja bivanja;
- ◇ namena bivanja.

Združeni narodi definirajo kot migranta vsako osebo, ki zamenja svojo običajno državo gibanja in pri tem spremeni stalno ali začasno bivališče. Različne države uporabljajo različna merila za opredelitev migrantov (Migracije, 2012).

1.1.1. Zgodovina evropskih migracij

Več kot dve stoletji so bile države zahodne Evrope v prvi vrsti emigracijske države. V zadnjih 60 letih pa se je trend obrnil in te države so postopoma postale končna postaja mednarodnih migrantov (Medica in Lukič, 2011). Etnična sestava prebivalstva se je v evropskih državah po koncu druge svetovne vojne bistveno spremenila. Vzrok za množične premike prebivalstva takoj po vojni je bilo uničenje, ki ga je druga svetovna vojna prizadejala Evropi. Med letoma 1945 in 1970 so se v hitro razvijajočih se industrijskih državah zahodne Evrope povečale zahteve po nekvalificirani delovni sili. Migracije delavcev v zahodno Evropo so imele dve glavni obliki: sheme za sprejem gostujočih delavcev, ki so jih sponzorirale vlade, in pa spontane migracije kolonialnih delavcev v nekdanje kolonialne sile. Klasični primer sprejemanja gostujočih delavcev je Zvezna republika Nemčija, kjer je število tujih delavcev (predvsem iz Italije, Grčije, Turčije, Maroka, Portugalske, Tunizije in Jugoslavije) med letoma 1956 in 1973 naraslo s 95.000 na 2,6 milijona. Migracije iz kolonij so značilne predvsem za Francijo in Veliko Britanijo, saj je na primer Francija leta 1970 imela že prek 800.000 priseljencev, ki so prišli iz njenih nekdanjih severnoafriških kolonij, sprejemala pa je tudi imigrante iz evropskih držav. Migracije delavcev so pomembno vplivale na obnovo in blaginjo zahodnoevropskih gospodarstev ter so vodile do pomembnih družbenih sprememb v priseljenskih državah. Z ekonomsko recesijo v 70. letih 20. stoletja je potreba po nekvalificirani delovni sili seveda upadla, migracije pa so se nadaljevale. Migranti in njihove družine so postali del družbene in kulturne resničnosti Evrope. Čeprav niso bili deležni vseh pravic in so se srečevali s socialnimi, ekonomskimi in političnimi ovirami v novih državah, je to za mnoge imigrante še vedno pomenilo veliko boljši standard, kot so ga imeli v svojih državah, tako da so se odločili ostati. V 80. in 90. letih sta se v

zahodni Evropi pojavili še dve migracijski smernici. Povečalo se je število tistih, ki so iskali politični azil, kar je posledica družbenih konfliktov, ki so izbruhnili v različnih delih sveta po koncu hladne vojne. Na drugo smernico pa sta vplivali gospodarska rast in zmanjšana rodnost v državah južne in zahodne Evrope, kar je povzročilo, da so nastale nove imigracijske države, npr. Italija (Migracije – svetovni izziv 21. stoletja, 2006).

1.1.2. Migracije v Sloveniji

Zlasti od druge polovice devetnajstega stoletja pa vse do petdesetih let prejšnjega stoletja se je prebivalstvo z ozemlja današnje Slovenije predvsem odseljevalo, manj pa priseljevalo. Odselitve so bile najintenzivnejše od leta 1890 pa vse do prve svetovne vojne. Takratne države emigracije prebivalstva so bile Severna Amerika, Kanada in Južna Amerika. V desetletju po drugi svetovni vojni je večina ljudi migrirala iz političnih razlogov, sredi petdesetih let prejšnjega stoletja pa je zabeležen porast ekonomsko motiviranih migracij. Od leta 1954 in vse do devetdesetih let dvajsetega stoletja je bila Slovenija predvsem območje priseljevanja. Najpomembnejša značilnost omenjenega obdobja so bile migracije iz republik nekdanje Jugoslavije. Takratne migracije so bile obravnavane kot notranje in ne mednarodne (Cukut Krilić, 2009).

1.1.3. Vpliv globalizacije na migracije

Na migracije je vplivala predvsem globalizacija, ki jo lahko razumemo kot proces krajšanja razdalj (Migracije, 2012). Svet je z letalskimi, ladijskimi in železniškimi prevozi postal majhen in tudi odročnejši deli sveta so nam postali dosegljivi v nekaj urah. Tovrstno spremembo, ki jo je prinesla globalizacija, zlasti opažajo starejše generacije, ki na ta napredek gledajo skozi desetletja življenja. V preteklosti se je v Sloveniji za letovanje v poletnem času večina odločala za bližnjo Hrvaško, sedaj pa so v porastu obiski bolj oddaljenih turističnih dežel, kot so Grčija, Egipt, Tajska in druge destinacije. Globalizacija pomeni tudi ustvarjanje svetovne ekonomije, prepletanje množičnih finančnih tokov in uvajanje novih tehnologij (Migracije, 2012). Svetovni splet je vsekakor odločilno »pomanjšal« svet, saj lahko z enim klikom izveš, kakšno je vreme v Braziliji, kako poteka vojna na Bližnjem vzhodu, in hkrati klepetaš s prijateljem z Nove Zelandije.

Migracije so ena najbolj perečih sodobnih svetovnih težav, saj so premiki prebivalstva obsežnejši kot kdaj prej v človeški zgodovini. Po trenutnih podatkih Svetovne organizacije za migracije je na svetu približno 192 milijonov ljudi, ki ne živijo v deželi svojega rojstva, kar so kar trije odstotki svetovnega prebivalstva – to

pomeni, da je praktično vsak 35. človek na svetu migrant. Med letoma 1965 in 1990 se je število migrantov povečalo za 45 milijonov, od leta 2000 do danes pa kar za 15 milijonov. Med migranti je tudi 30 do 40 milijonov nezakonitih migrantov, največ se jih zateče v ZDA, vendar tudi Evropa ne zaostaja. Predvsem sredozemske države, ki so blizu Afrike, so najbolj izpostavljene nezakonitim imigracijam, in skoraj ne mine dan, da ne bi zasledili novice o usodi nezakonitih migrantov, ki v želji po boljšem življenju prodajo vse imetje, da bi lahko prišli v Evropo. Vendar migracije niso le negativne. V svetu je vedno bolj razširjeno prepričanje, da so migracije ključni in neizogibni del gospodarskega in družbenega življenja vsake države in da so, če se jih pravilno upravlja, lahko celo zelo koristne tako za posameznike kot tudi za družbe. Vprašanje, ki se postavlja, torej ni več, ali sprejeti migrante, ampak kako upravljati migracijske tokove, da bi povečali njihove pozitivne in zmanjšali negativne vplive. Da so migracije v strmem porastu, govori tudi podatek, da je bilo leta 2005 zabeleženih 200 milijonov mednarodnih migracij po vsem svetu. Leta 1980 pa je bilo letnih mednarodnih migracij okoli 100 milijonov (Migracije – svetovni izziv 21. stoletja, 2006).

Prepričan sem, da je neuradna številka mednarodnih migracij še višja, saj je nemogoče zabeležiti prav vse mednarodne migracije, ki se zgodijo. Preseneča me podatek, da je polovica migrantov ženskega spola in da se povečuje odstotek žensk, ki potujejo samostojno. Migracije so same po sebi tvegane. Nikoli se zares ne ve, kakšno bo okolje, v katero bo migrant prišel, in kako bo sprejet. Ni pa samo destinacija tista, ki se lahko izkaže kot nevarno, ampak tudi sama pot. Živimo v času, ko že preprosto »štopanje« ob cesti ni brezskrbno. Daljša ko je pot, več je potencialnih nevarnosti, ki ogrožajo naše zdravje in življenje. Ženska populacija, ki potuje sama, je seveda še nekoliko bolj ogrožena. Za ženski spol stereotipno velja, da se težje upira nevarnostim in nasilju, s katerimi se na svoji poti srečuje.

Brata Ben-Portat (2004, v Trobec, 2005) se lotevata globalizacije športa z vidika posamezne države. Nedvomno zanimiv pogled ugotavlja, da je pod vplivom spreminjajočega se globalnega konteksta ter specifične interakcije med globalizacijo in lokalno dinamiko in njenimi strukturami. Globaliziranost športa v posamezni državi predstavljata na osnovi treh centralnih tokov: mobilnosti kapitala, delovne sile in kulture. Kapitalski tok se obravnava glede na količino denarja, vloženega v šport, in izvor kapitala (domači, tuji). Delovna sila se obravnava glede na pogoj uvoza ter izvoza športnikov (restrikcije izvoza glede na število let, število tujcev v ekipi – Bosmanovo pravilo, zamenjava državljanstva), medtem ko kultura obravnava navade in obnašanje navijačev kot tudi mobilnost kulturnih simbolov v obliki globalnih ikon, spremenjenih identitet in ideologij. Njune raziskave izraelskega nogometa prinašajo zaključke, da pomeni globalizacija na eni strani izven teritorialnih navad, na drugi strani pa ima lokalna pripadnost zaradi neenakomernega procesa, še vedno velik pomen.

1.1.4. Vloga migracij v današnjem času

V današnji vedno bolj globalni družbi na migracije in njihovo pojavljanje vpliva več dejavnikov. Spremenjene demografske smernice, predvsem staranje evropskega prebivalstva, vedno večji gospodarski prepad med razvitimi državami in državami v razvoju, liberalizacija svetovne trgovine, ki zahteva vedno mobilnejšo delovno silo, vedno bolj razvite komunikacijske vezi, ki povezujejo praktično vse dele sveta, in pa transnacionalne migracije praktično zahtevajo preseljevanje prebivalstva.

V 21. stoletju je torej naloga politikov in državnikov, da razvijajo in spodbujajo široko razumevanje pojava migracij z namenom, da bi jih uspešno upravljali in izkoristili pozitivne učinke migracijskih tokov. Seveda vlade ne morejo delovati enostransko, zato je pomembno sodelovanje in povezovanje med državami. Evropska unija je s Schengenskim dogovorom, Amsterdamsko pogodbo in Dublinsko pogodbo že naredila prve korake proti skupni migracijski politiki, ki bo skušala zmanjšati nezakonite migracije in povečati koristi migracij (Migracije – svetovni izziv 21. stoletja, 2006).

Danes igrajo mednarodne migracije veliko vlogo v nacionalnih, regionalnih in mednarodnih zadevah. Migranti, ki služijo denar z delom v tujini, tega včasih pošiljajo domov sorodnikom. S tem omogočijo sorodnikom dostojnejše življenje. Pri nas je znan izraz *gastarbajter*, ki govori o delavcih z območja bivše Jugoslavije, ki so odšli na delo v tujino. Po podatkih Pavlice (2005, v Medica in Lukič, 2011) je leta 1985 v Nemčiji živelo okrog 300.000 delavcev z območja nekdanje Jugoslavije. Poleg njih pa je bilo v tem času tam še 312.800 članov njihovih družin. Torej je bilo tega leta v ZR Nemčiji v tem času več kot 600.000 prebivalcev nekdanje Jugoslavije, od tega polovica delavk in delavcev.

V določenih državah so javne storitve ali celotne panoge odvisne od delavcev, ki so migrirali. Razlog je poceni delovna sila in posledično večja razlika v ekonomski ceni produkta. Brez tovrstnih delavcev bi težko zagotoviti nemoteno delovanje teh sektorjev, saj je domača delovna sila predraga glede na končno ceno produkta (Global Commission on International Migration, 2005, v Rožič, 2011).

1.1.5. Gospodarske migracije

Migracije so zelo pomembne za gospodarstvo. V razvitejših državah migracije omogočajo zaposlovanje tuje delovne sile za dela, ki jih domačini niso pripravljeni opravljati, saj je plačilo za njihov standard slabo. Migrantom, ki ponavadi prihajajo iz dežel z nižjim življenjskim standardom, pa takšen zaslužek pomeni nadstandardno dobro plačilo. Gospodarska kriza, ki traja že nekaj časa, bo verjetno dvignila

migracije na rekordno raven, saj se ljudje vse bolj ozirajo preko mej svoje države v iskanju boljše ali sploh zaposlitve.

Razlogi za migriranje so različni. Klinar (1976) je vzroke oziroma motive migracij razdelil v tri velike skupine. Prva skupina so migracije zaradi ekonomskih ali demografskih vzrokov, s čimer razumemo reševanje eksistence, izboljšanje ekonomskega položaja, prenaseljenost določenih območij. Druga skupina migracij so migracije zaradi političnih in vojaških vzrokov. Tukaj gre ponavadi za prisilno migriranje. Tretja skupina pa so migracija zaradi osebnih in družinskih vzrokov.

Tretja skupina se najbolj dotika posameznika in je zaradi tega tudi najbolj raznovrstna. Migranti, ki spadajo v to skupino, z migracijo sledijo svojim poslovnim ciljem, željam po boljši izobrazbi (študentske izmenjave), svojim družinskim koreninam, ljubezenskim zvezam itd. Šport je z gospodarskimi dejavnostmi najmočnejše povezan prek sponzorstev, ki so zasnovana na obojestranskih interesih. Sponzorstvo postaja čedalje bolj eden od načinov posrednega in neposrednega stika z uporabniki, ki hkrati uporablja vpliv in moč medijev. Gospodarstvo je za šport zelo pomembno. Znano je, da so gospodarsko močne države uspešne tudi v športu. Praviloma prihajajo evropski in svetovni prvaki v ekipnih športih na klubskem in reprezentančnem nivoju iz gospodarsko močnejših držav, kot so Italija, Nemčija, Francija, Španija, Velika Britanija, skandinavske države in Rusija. Vzrok za uspešnost lahko zagotovo iščemo v vlaganju velikih količin denarja v šport. Klubi z velikimi proračuni so nedvomno zanimivi za športne zvezdnike in obratno. Zvezdniki, ki igrajo za klube v določeni panogi, so zanimivi za medije, ti pa za sponzorje, ki si želijo medijske prepoznavnosti, in tako je krog sklenjen.

1.1.6. Vzroki za migracije

Vzrokov za migracije je veliko. Klinar (1976) jih je razvrstil v tri večje skupine:

- ◇ ekonomsko-demografski vzroki;
- ◇ politično-vojaški vzroki;
- ◇ osebno-družinski vzroki

Vzroki za ekonomsko-demografske migracije so splošno izboljšanje kakovosti življenja. Tukaj prihaja do migracij prostovoljno ali pa posameznike ali narode v to prisilijo življenjske razmere. Pri politično-vojaških vzrokih gre v večji meri za prisilno izselitev ali beg, s katerim si rešiš življenje, npr. beg iz držav s strogim totalitarnim režimom, kot je Severna Koreja, ali izseljevanje Slovencev v Argentino in Avstralijo po 2. svetovni vojni (Klinar, 1976).

Do osebno-družinskih vzrokov za migracijo praviloma prihaja prostovoljno. Družine ali posamezniki se preseljujejo k svojim sorodnikom ali pa sledijo partnerski zvezi, ki so jo spoznali bodisi v lastni ali drugi državi. V to skupino spadajo tudi posamezniki, ki odidejo na delo oziroma študij v tujino, potem pa po izteku delovne pogodbe ali študija tam tudi ostanejo. Vzroki za ekonomsko-demografske in osebno-družinske migracije se definitivno prepletajo. Tema dvema skupinama je skupen vzrok za migracije tudi izboljšanje eksistence in kakovosti življenja. Tako se ustvarja splošno mnenje, da je glavni razlog za selitev finančne narave. To mnenje v določeni meri vsekakor velja, saj brez stabilne finančne slike posameznik težko zadovoljuje svoje potrebe (Klinar 1976).

Migracije so lahko posledica posebnih okoliščin, s katerimi se ljudje soočamo, tudi v športu. Situacije, ki silijo ljudi v proces migriranja, so lahko vojne, naravne katastrofe, obdobja gospodarske recesije itd. Zaradi naštetega se milijoni po svetu odločijo za selitev v upanju, da bo novo socialno okolje prijaznejše ter jim omogočilo boljšo kakovost življenja (Doupona Topič in Bon, 2008).

1.2. MIGRACIJE V ŠPORTU

Selitve športnikov so se začele z začetkom industrializacije okoli leta 1860, ko se je z železnico in preselitvami delavcev začela doba kapitalizma, ki je dvignila priljubljenost nogometa povsod po Evropi. Veliko raziskav je bilo narejenih o migracijah športnikov, ki so nastopali v popularnih športnih panogah, kot sta nogomet in košarka, manj pa za druge športe, kot so kriket, bejzbol idr. Leta 1994 sta pionirja na področju študij o migracijah športnikov Joseph Maguire in John Bale zaznala migracije športnikov, dve leti kasneje pa še povečanje migracij športnic. Kot je zapisal Maguire, se kot migracije v športu ne štejejo le migracije športnikov, ampak tudi migracije drugih športnih delavcev, kot so športni agenti, fizioterapevti, športni psihologi, uradne osebe, športni znanstveniki itd. Omenjena avtorja sta zapisala, da so migracije v športu povsem nekaj običajnega in vsakdanjega (Agergaard, 2008).

Če pogledamo migracije v smislu krajšega časovnega obdobja, kot je na primer en dan, teden ali mesec, opazimo različno število migracij v različnih športnih panogah. V ekipnih športih, kot so nogomet, košarka, rokomet itd., so migracije pogostejše v tekmovalnem obdobju, ko ekipe igrajo tekme na domačem igrišču in na gostovanjih. Redkejšje pa so v vmesnem obdobju, ko se ekipe pripravljajo na začetek ali na nadaljevanje sezone. Drugače je pri individualnih športih. Pri tenisu, smučanju, atletiki, plavanju, kolesarjenju itd. so migracije prisotne tudi zunaj tekmovalne sezone, saj tekmovalci in trenerji za priprave izbirajo destinacije, ki jim ponujajo najugodnejše pogoje. Odgovor, zakaj je tako, je verjetno iskati tudi v dejstvu, da je ceneje organizirati priprave za enega igralca tenisa v ZDA kot pa kondicijske priprave

za celotno nogometno moštvo v Braziliji. Strokovno osebje kluba ali tekmovalnega tima je posledično vezano na migracijo ekipe ali posameznika, s katerim sodeluje. Športni migranti se po vzrokih za migracijo in tudi po značilnostih migracije zelo razlikujejo. Leta 1996 je Maguire na podlagi 22 intervjujev tujih igralcev angleške nogometne lige (Agergaard, 2008) opredelil sedem tipov migrantov.

To so:

- ◇ plačanci: razlog za migracijo je le denar;
- ◇ kolonisti: ostanejo v državi, kamor so migrirali več sezon, možnost, da ostanejo za vedno tudi po karieri, je velika;
- ◇ ambiciozneži: prvi razlog za migracijo je napredek v karieri, drugi razlog je želja po igranju v točno določenem klubu ali ligi, tretji razlog je igranje v klubu, ki bo služil kot odskočna deska za napredovanje in igranje na višjem nivoju;
- ◇ nomadi: razlog je želja po novem znanju, kulturi, jeziku, ki ga prinaša nova dežela;
- ◇ azilanti: razlog za migracijo je osebni ali politični;
- ◇ izgnanci: razlog za migracijo je neprimerno obnašanje ali medijska izpostavljenost v matični državi;
- ◇ novokategorniki: razlog za migracijo je želja po medijski prepoznavnosti zato izbirajo za nadaljevanje kariere klub ali državo, kjer je to mogoče (David Beckham).

1.2.1. Migracije v kolektivnih in individualnih športih

Migracije v tuje športne klube so v kolektivnih športih nekaj vsakdanjega. Igralci v kolektivnih športih, kot so nogomet, košarka, rokomet, odbojka itd., odhajajo za en mesec, pol leta, leto ali več na začasno delo v tujino. Čas, ki ga preživijo v enem ali več tujih klubih, je odvisen predvsem od njih samih in njihove uspešnosti v športu, v katerem nastopajo. Migracije v individualnih športih pa so redkejši pojav. V individualnih športih načeloma ne prihaja do migracij takšne vrste oziroma tovrstne migracije niso tako pogoste kot pri kolektivnih. Razloge gre iskati v organiziranosti športnih tekmovanj. Individualni športniki praviloma nastopajo za svojo državo in ne za klub. Takšen primer je recimo smučanje, tenis, tek na smučeh, atletika, plavanje itd. V teh športnih panogah potekajo klubska tekmovanja znotraj ene države, ko pa gre za mednarodna tekmovanja, pa tekmovalci nastopajo pod okriljem panožne zveze. Športniki v individualnih športih zaradi želje po nadaljevanju športne kariere včasih posežejo tudi po menjavi potnega lista oziroma državljanstva. Za to potezo se odločijo, ker v svoji državi ne dobijo dovolj priložnosti za dokazovanje. Včasih je konkurenca za mesto v reprezentanci prevelika ali pa jim nacionalna panožna zveza ne more ponuditi zadostnih pogojev za kontinuirani napredek in razvoj. Znan je primer biatlonca hrvaškega rodu Jakova Faka, ki je zaradi boljših pogojev treningov v Sloveniji prevzel slovensko državljanstvo.

1.2.2. Športne migracije v Sloveniji

Slovenski športniki so v večji meri začeli migrirati po osamosvojitvi. Pred osamosvojitvijo so bile migracije usmerjene predvsem v države federacije Jugoslavije. V Sloveniji je posebej odmeval prestop Petra Vilfana iz ljubljanskega košarkarskega kluba Olimpija v beograjski košarkarski klub Partizan, kjer je igral v sezoni 1985/86. Potem se je vrnil v Slovenijo, v košarkarski klub Olimpija (Peter Vilfan, 2012). Nekoliko prej se je za odhod iz Slovenije odločil nogometaš Brane Oblak. Pot ga je leta 1973 vodila iz ljubljanske Olimpije k splitskemu Hajduku, od tam pa leta 1975 v močno nemško ligo k Schalkeju. Najboljša nogometna leta je preživel pri Münchenskem Bayernu, kamor je prestopil leta 1977 (Branko Oblak, 2012). Odhod v Nemčijo leta 1975 je bil fenomen, nekakšen prelom in znak, da se lahko slovenski športniki uveljavijo tudi v najmočnejših evropskih nogometnih ligah, kar so za Oblakom potrdili še mnogi. Zagotovo velja omeniti še en prestop v tuji klub. Alenka Cuderman je prestopila iz rokometnega kluba Olimpija v beograjski rokometni klub Radnički in tam igrala med leti 1980 in 1984. V tem obdobju je z ekipo postala štirikratna državna prvakinja in enkrat prvakinja Evrope. Leta 1984 se je vrnila v ljubljansko Olimpijo. Naslednjo sezono se je ponovno odločila za igranje v tujini. Sezono 1987/88 je preživela v rokometnem klubu Jedinstvo v Tuzli, naslednjo sezono pa je igrala v rokometnem klubu Giessen und Lutzenlinden v Nemčiji. Kariero je sklenila kot trenerka in igralka v švicarskem rokometnem klubu Servette leta 1993. Alenka Cuderman je s takratno jugoslovansko reprezentanco na poletnih olimpijskih igrah v Los Angelesu osvojila zlato medaljo in tako postala prva Slovenka z zlato olimpijsko medaljo (Cuderman, 2011).

V Jugoslaviji je v tistih časih veljalo pravilo, da igralci, mlajši igralci od 28 let, niso smeli zapuščati države zaradi selitve v tuje klube. Mnenja o tem, ali je ta odločba koristila ali škodovala mladim športnim talentom, so deljena. Po razpadu Jugoslavije so se pretrgale tudi športne vezi. Redki slovenski športniki so se po izbruhu vojne leta 1991 podajali na območja napetosti in nacionalnih trenj. Glede na razmere na političnem, ekonomskem in športnem področju so slovenski športniki in športnice pričeli iskati nove možnosti za selitev v tuje klube. Sprva je šlo za redke posameznike in posameznice, kasneje pa so se športniki in športnice za odhod v tujino odločali pogosteje. Predvsem v zadnjih letih opažamo velik porast slovenskih športnikov v tujini. Glede na spol prevladujejo migracije športnikov. Razloge je iskati v množičnosti moškega športa v primerjavi z ženskim ter v različni razvitosti ženske in moške veje iste panoge (rokomet, nogomet, odbojka ...).

Vsak slovenski športnik ali športnica, ki v tujini uspešno zastopa barve svojega kluba, je odprl vrata tistim športnikom, ki so prihajali za njim. Športniki in športnice, ki uspešno nastopajo za klube po vsej Evropi, opozarjajo iskalce talentov na Slovenijo. Slovenija kot športna nacija premore obilico talentov v različnih športih. Dandanes v

Evropi praktično ni države, v kateri ne bi vsaj eden od slovenskih športnikov nastopal za vsaj en klub v različnih športnih panogah. Slovenski športniki igrajo pomembno vlogo v klubih, ki osvajajo najvišja mesta na različnih kakovostnih tekmovanjih. taki so Samir Handanović, nogometni vratar milanskega Interja, Erazem Lorbek, krilni center košarkarskega kluba iz Barcelone, Tim Matavž, napadalec nogometnega kluba PSV iz Eindhovna, Uroš Zorman, srednji zunanji igralec rokometnega kluba iz Kielc, Alen Pajenk, bloker Macerate, italijanskega državnega prvaka v odbojki, in mnogi drugi.

1.2.3. Vpliv migracije na športnika, klub in panožno zvezo

Vzrokov za migracije športnikov in športnic je toliko, kot je migracij. Vsak športnik ima svoje želje, svoje sanje, svoje prioritete. Vsem pa je skupno eno: težnja po boljšem. Športnik mora z odhodom v tujino sprejeti nove navade, se naučiti tujega jezika, se prilagoditi zahtevam novega trenerja itd. Že sprememba iz domačega, znanega okolja v tuje, neznano okolje je velik stres, druga prilagajanja pa so še toliko težja. Športniki, ki se odločijo za odhod v tujino, se prej pozanimajo, kako se v klubu trenira, kakšen odnos in sistem igre goji trener, kako je klub finančno stabilen in ali izpolnjuje obveznosti do igralcev/igralk. Danes, ko svet obvladujejo internet in drugi mediji, pridobiš takšne podatke v trenutku. Športniki pa se tudi na tekmovanjih spoznavajo med sabo in si tovrstne informacij prijateljsko izmenjujejo. Podatki, ki jih športniki o klubu pridobijo pred prihodom, lahko v veliki meri olajšajo integracijo. Definicija integracije po Nannestadu (1999, v Agergaard, 2008) je naslednja: posameznik se vključi v novo kulturo, vendar ohrani del svoje kulture. Načeloma noben športnik ne gre v tujino spoznavat kulturo tuje države, ampak se gre profesionalno športno udeleževati. Glede na informacije, ki so jih predhodno dobili, pričakujejo, da bo integracija potekala gladko in brez nevšečnosti. S prihodom v tujino pa se srečajo z realnostjo (Agergaard, 2008). Težave s sporazumevanjem, nespoštovanje pogodb, pritiski medijev in sponzorjev, težave s trenerjem itd. pustijo posledice. Te se odražajo pri motivaciji za treniranje in igro, v nedružabnem vedenju do soigralk in domotožju. Nasprotno pa dobro počutje v tujem klubu sproži pozitivne občutke, ki se kažejo v obliki napredka ter želji po igri in treningih.

Klub se glede migracij lahko znajde v dveh različnih situacijah. Kadar klub v svoje vrste pripelje novega igralca ali igralko, načeloma ne gre za negativen stres na kateri koli strani, saj je bila želja po sodelovanju obojestranska. To je vsekakor pomemben trenutek za obe strani, saj je klubsko okolje občutljivo in vsak odklon od normalnega vzdušja lahko poruši ravnovesje. Ena pomembnejših nalog kluba je, da športnika pričakajo pogoji, ki mu omogočajo, da se od prvega dneva lahko maksimalno osredotoči na integracijo v ekipo in klubsko okolje.

Drugi primer je prekinitve sodelovanja. Če je želja športnika po prekinitvi sodelovanja nenadna, na primer sredi sezone, je klub potisnjen v neprijetno situacijo, saj je sredi sezone težko najti ustrezno zamenjavo, ki se bo hitro vklopila v koncept treningov in igre. Če do prekinitve sodelovanja ne pride sporazumno, se zadeve ponavadi rešujejo s tožbami, ki praviloma izčrpavajo obe strani.

Vpliv migracij na panožno zvezo ni zanemarljiv. Prav tako kot pri vplivu migracij na klube je lahko zveza postavljena v situacijo, v kateri z migracijo športnika pridobi ali izgubi. Zveza z odhodom športnika v tujino izgubi, saj športnik s svojim odhodom osiromaši državno prvenstvo države. O posledicah odhodov vrhunskih športnikov v tujino sem razmišljal že v enem od prejšnjih poglavij. Posledice so ekonomsko občutljive, saj dobri športniki, ki so tvorci močnega državnega prvenstva, odidejo v boljše tuje klube. Gledanost domačih prvenstev posledično pada in tako tudi zanimanje sponzorjev za finančni vložek zamira. Rezultat je slabitev panožne zveze in kakovosti domačih igralcev.

V drugem primeru pa ob odhodu športnika v tujino panožna zveza za svojo prvo ekipo (reprezentanco) praviloma pridobi igralca, ki v tujini bolje in več trenira ter posledično prinaša dodano vrednost. To se pozna na tekmovanjih, kjer reprezentanca nastopa. Dodal bi, da je v krogu teh treh najranljivejši člen športnik/športnica. Velikokrat klubi ali panožne zveze nimajo pravega odnosa, občutka ter posluha za želje, ideje, težave in stiske športnika. Na športnike se gleda kot na potrošni material, ki, ko se iztroši, postane neatraktiven, nezanimiv. Klubi in zveze bi morali svojim športnikom omogočiti mirno okolje za treninge in pripravo na tekme. Morali bi jim omogočiti psihofizičen razvoj ter jih usmeriti na pravo pot osebne rasti.

1.3. MIGRACIJE V ROKOMETU

Tudi v rokometu je migracij vsako leto več. Igralke migrirajo zaradi boljših finančnih ponudb, slabih razmer v dotedanjih klubih in zaradi ambicij. Menim, da je zaznati večjo tendenco migriranja iz vzhodne in južne Evrope v srednjo in severno, kjer se igra boljši rokomet in od koder prihajajo klubi z boljšo organizacijo ter finančno stabilnostjo. Zanimiv je pojav migriranja skandinavskih rokometašic. Pred nekaj leti je bilo v tujih klubih zelo malo rokometnih igralk iz skandinavskega prostora. Ta stereotip ne zdrži več, saj sedaj najdemo Skandinavke v klubih širom Evrope. Za primer lahko vzamemo norveško igralko Heidi Loke, ki igra za madžarski Gyor. V tej sezoni ima tudi igra slovenskega predstavnika v ligi prvakinj RK Krma skandinavski pridih. Za omenjeni klub igrata Švedinji Gabriella Kain in Linnea Torstenson. Po podatkih Doupona Topičeve in Bonove (2008) se je število mednarodnih prestopov v moškem in ženskem rokometu v samo treh letih (1999 – 2002) podvojilo, v naslednjih

dveh letih pa naraslo še za nekaj več kot 10 %. Tako je število prestopov naraslo s 3579 v letu 1999 na 8597 v letu 2004.

Raziskava, ki jo je naredila Agergaardova (2008), ugotavlja, da sta z migracijami v danskem rokometu začeli igralki Anja Andersen in Camilla Andersen v zgodnjih devetdesetih letih. Migrirali sta na Norveško in v Nemčijo. Agergaardova navaja, da ni točno znano, kdo naj bi bila prva tujka, ki je zaigrala za danski klub, in kdaj, vendar je kasneje v intervjuju, ki ga je opravila z rusko igralko, ta priznala, da je bila prav ona prva tuja igralka v danski ženski rokometni ligi, in sicer v sezoni 1994/1995. Od takrat naprej je število tujih rokometnih igralk zelo naraslo. Avtorica članka ugotavlja, da je bilo leta 2006/07, ko je bilo v danski ženski rokometni ligi registriranih 69 tujk, od teh 41 % igralk iz skandinavskih držav, nato so bile najštevilčnejše igralke iz vzhodnega dela Evrope (32 %), 23 % igralk je prihajalo iz osrednje Evrope, preostali 4 % pa iz držav vzhodne Azije. Agergaardova ugotavlja tudi, da pomeni 30 % tujih igralk na Danskem globalizacijo rokometu kot športne discipline.

Migracije v športu nasploh kot tudi v rokometu prinašajo veliko pozitivnih stvari, kot so: lažje pridobivanje finančnih sredstev, saj so klubi s kakovostnimi tujci tarča medijev, mlajši igralci/igralk se lahko od izkušenejših tujcev/tujk veliko naučijo, nacionalne lige se s prihodi tujih igralcev/igralk krepijo, gledalci prihajajo na tekme v večjem številu itd. Dejstvo pa je, da preveč tujcev, skoncentriranih v eni ekipi, lahko prinese negativne dolgoročne posledice pri razvoju mladih igralcev/igralk, ki se šele uveljavljajo in bi potrebovali za hitrejši proces uveljavitve več priložnosti za dokazovanje. Opazimo lahko, da ima ekipa s štirimi ali petimi tujimi igralci/igralkami na klopi za rezervne igralce še vsaj enkrat toliko perspektivnih mladih igralcev, ki čakajo na priložnost. Velikokrat zaman. S takim početjem se na kratek rok dela škoda igralcem, na dolg rok pa panožni zvezi, saj takšne igralce, ki so talentirani in nezadovoljni s statusom v klubu, hitro opazijo predstavniki tujih klubov. Sledi migracija, ki slabi domače prvenstvo. Igralcu pa omogoča napredek, saj v tujem klubu dobi več priložnosti za dokazovanje kot v domačem. Panožne zveze se s takšnimi težavami spopadajo na različne načine.

Leta 1981 je časopis Basketball Monthly objavil članek, v katerem opozarja, da je treba razvijati domače igralce, saj lahko za plačilo dveh do treh tujih igralcev porabimo tudi do 75 % proračuna. V članku apelirajo, da je treba število tujih igralcev nadzorovati s strani nacionalnih športnih zvez, saj so one odgovorne za razvoj športnih panog v prihodnosti (Maguire in Falcous, 2011). Zaradi preprečitve negativnih vplivov prevelikega števila tujcev v nacionalnem rokometnem tekmovanju v Sloveniji je Rokometna zveza Slovenije sprejela sklep o njihovi omejitvi. V Propozicijah državnih rokometnih lig 16. člen naroča, da je lahko v 1. A-moški ligi od na tekmo prijavljenih šestnajstih igralcev šest tujcev. V 1. A-ženski ligi so od na tekmo prijavljenih šestnajstih igralk lahko v ekipi štiri tujke. V 1. B-moški ligi sta od na

tekmo prijavljenih šestnajstih igralcev v ekipi lahko dva tujca in v 1. B-ženski ligi je lahko od šestnajstih na tekmo prijavljenih igralk v ekipi ena tujka (Propozicije državnih rokometnih lig, 2012).

Menim, da bi bilo v prvi moški in ženski rokometni ligi treba razmisliti o zaostritvi pravila ter še bolj omejiti število tujcev/tujk, prijavljenih na tekmo državnega prvenstva. Tako bi prisilili trenerje k intenzivnejšemu delu z mladimi. V bivši skupni državi Jugoslaviji je veljalo pravilo, da igralcem, mlajšim od 28 let, niso dovolili odhoda v tujino. Tudi zaradi tega pravila je bilo tujih igralcev/igralk v jugoslovanskem športu manj. Posledično so na nacionalnih tekmovanjih priložnost dobivali doma vzgojeni igralci/igralk. Tujih igralcev/igralk je bilo na območju bivše Jugoslavije peščica. V Sloveniji je znan primer tuje igralk in trenerja iz RK Belinke Olimpije, kjer sta bila trener in igralka iz takratne Češkoslovaške.

Zaradi takšnega načina dela so bile na evropskih in svetovnih prvenstvih ter olimpijskih igrah uspešne reprezentance različnih športnih panog. SFRJ je od leta 1920 v Antwerpnu pa do leta 1988 v Seulu na olimpijskih igrah osvojila 85 medalj, od tega 81 na poletnih OI (Jugoslavija na Olimpijskim igram, 2012). Pred časom je na sosednjem Hrvaškem prevladovala težnja, da bi igralcem pred 22. letom starosti preprečili odhod v tujino. V času demokracije in vsesplošne globalizacije je seveda nemogoče sprejeti takšno pravilo, saj bi preveč posegalo v integriteto in avtonomijo posameznika. Na pereč problem prevelikega števila tujcev v nacionalnem nogometnem prvenstvu v Italiji je opozoril tudi priznani nogometni igralec in strokovnjak Cesare Maldini. Izpostavil je povezavo med številom tujcev v italijanskih nogometnih ekipah ter kakovostjo in znanjem mlajših italijanskih igralcev. Trdil je, da imajo zaradi vse večjega števila tujcev v italijanskih nogometnih ligah mlajši vse manj priložnosti (Rožič, 2011).

1.3.1. Primerjava Danske in Slovenije

1.3.1.1. Danska

Na Danskem se je začel rokomet igrati že okoli leta 1920, od leta 1930 pa so se s tem športom ukvarjale tudi ženske. Leta 1935 je bila ustanovljena Danska rokometna zveza. Da je na Danskem čedalje več igralcev in igralk s profesionalnimi pogodbami, kaže podatek, da je imelo leta 2005 profesionalno pogodbo s klubom 22 % vseh igralcev/igralk. Možnost klubov, da ponudi igralcem/igralkam profesionalno pogodbo, se je povečala zaradi zanimanja medijev. Na Danskem je rokomet drugi medijsko najbolj pokrit šport, takoj za nogometom. Znotraj športnega programa na danskih televizijah zavzema 14 % vseh športnih prenosov. Priljubljenost rokometu se je dvignila z uspehi ženske rokometne reprezentance v devetdesetih letih. Danke so

med leti 1996 in 2004 osvajale medalje na evropskih, svetovnih in olimpijskih turnirjih. Trend dobrih uvrstitev se še vedno nadaljuje. Poleg tega pa so postali ženski rokometni klubi velesila tudi v ligaških tekmovanjih v Evropi. Analiza migriranja v ženske rokometne klube na Danskem je rezultat kvalitativne in kvantitativne raziskave v letih 2005 – 2007. Kvantitativna raziskava temelji na informacijah o številu in narodnosti igralk v vsakem klubu v danski rokometni ligi, ki so jo pridobili od Danske rokometne zveze od sezone 1999/2000 naprej. Profesionalizacija v danskem rokometu je bila v začetku 21. stoletja razmeroma nov fenomen. V zgodnjih devetdesetih sta A. Andersen in C. Andersen sprožili emigracijo v tuje klube, najprej na Norveško in nato v Nemčijo. Ni točno znano, kdo in kdaj naj bi bila prva tujka v danski rokometni ligi, vendar v intervjuju z igralko iz vzhodne Evrope izvemo, da naj bi bila prav ona prva tuja igralka, in sicer v sezoni 2004/05. Od takrat naprej je število tujih igralk zelo naraslo. Število tujih igralk v danski rokometni ligi se je od sezone 1999/2000 (27) do 2006/07 (69) več kot podvojilo. V sezoni 2003/04 je bilo v ligi 60 tujih igralk, kar pomeni povprečno pet igralk na klub. V letu 2006/07 dosega število tujih igralk 32,5 % vseh igralk danske lige (Agergaard, 2008).

Agergaardova (2008) je opravila raziskavo, v kateri so sodelovale štiri igralkе, s katerimi so bili opravljeni intervjuji. Kontakte s temi igralkami je bilo izjemno težko dobiti. Vodstva vodilnih danskih klubov so bila pozvana k sodelovanju, vendar so odgovorili, da so njihove igralkе preveč zaposlene, da bi lahko sodelovale v intervjujih. Nato so bile naprošene danske igralkе vodilnih dveh klubov, da so navezale kontakt s tujimi igralkami ter jih zaprosile za intervjuje. Tudi na njihovo prošnjo ni bilo dobrega odziva. Prošnji so se odzvale štiri tuje igralkе. To so bile Skandinavka ter tri igralkе iz vzhodne Evrope, ki so na Danskem igrale od tri do dvanajst let. Zaradi želje po anonimnosti njihova starost, klub in narodnost niso bili specificirani. Intervjuvali so tudi vodstvi dveh klubov, ki sta opisovali klubske strategije o vključevanju tujih igralk v klube. Vzorec štirih igralk in dveh vodstev je seveda premajhen, da bi si lahko ustvarili sliko stanja, vendar še vedno dovolj velik, da nam vsaj malo pomaga razumeti igralkе pri procesu migracije. Igralkе v intervjujih nočejo takoj priznati, da je denar poglaviten vzrok za odločitev za igranje na Danskem, vendar je kasneje jasno, da je pri odločitvi o migraciji na Dansko prevladala boljša finančna pogodba. Drugi poglaviten razlog za igranje na Danskem so visoke športne ambicije in napredek v karieri. Športne ambicije so ena od najpomembnejših kategorij; na prvem mestu je igranje rokometu, spoznavanje dežele in kulture je daleč zadaj. Če igralkе še kaj izvejo in izkusijo poleg rokometu, je sicer dobrodošlo, vendar ni primarno. Za Dansko so se odločile tudi zato, ker je danska rokometna liga najboljša na svetu in so bile to njihove otroške želje.

Povejo tudi, da so bili začetki na Danskem zelo težki, vendar so napredovale kot igralkе in tudi osebno. Igralkam je pomembna tudi medijska razpoznavnost, saj jih tako lahko opazijo tudi drugi klubi, izredno pomembno pa jim je, da igrajo pred

polnimi tribunami in zainteresiranimi gledalci, ki navijajo za njihov klub, tudi zato so se lažje odločile za igranje v tem klubu. Naslednje, kar je zanje zelo pomembno, je delovanje kluba, njihov odnos do igralk kot osebnosti in razumevanje igralk, ki imajo družine. Igralki iz Skandinavije je veliko pomenilo tudi to, da ni daleč od doma.

1.3.1.2. Slovenija

Rokometna zveza Slovenije (RZS) je bila ustanovljena konec leta 1949 v okviru Rokometne zveze Jugoslavije. Tistega leta je v Sloveniji delovalo šest rokometnih klubov: Kladivar Celje, Polet Maribor, Enotnost Ljubljana in še klubi v Ptuju, Lendavi in Murski Soboti. Kasneje je rokomet pritegnil vedno več privrženecv in leta 1975 je bilo v Sloveniji registriranih že več kot 100 moških in ženskih klubov. Zanimanje za veliki rokomet pa je v petdesetih letih počasi upadalo. Skoraj vse ekipe so se v nekaj mesecih preusmerile k malemu rokometu, ki je postajal vedno bolj množičen. V sezoni 1952/53 je bilo odigrano prvo republiško prvenstvo v malem rokometu. Po osamosvojitvi Slovenije leta 1991 se je osamosvojila tudi RZS ter že naslednje leto postala enakopravna članica evropske (EHF) in mednarodne (IHF) rokometne zveze. V sezoni 1991/92 je bilo odigrano prvo državno prvenstvo v samostojni Sloveniji, prvi državni prvaki pa so bili med moškimi Celje Pivovarna Laško in med ženskami Belinka Olimpija (RZS). Prav Belinka Olimpija je bila klub, v katerem so se začele dogajati migracije rokometišic na slovenskem prostoru. Prva tujka, ki je igrala za omenjeni klub pred slovensko osamosvojitvijo, ko je Olimpija igrala še v drugi zvezni ligi, je bila Željka Maras. Po letu 1982 so se v ljubljanski Olimpiji odločili za visoke cilje in za zveneči okrepitevi. Tako so v devetdesetih letih angažirali eno prvih zvezdnic jugoslovanskega rokometu Dragano Pešić (takrat poročeno Vujičić) in Črnogorko Stanko Božović (dekliški priimek Mugoša). Prva slovenska rokometišica, ki je odšla igrati za tuji klub, in sicer beograjski Radnički, je bila Alenka Cuderman, nekaj let kasneje tudi Tatjana Polajnar, nato je v Beograd odšla tudi Marija Samardžija (kasneje poročena Šolaja). Kot šestnajstletno dekle in velik rokometni talent so vodilni iz Radničkega v Beograd pritegnili tudi Mileno Delić, ki še danes živi v Beogradu. Tudi Polajnarjeva je na prigovarjanje Radničkega odšla kot velik rokometni talent. Pri Radničkem je ostala štiri sezone od leta 1988 do 1992 in v tem času s klubom osvojila dva naslova pokala pokalnih zmagovalk. Z reprezentanco Jugoslavije je Polajnarjeva na svetovnem prvenstvu v Seulu leta 1990 osvojila srebrno medaljo. Naj omenim še, da je Cudermanova prva Slovenka z olimpijsko medaljo; osvojila jo je z žensko rokometno reprezentanco SFRJ v Los Angelesu leta 1984. Postale so olimpijske prvakinje. Leta 1989 je Sonja Čotar, tudi igralka Olimpije, dobila zelo dobro ponudbo hrvaškega kluba Lokomotiva in tja odšla skupaj s fantom hokejistom ter dve leti zelo uspešno nastopala. Olimpija je v teh letih zelo spremenila strategijo. Od sodelovanja z jugoslovanskimi klubi in strokovnjaki se je preusmerila nekoliko bolj proti vzhodu ter angažirala češkega strokovnjaka Jirzija Zerzana in

uveljavljeno češko reprezentantko Majo Djurišin, ki je v Ljubljani igrala dve, tri leta (Bon, 1999). Po osamosvojitvi Slovenije se je migracijska slika ponovno spremenila. Tako Polajnarjeva kot še prej Šolaja sta se vrnili iz Radniškega in obe zaigrali za ljubljanski Krim, ki je takrat začel svojo evropsko pot. Še pred tem je na Hrvaško imigrirala Simona Šturm, poročena Čižman, tudi eden večjih slovenskih talentov in potem reprezentantk. Omenjena rokometašica se je ne glede na zaostrene vojne razmere na Hrvaškem v sezoni 1993/94 odločila za odhod v Koprivnico. V sezoni 1994/95 je klub iz Koprivnice v svoji drugi sezoni nastopanja v ligi prvakinj igral v finalu in izgubil. Simona Šturm je po tej sezoni zapustila hrvaški klub in se preselila nazaj v Slovenijo ter v sezoni 1095/96 zaigrala za RK Krim (Povijest kluba, 2012).

Ustanovljene so bile tudi državne reprezentance, ki so začele nastopati na evropskih in svetovnih tekmovanjih, slovenski klubi pa so se v sezoni 1992/93 prvič pojavili v tekmovanju vseh evropskih pokalov. Moška reprezentanca je kot prva slovenska reprezentanca osvojila medaljo – bron na Sredozemskih igrah 1993, njen največji uspeh pa je prav gotovo srebrna medalja na evropskem prvenstvu leta 2004 v Sloveniji. Ženska rokometna reprezentanca je osvojila medaljo – bron na Sredozemskih igrah junija leta 1997 in še isto leto decembra nastopila na 13. svetovnem prvenstvu v Nemčiji. Mnogi slovenski klubi so zelo uspešni v evropskih pokalih, najuspešnejši pa so: Celje Pivovarna Laško (zmagovalec lige prvakov v sezoni 2003/04) med moškimi ter sedanji Krim Mercator (zmagovalec lige prvakinj v sezonah 2000/01 in 2002/03) in takratna Robit Olimpija (zmagovalec pokala EHF 1996/97) med ženskami. Trenutno je v Sloveniji registriranih 55 moških in 26 ženskih rokometnih klubov, ki nastopajo v državnih ligah ter na nižjih regijskih tekmovanjih (Zgodovina. Rokometna zveza Slovenije, 2012).

RK Krim je na svojem pohodu proti naslovu evropskih prvakinj pisal posebno migracijsko zgodbo. V vrstah Krima se je v letih od 1995 do danes zvrstila cela plejada tujih igralk, v prvem obdobju predvsem iz držav tako imenovanega vzhodnega bloka (Ukrajina, Romunija, Rusija, Madžarska ...) in jugoslovanskega prostora. Vmes smo spremljali poskuse z igralkami iz Skandinavije in zahodne Evrope (Katja Nyberg, Cecilia Leganger, Tanya Logvin). Šlo je za zelo uveljavljene igralko z mnogimi izkušnjami iz velikih tekmovanj. Naslednja usmeritev, v času trenerja Beguša, je bila v madžarske igralko, kar pa se ni obrestovalo, saj se Krim kljub zvezdniški zasedbi tujk (Palingner, Vergelyuk, Sukalo ...) in Slovenk (Derepasko, Oder, Frešer) ni prebil niti iz skupinskega dela tekmovanja. Sledilo je obdobje pod trenerjem Čotarjem, ki je začel postopno pomladitev ekipe, ko je pripeljal mlado Srbkinjo Lekičevo. Popolno preobrazbo je Krim doživel v letih od 2008 do 2011, ko je bila direktorica nekdanja igralka in igralna ikona Deja Doler (poročena Ivanović) in trenerka Marta Bon. Krim je angažiral predvsem mlade talentirane igralko iz bližnjih držav (Damnjanović, Cvijič – Srbija, Szacik – Madžarska, Geismann – Švica) in predvsem vse mlade talentirane Slovenke iz slovenskih klubov

(Jankovič, Mavsar, Koren, Prebil, Šoberl, Varlec). Ta posodobljena ekipa je bila tudi rezultatsko zelo uspešna, saj se je vsako leto uvrščala med osem najboljših ekip v Ligi prvakinj in demonstrirala moderno, dopadljivo igro. Po letu 2011 ko je trenersko krmilo ponovno prevzel Tone Tiselj, se je Krim zopet vrnil k staremu modelu – angažiranje izkušenih, uveljavljenih rokometnic iz vse Evrope. Kot zanimivost omenimo, da so v Krimu uvedli kot uradni jezik angleščino. V Krimu igra kar 11 tujk, kar je rekordno število, in Slovenke imajo v klubu zgolj obrobno vlogo.

Če pregledamo preostale slovenske klube, opazimo, da so tudi nekatere druge ekipe okrepljene z igralkami iz tujine. Ekipe iz Žalca, Novega mesta, Ptuja in Sežane imajo v svojih ekipah po eno tujo igralko, ekipe iz Ajdovščine, Pirana in Zagorja pa po dve tuji igralki.

V rokometni primerjavi z Dansko je Slovenija tako finančno kot organizacijsko v zaostanku. Profesionalne pogodbe se podpisujejo le v enem do dveh klubih, pa še to ne v celoti. Veliko igralk mora za preživetje opravljati še dodatno službo ali pa so igralko še mlade in imajo poleg treningov šolske obveznosti in za svoje igranje za klub prejemajo štipendijo. Do podatka, koliko odstotkov igralk, ki igra za slovenske rokometne klube, ima podpisano profesionalno pogodbo, nisem prišel. Slovenski rokomet je v družbi štirih velikih športov z žogo nekako na tretjem mestu. Za nogometom in košarko ter pred odbojko. Temu primerno je tudi število televizijskih prenosov in zanimanje sponzorjev. Medtem ko je moška rokometna liga s tremi klubi pri vrhu precej izenačena, pa je ženska rokometna liga precej slabša. Dva kluba organizacijsko odstopata in v tekmovanju premagujeta nasprotnike za dvajset golov. Šibko državno prvenstvo je ovira za napredek rokometnic in dosežke izbrane vrste.

V nasprotju z danskimi kolegi nisem imel težav s pridobivanjem soglasij za sodelovanje igralk v intervjujih. Morda je razlog v tem, da sem ubral osebni pristop in ne preko vodstev klubov, kot so storili na Danskem. Razen ene igralko so bile vse pripravljene sodelovati pri raziskavi o značilnostih migracij. Menim, da je moj vzorec dovolj velik, da lahko iz njega povlečemo določene zaključke in posplošimo dobljene rezultate. Čeprav je danski vzorec precej manjši, lahko vseeno potegnemo vzporednice s slovenskim vzorcem.

2 PREDMET IN PROBLEM

Na temo migracij je bilo v preteklosti narejenih precej raziskav. Športne migracije, ki so trend že kar nekaj časa, so bile deležne manj pozornosti kot migracije na splošno. Migracije v rokometu pa so seveda še manj raziskane. Z raziskavo želim obogatiti in popestriti literaturo na tem področju.

S svojim delom bi rad prispeval k spoznavanju situacije, v kateri se znajde športnica pri prehodu v novo okolje. Novo okolje je povezano s številnimi spremembami. V raziskavi sem preučeval predvsem sociološki vidik teh sprememb. Zanima me, kako se rokometašice spopadajo z ne vedno pozitivnimi spremembami. Namen dela je spoznati in razumeti težave, s katerimi se ob prestopu soočajo igralke rokometu. Želel sem tudi pridobiti informacije, ki bi jih lahko izkoristili ljudje, ki so najbolj v stiku z igralko ob prestopu.

2.1. CILJI

Ugotoviti motive za migracije rokometašic.

Ugotoviti izkušnje igralke pri spremembi socialnega okolja.

2.2. HIPOTEZE

Na podlagi zastavljenih ciljev sem postavil naslednje hipoteze:

Hipoteza 1: Igralke, ki so odšle v tujino, so imele podporo ožjega družinskega kroga.

Hipoteza 2: Igralke se odločajo za igranje v tujini izključno zaradi finančnih motivov.

Hipoteza 3: Večini igralke je pri prestopu pomagal športni menedžer.

Hipoteza 4: Večina igralke se je v tujini fakultetno izobraževala in obiskovala tečaj tujega jezika.

Hipoteza 5: Večina igralke, ki so se odločile za igranje v tujini, so z odhodom izgubile socialni stik s partnerjem, prijatelji, družino.

Hipoteza 6: Večina igralke je s svojo igralsko kariero zadovoljna.

Hipoteza 7: Pri večini igralke je vzrok za vrnitev domov največkrat domotožje in partner.

3 METODA DELA

3.1. VZOREC MERJENK

V raziskavi sem obravnaval odgovore šestnajstih igralk. Skupna značilnost igralk je igranje rokometu v tujini. Teh šestnajst igralk sem razdelil v štiri skupine s podobnimi lastnostmi. V prvo skupino je zajeta mlajša generacija Slovenk, ki so še aktivne, v drugo starejša generacija Slovenk, ki so že končale svojo športno pot. Tretjo skupino sestavljajo tujke, ki so že končale svojo športno pot in ostale v Sloveniji. Četrto skupino sestavljajo tujke, ki so še aktivne. Igralke v intervjujih govorijo o sebi in o odnosih z določenimi ljudmi. Zato nisem razkril njihovih pravih imen in priimkov, ampak sem poimenoval aktivne Slovenke z imenom na črko A (aktivne) in črko S kot Slovenke. Bivše igralk so poimenoval z imenom na črko B (bivše) in S kot Slovenke. Aktivne tujke sem poimenoval z imenom na črko A (aktivne) in črko T kot tujke. Bivše tujke sem poimenoval z imenom na črko B (bivše) in črko T kot tujke.

1. skupina je skupina slovenskih igralk mlajše generacije, ki so v svoji karieri zaigrale v tujini in se medtem vrnilo ali pa v tujini še vztrajajo, vse pa so še aktivne (5 intervjuvank).

2. skupina je skupina slovenskih igralk starejše generacije, ki so v karieri zaigrale v tujini ter so pred časom končale aktivno rokometno pot (3 intervjuvanke).

3. skupina je skupina tujk starejše generacije, ki so prišle v Slovenijo, prevzele slovensko državljanstvo ter že zaključile igralsko rokometno pot (4 intervjuvanke).

4. skupina je skupina tujk mlajše generacije, ki so igrale oziroma v Sloveniji še igrajo, vse so še aktivne rokometnišice (4 intervjuvanke).

3.2. EKSPERIMENTALNI PROGRAM – INTERVJU

V svoji raziskavi o značilnostih migracij rokometnišic sem uporabil metodo dela, kjer pridobivamo odgovore z intervjuji. Najbolj so me zanimali razlogi, ki so prevladali, da je igralka odšla od doma v tujino igrati rokomet. Prav tako sem želel spoznati socialne spremembe, ki jih takšen prestop prinese. Kot sem že omenil, mi je uspelo pridobiti odgovore na zastavljena vprašanja od šestnajstih igralk. Prvotno sem nameraval izvesti sedemnajst intervjujev, vendar se ena od igralk ni odzvala moji prošnji.

3.3. VZOREC SPREMENLJIVK

Iz intervjujev sem poskušal izvedeti razloge za odhod v tujino in kdo jim je pri prestopu v tuji klub pomagal, ali so se v tujini izobraževale, kakšne so bile socialne spremembe in kako so prestale proces socializacije. Zanimalo me je tudi, kako ocenjujejo svojo rokometno kariero in kaj je bil glavni razlog za vrnitev v domovino.

Vprašanja, ki so bila zastavljena vsem šestnajstim intervjuvankam:

1. Zanima me vaša izkušnja, ki jo imate z odhodom v tujino. Kaj je bil glavni razlog, da ste se sploh odločili za odhod v tujino oziroma katera vaša izkušnja je prevladala, da ste se odločili za tak korak?
2. Kako je bil na "tehnični" ravni izveden vaš prvi prestop v tuji klub? Vam je pri tem kdo pomagal, kakšna je bila reakcija v domačem in klubskem okolju?
3. Vključitev igralca v novo družbeno (klubsko) okolje ni vedno enostavna. Kako je pri vas potekala socializacija v novo ekipo, ste imeli pri tem kaj težav ali je vse vedno potekalo gladko? Katere pozitivne in katere negativne vidike bi lahko izpostavili pri vključevanju v novo družbeno okolje?
4. Ali ste, ko ste igrali v tujini, imeli možnost izobraževanja (poklicnega – nadaljevanje šolanja in strokovnega – rokometnega)? Kako je to potekalo, na kakšen način ste imeli omogočeno izobraževanje oziroma, če se niste izobraževali, kaj je bil razlog za to?
5. Ali se je vaše socialno življenje kaj spremenilo v času, ko ste bili v tujini? Na kakšen način (s kom ste se družili, kaj ste počeli poleg rokometu ...)?
6. Kako ocenjujete svojo rokometno kariero? V kolikšni meri ste uspeli (kaj za vas sploh pomeni uspeti v rokometu)? In kakšno vlogo je imelo pri tem igranje v tujini?
7. Kaj so bili glavni razlogi, da ste se vrnil v svojo državo? Kako je potekala vaša odločitev za prenehanje igranja v tujini in kako ste se počutili po vrnitvi v svojo državo?

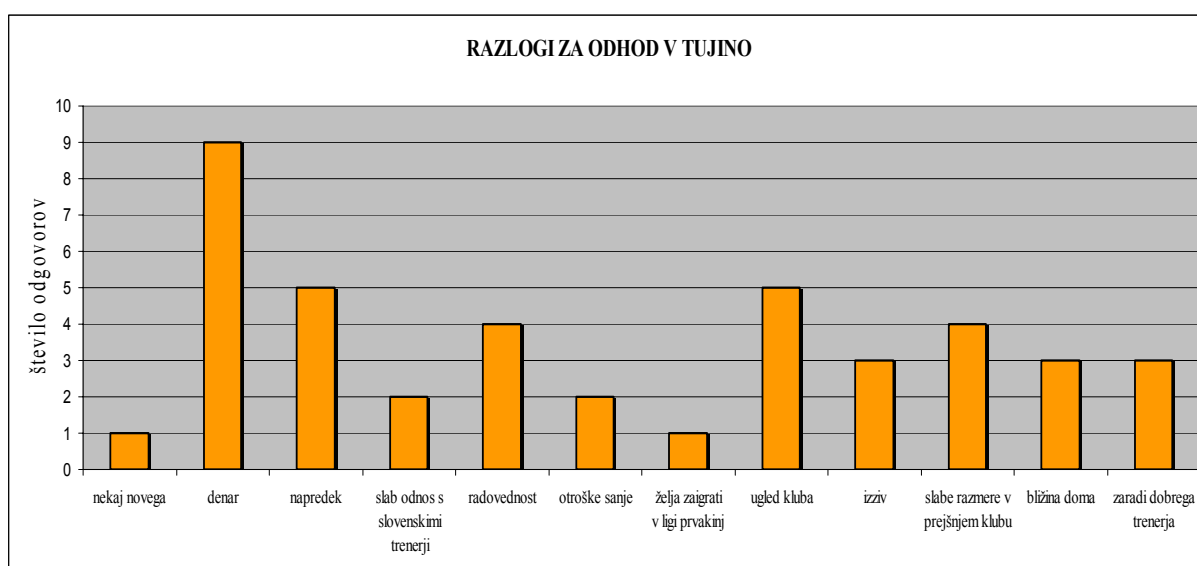
4 REZULTATI

Glavnega dela raziskave sem se lotil v treh sklopih. Najprej sem komentiral grafe, ki sem jih oblikoval preko dobljenih odgovorov na zastavljenih sedem vprašanj. Odgovori na vprašanja se ne delijo na skupine, ampak so zajeti vsi odgovori vseh igralk ne glede na skupino. V drugem sklopu sem analiziral odgovore za vsako vprašanje in skupino posebej, kar je omogočilo primerjavo med skupinami. Te primerjave sem tudi komentiral. V tretjem sklopu pa sem podrobno analiziral vsako skupino posebej ter rezultate tudi komentiral.

4.1. ZNAČILNOSTI MIGRACIJ ROKOMETAŠIC

4.1.1. Razlogi za odhod v tujino

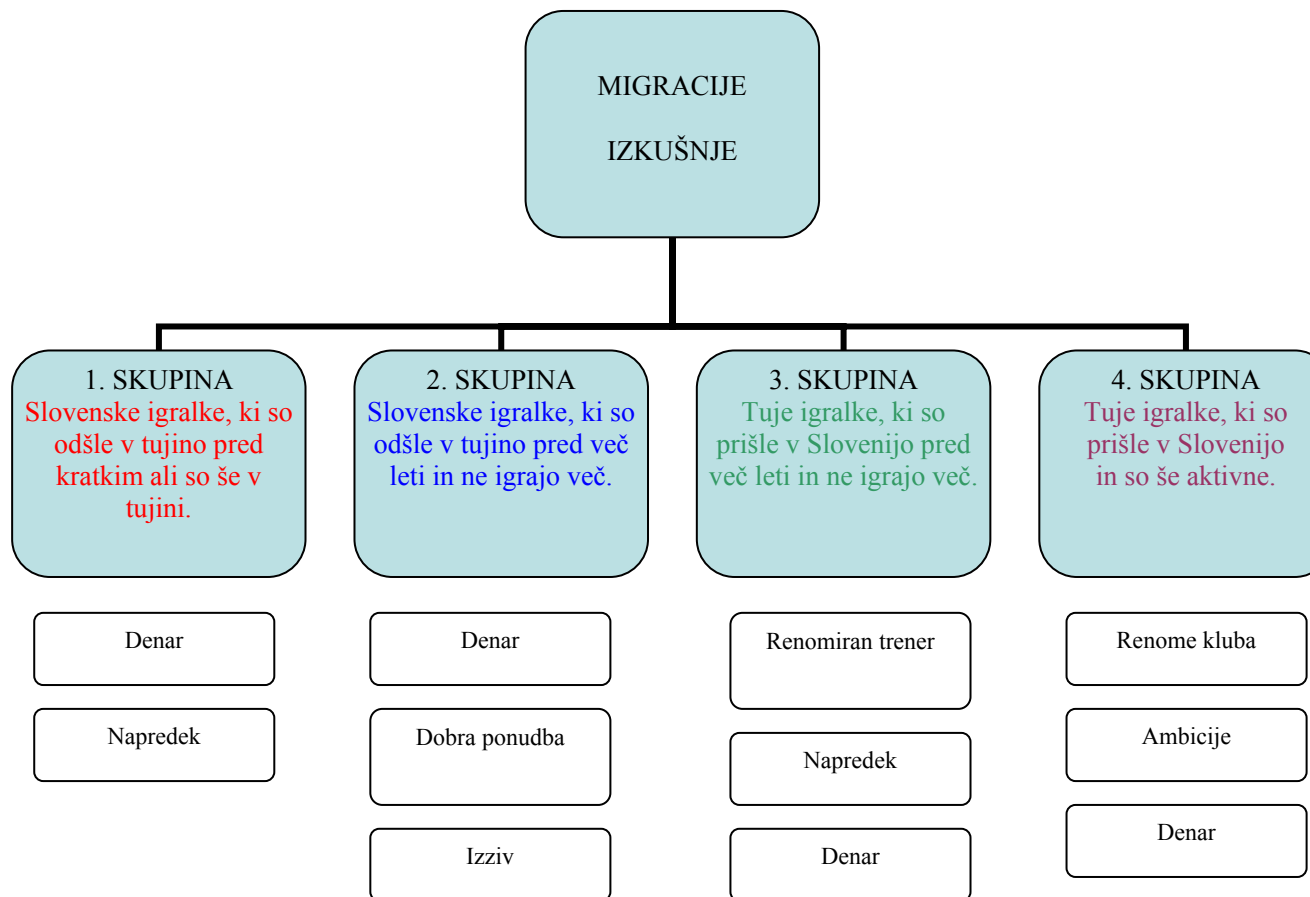
Zanima me vaša izkušnja, ki jo imate z odhodom v tujino. Kaj je bil glavni razlog, da ste se sploh odločili za odhod v tujino oziroma katera vaša izkušnja je prevladala, da ste se odločili za tak korak?

Graf 1: Razlogi za odhod v tujino

Iz zgornjega grafa je razvidno, da je bil pri igralkah najpogostejši razlog za odhod v tujino denar. Razlogi, ki so imeli močan vpliv na odločitev, pa so bili še napredek, ugled kluba ter slabe razmere v prejšnjem klubu.

Diagram 1: Razlogi za odhod v tujino

Pri večini intervjuvank je bil glavni razlog, ki je prevladal, da so se igralkе lažje odločile za odhod v tujino, denar. Odhod v novo sredino je bil ponavadi povezan z boljšimi finančnimi pogoji. Igralkе, ki v domačem klubu zaslužijo toliko, kot želijo in so cenjene, ponavadi ne iščejo novih, tujih sredin. Seveda pa ni vedno tako. Nekatere igralkе kot ključni razlog za odhod v tujino niso navedle boljše finančne pogodbe, ampak so v ospredje postavile svoj rokometni napredek, višje ambicije ter nov izziv. Igralkе se v svojem klubu niso počutile dobro, imele so premajhno minutažo, bile deležne šikaniranja s strani trenerja. Prav slabo počutje in neugodna klubska klima sta jih pripeljala do razmišljanja o zamenjavi sredine. Čeprav so odšle v klub, ki jim ni mogel ponuditi enakovredne finančne pogodbe, so odšle v upanju, da bodo dobile več priložnosti za igro ter s tem napredovale in razvijale svoj potencial.

Ugotavljam pa, da so razlogi za odhod v največji meri trdo povezani med sabo: denar, napredek, izziv, renomiran klub. Povezave so očitne, saj igralka, ki podpiše boljšo finančno pogodbo, jo ponavadi podpiše z renomiranim klubom; ta ima velike tekmovalne ambicije, ki so izziv za njeno nadaljnjo kariero.

Igralkе so o izkušnjah pri odhodu v tujino povedale:

... eden izmed razlogov je bil, kot sem že rekla, da se še kaj naučim, da napredujem in kot mlada igralka izkoristim svoj potencial ... (Andreja S.)

... eden od razlogov zakaj v tujino je bil tudi ta, da so nekateri slovenski trenerji mene videli bolj na mestu krožne napadalke kot pa na levem zunanjem, jaz pa na tem mestu nočem igrati in hočem dokazati, da sem sposobna dobro igrati tudi na moji "uradni" poziciji ... (Anita S.)

... moj glavni razlog za odhod v tujino je bila situacija v takratnem slovenskem klubu, kjer sem igrala. To je bil Krim. Jasno je bilo, da so tujke bolj cenjene kot domače igralkе. Dobivale so več priložnosti za dokazovanje in napredek kot Slovenke. Vsaj v mojem primeru je bilo tako, zato sem odšla ... (Beti S.)

... glavni razlog za moj odhod, ki se je zgodil davnega leta 1992, je bila dobra finančna ponudba ... (Bojana S.)

... v Ukrajini smo igrale za 20 dolarjev, zato je normalno, da je bil razlog finančne narave ... (Bronja T.)

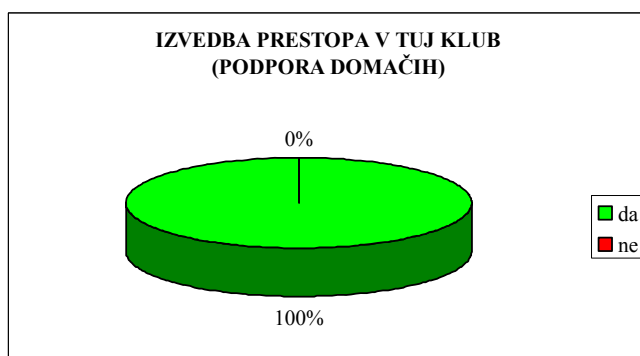
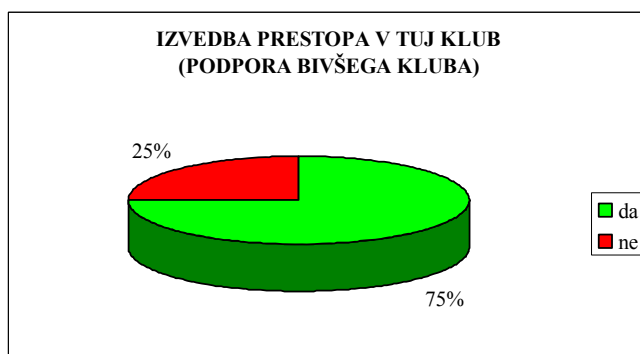
... v prvi vrsti sem se za ta korak odločila zaradi dobre finančne ponudbe. Težko bi rekla, da je bil dodaten razlog iskanje neke boljše rokometne šole in posledično osebnega napredka, saj sem igrala za najboljši ukrajinski in tudi sovjetski klub v takratnem času ... (Brina T.)

... osnovni in glavni razlog je bil napredek, rokometni napredek. V hrvaškem klubu Podravka sem igrala dve leti in hotela sem narediti korak naprej, stopiti stopnico višje v svoji karieri, in edina logična izbira je bil renomiran evropski klub, kot je Krim ... (Ada T.)

... v prvi vrsti sem iz svojega kluba, ki sem ga imela zelo rada, odšla, ker sem imela višje ambicije ... (Asja T.)

4.1.2. Izvedba prestopa v tuji klub (tehnična raven)

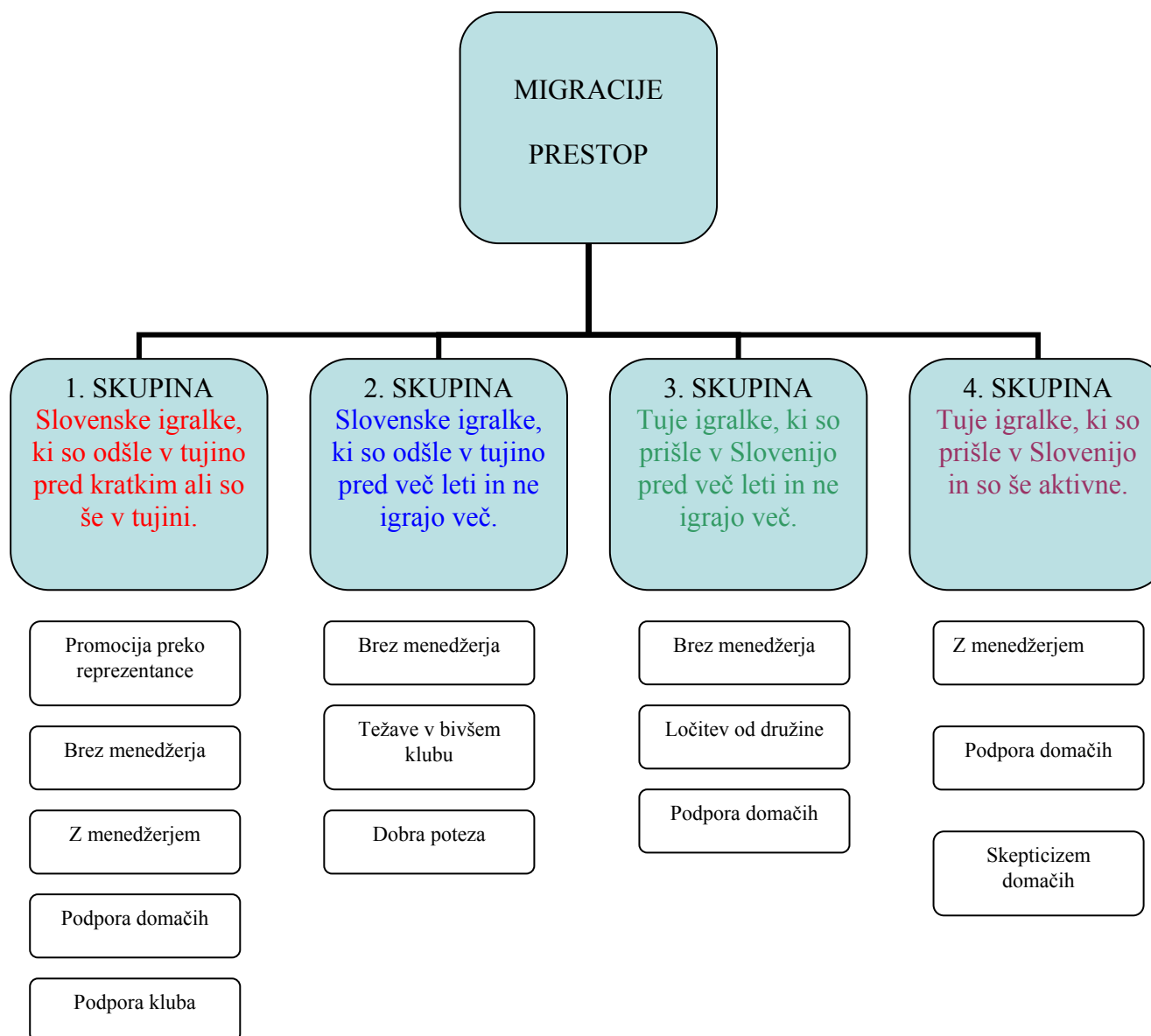
Kako je bil na "tehnični" ravni izveden vaš prvi prestop v tuji klub? Vam je pri tem kdo pomagal, kakšna je bila reakcija v domačem in klubskem okolju?

Graf 2: Izvedba prestopa

Analiza odgovorov na vprašanje, ali je igralkam pri prestopu pomagal menedžer ali so si prestop urejale same, kaže, da je 56 % vprašanih pri prestopu v nov, tuji klub pomagal menedžer, 44 % vprašanih igralk pa si je prestop urejalo samostojno ali s pomočjo družinskih članov. Pri prestopu je podporo bivšega kluba imela 75 % vprašanih. Preostalim igralkam (25 %) pa je bivši klub prestop oteževal. Na vprašanje, ali so igralka imele pri prestopu podporo domačega okolja, so vse odgovorile pritrdilno.

Diagram 2: Tehnična raven izvedbe prestopa

Odločitev za odhod v tujino je za igralko vse prej kot lahka. Ogromno je neznank, ki zbuja dvom o pravilnosti odločitve. Pri prestopih v tujino obstajata dva načina: s pomočjo in posredovanjem menedžerja ali brez njega. Velika večina intervjuvank v času odhoda v tujino ni bila pogodbeno vezana na posameznega menedžerja. Postopki so bili različni. Nekatere igralko so iskale nov, tuji klub same – neposredna komunikacija. Z drugimi je klub, ki si jih je želel v svojem igralskem kadru, stik navezal sam – neposredna komunikacija. Določene igralko so dobile ponudbo kluba preko klubskega menedžerja – posredna komunikacija. Nekatere pa so bile pogodbeno vezane na menedžersko agencijo in jim je ta urejala prestop v tuji klub – posredna komunikacija.

Iz analize intervjujev sem ugotovil, da so v četrti skupini igralk vse uporabile usluge menedžerja, v drugi skupini pa se za takšno pomoč ni odločila nobena od igralk.

Menim, da je ena težjih odločitev pri odhodu v tujino, zapustitev družine in domačega okolja. Podpore, razumevanja, ki ga daje družina ob igralkinih uspehih in neuspehih, ne more nič nadomestiti. Igralka ostane tako rekoč čez noč brez tega. Res je, da v današnjem času obstajajo socialna omrežja, ki zmanjšujejo razdalje, pa vendar to ni enako, kot biti doma. Zaradi vsega povedanega je podpora družine pri odhodu od doma ključna. Vse intervjuvanke so zatrdile, da so uživale podporo družine. Nekatere igralko so se srečale tudi z zadržanostjo družine v zvezi z njihovim odhodom. To težko okategoriziramo kot nepodpora. Menim, da je krivda bolj na strani nepoznavanja okolja, kamor se igralka seli.

Drugačna pa je bila zgodba v zvezi s podporo kluba. Nekaj igralk je klub zapustilo prav zaradi slabih odnosov in razmer in v takem primeru težko govorimo o podpori in obojestranskem zadovoljstvu. Težave pri odhodu so imele predvsem igralko iz vzhodne Evrope. Večina intervjuvank se je s klubom razšla v prijateljskem ali profesionalnem tonu. Takšni klubi se zavedajo, da je igralka prerasla njihove okvire in da ji močnejši, boljši klub lahko omogoči nadaljnji razvoj. Včasih klubi ne zmorejo več pokrivati tržne vrednosti igralko in se zato sporazumno razidejo.

Igralko so o načinu prestopa povedale:

... bila sem brez menedžerja in zato so se odgovorni v klubu povezali z mojim očetom. On je nato prenesel novico meni. Pri moji odločitvi je sodelovala vsa družina ... (Andreja S.)

... za igranje v tujini me je kontaktiral norveški menedžer Björn Nervik. Preko njega sem se nato pogovarjala s klubom iz Španije. Za vse tehnične podrobnosti je poskrbel menedžer. Domači so me podprli pri moji odločitvi za odhod v tujino ... (Amanda S.)

... ker sem bila z 22 leti še mlada igralka, je bil klub, v katerega naj bi odšla, dolžan plačati odškodnino. Na RZS niso imeli posluha za moj prestop, ampak kasneje se je vse uredilo. Reakcija RK Žalec je bila korektna. Rekli so mi, da bi bili veseli, če bi še ostala, ampak glede na finančno situacijo in vse drugo so mi zaželeli srečo ... (Anita S.)

... Krim se je neposredno dogovarjal z menoj, brez menedžerja. Na vprašanje ali ji je kdo pomagal oziroma jo oviral pri prestopu je dejala: Nekaj problemov pri prestopu je bilo, saj so me želeli drugi ruski klubi, sploh ker sem bila ruska reprezentantka. Novice o mojem predvidenem odhodu v tujino so nekako prišle do Moskve in od tam so prihajali ukazi, ki so mi oteževali odhod ... (Barbara T.)

... z odhodom iz Ukrajine sem povzročila sama sebi in klubu kar nekaj hude krvi in težav. Odšla sem brez izpisnice in na lastno pest ... (Brina T.)

... imela sem svojega menedžerja, ki je uredil vse potrebno za prestop iz Podravke v Krim. Njega so kontaktirali iz Krima in on je nato to informacijo posredoval meni. Vse je uredil on. Uprava kluba iz Koprivnice je bila popolnoma korektna in mi niso povzročali nikakršnih težav ... (Ada T.)

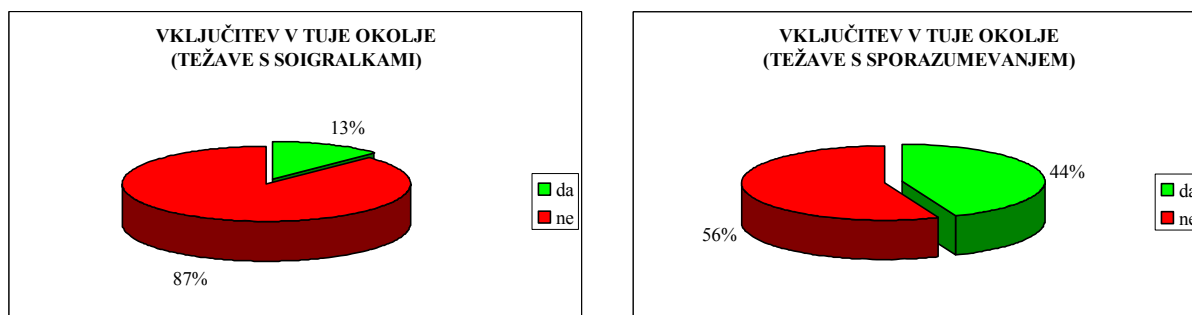
... ker so v mojem klubu to vedeli in se pripravljali na moj odhod, tudi nisem imela nikakršnih težav ob odhodu. Domače okolje me je brezpogojno podpiralo. Starša bi bila vesela, če bi ostala doma, bila pa sta tudi vesela, ker sem dobila priložnost za odhod v tujino, saj sta vedela, koliko mi to pomeni ... (Asja T.)

... v klubu niso bili zelo veseli, ko sem jim povedala, da bi rada odšla v tuji klub. Sčasoma so uvideli, da je to priložnost zame in da bom, če ostanem, nesrečna. Moja družina se je sprva čudila moji odločitvi. Rekli so mi: "Are you fucking crazy (smeh), zakaj greš v tujo državo, ko pa ti doma nič ne manjka ..." (Ajda T.)

... za prestop sem se odločila tudi zaradi vse težje situacije v klubu. Drugo leto pogodbe so zaradi težje finančne situacije v klubu pretežno ostale samo danske igralka. Sistem igre se je spremenil. Prav tako so se spremenili odnosi v smislu, da so imele v klubu prednost igralka, ki so za ta klub trenirale dlje časa, in tudi zato sem se odločila, da odidem iz Danske ... (Alja T.)

4.1.3. Vključitev v tuje okolje

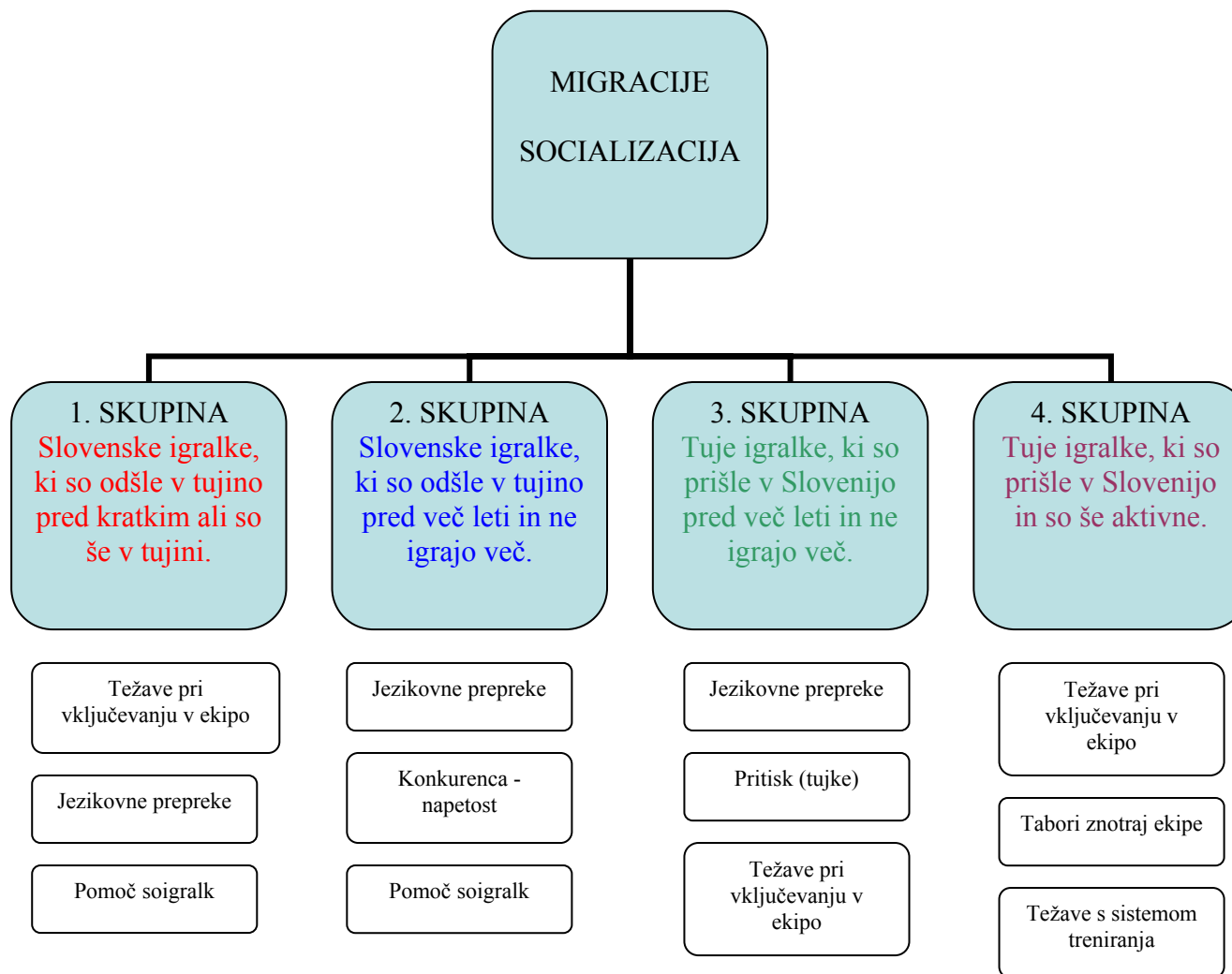
Vključitev igralca v novo družbeno (klubsko) okolje ni vedno enostavna. Kako je pri vas potekala socializacija v novo ekipo, ste imeli pri tem kaj težav ali je vse vedno potekalo gladko? Katere pozitivne in katere negativne vidike bi lahko izpostavili pri vključevanju v novo družbeno okolje?

Graf 3: Vključitev v tuje okolje

Grafikona prikazujeta, da večina vprašanih igralk (87 %) ni imela težav pri socializaciji v novo okolje. S tovrstnimi težavami sta se ubadali le dve vprašani od šestnajstih. 56 % vprašanih igralk je imelo v novem, tujem klubu težave s sporazumevanjem.

Diagram 3: Težave s socializacijo

Ko so formalnosti prestopa opravljene, pride na vrsto vključevanje igralke v novo okolje. Vsekakor stresen trenutek, saj je igralka podvržena določenemu pritisku, ki si ga bodisi ustvarja sama bodisi prihaja s strani klubskega vodstva ter širšega okolja kluba. Privajanje na novo stanovanje, nov stil življenja, urejanje birokratskih zadev igralki kradejo pozornost in energijo, ki jo potrebuje za hitro vključevanje v ekipo ter pri sprejemanju novega pristopa trenerja in stila igre. Intervjuvanke so bile pri prihodu v novi klub izpostavljene različnim izkušnjam. Praviloma so bile te pozitivne. Soigralke so jih lepo sprejele ter pomagale v prvih tednih življenja v novem okolju, strokovni štab jim je uredil vse potrebno v zvezi z bivalnim prostorom in podrobnostmi, navedenimi v pogodbi. Nekatere intervjuvanke pa so pri procesu socializacije imele več težav. Pojavljale so se težave pri navajanju na nov sistem dela. Organizacija treningov, vodenje tekme trenerja, tabori znotraj ekipe, izvajanje pritiska na tuje igralke, konkurenca na istem igralnem mestu, ki je ustvarjala napetost, neizpolnjevanje pogodbe s strani kluba ter težave z novinarji so bili razlogi, ki so ovirali hitro socializacijo igralk v novi klub.

Pri težavah s socializacijo moramo posebno pozornost nameniti jezikovnim preprekam. Praktično vsaka intervjuvanka se je pri prestopu v tuji klub srečala s tovrstno oviro. Igralke, ki pri prestopu niso imele težav s sporazumevanjem, so prej izjema kot pravilo. Klubi so se v veliki meri tega zavedali, zato so igralkam postavili ultimat, da se čim hitreje naučijo tujega jezika oziroma vsaj nekaj rokometnih terminov, ki se na treningih in ob vodenju tekme največkrat uporabljajo. Nekateri klubi so igralkam ponudili učenje jezika v jezikovni šoli, kjer so igralke spoznavale osnove tujega jezika. Nekatere igralke so se samoiniciativno učile tujega jezika zaradi boljše komunikacije s soigralkami, trenerjem, lažjega privajanja na okolje, v katerem so se znašle, ali pa so na splošno hotele nadgraditi svoje znanje in povečati število jezikov, ki jih obvladajo pasivno ali aktivno. Težava pri komunikaciji je tudi neznanje osnovnega tujega jezika – angleščine. Igralke, ki so odšle v tuje klube, so praviloma dobro govorile angleško, vendar jim v Španiji, na Madžarskem, v Grčiji in Franciji to ni koristilo, saj je bilo znanje soigralk in strokovnega vodstva nezadovoljivo.

Igralke so o težavah pri vključevanju v ekipo in novo okolje povedale:

... največ težav je bilo s sporazumevanjem. Madžarski jezik ni podoben nobenemu od jezikov, ki jih govorim oziroma razumem. Tudi madžarske soigralke v ekipi ne govorijo nobenega tujega jezika, zato je bilo sporazumevanje onemogočeno ... (Andreja S.)

... najtežje je bilo, ker Španci ne govorijo angleško oziroma zelo zelo slabo, tako da je bila to prva stvar, ki me je zmotila. Španci so z menoj takoj začeli komunicirati kar po špansko, jaz pa jih nisem razumela in je bilo zato malo težje ... (Amanda S.)

... tudi takega načina treninga nisem vajena. Predvsem nisem navajena, da nekdo kriči nate z roba igrišča. Lahko rečem, da je bilo prvo leto kar težko ... (Anita S.)

... v Zaječarju je že sam življenjski slog drugačen in sem imela z njim kar nekaj težav. Nisem razumela določenih stvari. Predvsem njihovega razmišljanja ... (Anika S.)

... na splošno nisem nikjer, kjer sem igrala, imela posebnih problemov z vključevanjem v klubske sredine. Več težav sem imela pri navajanju na njihov stil igre. Predvsem danski se zelo razlikuje od našega, tako da sem potrebovala kar nekaj časa ... (Benja S.)

... priznam, da mi je bilo zelo težko. Težko je oditi od doma v neko tuje okolje, ki ga ne poznaš. Nisem poznala jezika. V Španiji skoraj ne govorijo angleško, tako, da je bila komunikacija zelo otežena. Soigralke so mi s svojim odnosom do mene prilagajanje na novo okolje zelo olajšale. Sprejele so me lepo, skrbele so zame ... (Beti S.)

... malo težav sem imela z domačo igralko, ki je bila zvezda hrvaškega rokometu. Igrali sva na istem igralnem mestu, zato je bilo nekaj iskric v boju za "minutažo" ... (Bojana S.)

... kar se tiče negativnih vidikov, bi izpostavila le težave z novinarji. Komentarji so bili: "Kaj je prišla to ena debela, ki nima pojma" ... (Bronja T.)

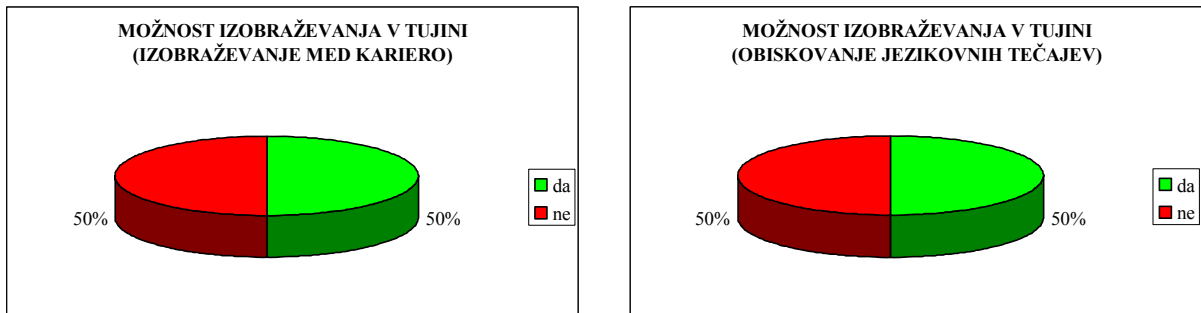
... vedno se od tujca pričakuje več kot od domačega igralca, zato se domačemu igralcu dovoli več in zahteva manj ... (Brina T.)

... ko sem prišla sem, je bilo vse super. Kasneje pa me je motilo to, da nismo imele vnaprej predvidenega programa dela. V bistvu si zjutraj izvedel, kaj boš počel popoldan in naslednji dan zjutraj. Moti me tudi, da izplačila niso redna ... (Ajda T.)

... sem pa imela na začetku nekaj težav s trenerjem. On ima filozofijo, da kolikor se trenira, toliko si dober. S tem se ne strinjam. Mislim, da je kakovost treningov pred kvantiteto ... (Alja T.)

4.1.4. Možnost izobraževanja v tujini

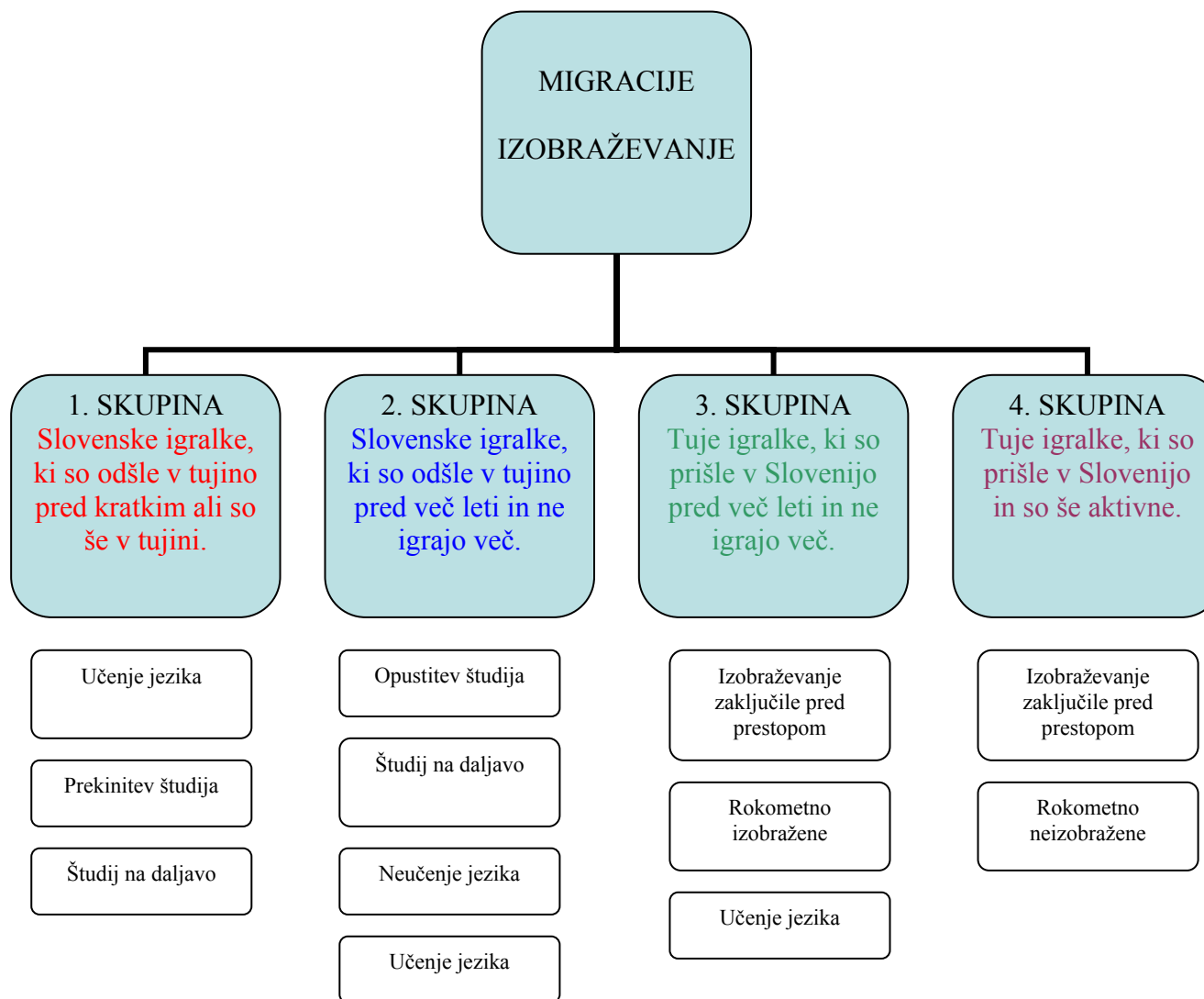
Ali ste, ko ste igrali v tujini imeli možnost izobraževanja (poklicnega – nadaljevanje šolanja in strokovnega – rokometnega)? Kako je to potekalo, na kakšen način ste imeli omogočeno izobraževanje oziroma, če se niste izobraževali, kaj je bil razlog za to?

Graf 4: Izobraževanje v tujini

Grafikona prikazujeta, da se je v tujini polovica vprašanih odločila za učenje tujega jezika, polovica pa tega ni storila. Enak rezultat so dali tudi odgovori na vprašanje, ali se je igralka v tujini fakultetno izobraževala (prek spleta, obiski domovine zaradi študija) ali ne.

Diagram 4: Izobraževanje v tujini

Izobraževanje ima v življenju človeka pomembno mesto. V zadnjem desetletju se izobrazbi posveča več pozornosti kot v preteklosti. Tudi v športu je tako. Športniki se vse bolj zavedajo, da po koncu športne poti ni konec življenja, ampak se le konča določeno obdobje. Zato je še toliko bolj pomembno, da v to obdobje vstopijo pripravljeni. To pomeni: primerno izobraženi za nov poklic, ki ga bodo opravljali. Le malo je takšnih, ki s kariero zaslužijo toliko denarja, da lahko do konca živijo lagodno življenje. Seveda se po zaslužkih športi med sabo razlikujejo. Prav tako se plače razlikujejo po spolu. In ženski rokomet ni panoga, kjer bi se govorilo o vrtoglavih zneskih.

Iz intervjujev je razvidno, da igralko (1. skupina) mlajše generacije veliko časa poleg treningov in tekem posvečajo tudi študiju oziroma izobraževanju nasploh. Prav vse znotraj te skupine se zavedajo pomena izobrazbe, saj vedo, da lahko njihovo športno pot hitro preseka poškodba, po kateri se ne bi bile več sposobne vrniti na rokometna igrišča. Kot vidimo v diagramu, je zelo težko združevati poklicno športno pot z obveznostmi na fakulteti. Zato se je nekaj igralk odločilo za prekinitev študija in ga nadaljevale po vrnitvi v domovino. Nekatero so se odločile za drug študij, kjer je bila spletna opcija, ali pa so študij enostavno opustile. Zanimiva je tretja skupina igralk, ki v večini prihajajo iz jugovzhodne Evrope (3. skupina). Te igralko so zaključile študij pred odhodom v tujino ter so po pravilu tudi rokometno izobražene, kar pomeni, da lahko delujejo v rokometnih klubih kot trenerke. Pri izobraževanju med rokometno kariero ima posebno mesto učenje tujega jezika. Po pripovedovanjih v intervjujih je zaznati, da se igralko, če ni nujno, ne odločajo za samoiniciativno učenje jezika tuje države, v kateri igrajo. Tečaja jezika se udeležijo, če ga organizira klub. Kaj je razlog, da se v dobi, ko več ko znaš, več veljaš, igralko ne odločajo za učenje tujih jezikov? Menim, da je razlogov več. Pomanjkanje časa in energije, finančni vložek najema jezikovnega učitelja ter nepredvidljivost kariere profesionalnega športnika. Če bi bila igralko prepričana, da bo v nekem klubu ostala vrsto let, bi bilo v njenem interesu, da obvlada jezik tuje države. Ker pa se igralko velikokrat vsako leto selijo iz ene v drugo državo, se poraja vprašanje, ali je učenje tujega jezika za kratek čas smiselno.

Iz intervjujev je razvidno tudi, da so rokometno izobražene le igralko iz jugovzhodne Evrope (3. skupina). Preostale igralko se ob svojem treningu praviloma ne posvečajo še treniranju mlajših selekcij. Je razlog zasičenost z rokometom ali pomanjkanje časa ob rokometnih obveznostih? Na vsak način bi lahko te igralko videle v rokometnem izobraževanju priložnost za službo ob koncu športne kariere. Imele bi praktično in teoretično znanje in, najpomembneje, imele bi izkušnje z različnimi trenerskimi pristopi.

Odgovori:

... pred odhodom v tujino sem se vpisala v prvi letnik socialne pedagogike na Pedagoški fakulteti. Resno pa sem začela študirati, ko sem se po eni sezoni vrnila domov ... (Amanda S.)

... v obeh klubih so mi dejali, da mi lahko omogočijo tečaj tujega jezika. Tako je bilo oziroma je navedeno tudi v pogodbi. V Španiji do realizacije tečaja ni prišlo, v Franciji pa zaenkrat tudi še ne ... (Anita S.)

... v teh pol leta se nisem veliko ukvarjala z učenjem francoskega jezika, saj nisem vedela, ali ostanem v Franciji. V tem času mi je uspelo diplomirati. Imela sem možnost obiskovanja tečaja francoskega jezika, ampak sem ga zavrnila, ker sem si priskrbela gradivo v Sloveniji in sem se v prostem času samostojno učila francosko ... (Angela S.)

... na Danskem smo morale tujke vsak dan hoditi po dve uri na tečaj danskega jezika. To je bilo obvezno in tudi s pogodbo določeno ... (Benja S.)

... možnost za izobraževanje je obstajala, ampak jaz se nisem odločila. Že v Sloveniji se po končani srednji šoli nisem odločila za študij in tako je ostalo do danes (Beti S.)

... v tujino sem odšla, ko sem bila v 3. letniku Fakultete za šport. Takrat ni bilo možno komunicirati preko računalnikov, elektronske pošte in socialnih omrežij, kot je to mogoče danes. Ker sem nekako izgubila stik s fakulteto, sošolci in profesorji, sem pustila študij ... (Bojana S.)

... vodstvo kluba je zahtevalo, da zaradi lažje komunikacije na igrišču obiskujemo tečaj slovenskega jezika. Drugih izobraževanj nisem opravljala, ker nisem imela časa. Iz Rusije pa sem že prišla z diplomo o opravljenih tečajih za rokometno trenerko ... (Barbara T.)

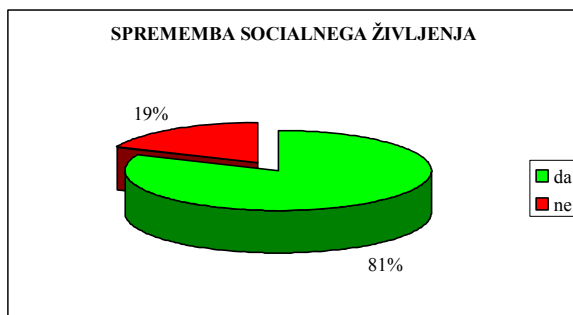
... končala sem šolanje na Fakulteti za šport v Kijevu. Kar se tiče slovenskega jezika, je bilo tako, da smo morale vse tujke na tečaj slovenskega jezika. Nikoli se nisem usposabljala za rokometnega trenerja mlajših selekcij, saj poleg treningov nisem imela niti časa za to ... (Bronja T.)

... kar se tiče izobraževanja, je tako, da študiram na Ekonomski fakulteti v Zagrebu, opravljam obveznosti četrtega letnika in se počasi bližam zaključku študija. Zaradi tega me ni zanimalo izobraževanje na daljavo. V klubu nam niso omogočili tečaja slovenščine, tako da se tudi nismo izobraževale v tej smeri ... (Ada T.)

... tukaj v Sloveniji nič ne študiram. Imela sem namen začeti študirati v januarju, ampak sedaj vidim, da enostavno nimam časa. Na Danskem, kjer se ne trenira tako veliko, bi lahko združevala študij in treninge, tukaj pa to enostavno ne gre. Ko sem prišla v Slovenijo, sem se želela naučiti govoriti slovensko. Ko sem vprašala trenerja, ali se bomo tujke, ki smo prišle v Slovenijo, učile slovensko, je rekel, da ne, ker poleg treningov, tekem in vseh obveznosti ni časa še za učenje slovenščine ... (Ajda T.)

4.1.5. Sprememba socialnega življenja

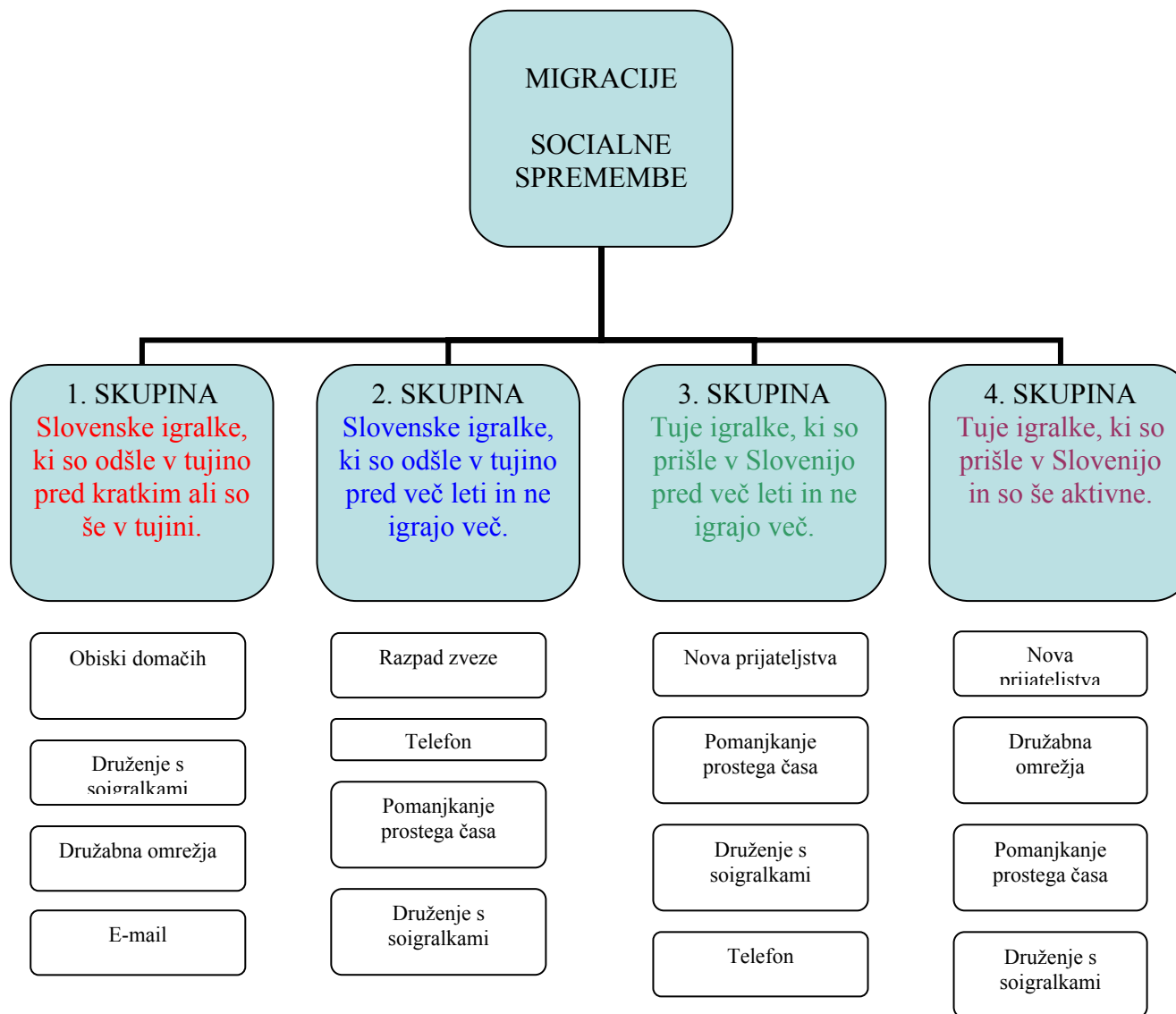
Ali se je vaše socialno življenje kaj spremenilo v času, ko ste bili v tujini? Na kakšen način (s kom ste se družili, kaj ste počeli poleg rokometu ...)?

Graf 5: Sprememba socialnega življenja

Da se je socialno življenje spremenilo zaradi odhoda v tujino, je potrdilo trinajst vprašanih igralk, tri pa so to trditev ovrgle.

Diagram 5: Spremembe socialnega življenja

Socialno življenje človeka se vsakodnevno spreminja. Pridejo obdobja, ko se z nekaterimi prijatelji družiš več, z drugimi manj. Z nekaterimi iz različnih razlogov pretrgaš stike. Nemalokrat se konča kakšna partnerska zveza in s tem tudi vse, kar je spadalo k njej. Življenje se spremeni, ko pride do menjave službe, staršem se spremeni vsakodnevni ritem, ko otroci študentje zapustijo vas in se preselijo v univerzitetno mesto ter morajo med tednom poskrbeti sami zase. Vse take spremembe vplivajo na socialno življenje.

Takim spremembam so izpostavljeni tudi poklicni športniki in prav tako rokometašice, ki so zapustile domače okolje in se iz različnih razlogov podale v tujino. Svet se je z modernimi prevoznimi sredstvi precej »zmanjšal«, različne oblike medijev pa omogočajo vsakodnevno komuniciranje z ljudmi iz različnih koncev sveta. Še vedno pa nobena tehnologija ne more nadomestiti pristnega človeškega stika. Igralke, ki so sodelovale v intervjujih, priznavajo, da se jim je socialno življenje precej spremenilo. Vendar pa niso vse spremembe negativne. Igralke so med bivanjem tujini spoznale veliko novih ljudi in sklenile ogromno novih prijateljstev, ki so bolj ali manj iskrena in trdna. V tem času so spoznale, kateri izmed starih prijateljev iz otroštva so resnični prijatelji in kateri bolj površinski. Ker so bile v tem času veliko prepuščene same sebi, so se osebno izoblikovale ter naučile prenašati pritiske, graje in pohvale na igrišču in ob njem. Dve intervjuvanki sta si v tujini ustvarili tudi lastno družino.

Izguba stikov s prijatelji, razpad zvez in odtujenost od družine so negativne socialne spremembe. Do teh pride tudi zaradi pomanjkanja prostega časa, ki naj bi bil namenjen vzdrževanju teh odnosov. Prav ta razlog so intervjuvanke navedle kot najpogostejšega in glavnega krivca teh sprememb. Iz intervjujev izvemo tudi, da se človek kot socialno bitje po izgubi določene sredine želi hitro priklopiti novi. Prav zaradi tega je bilo oziroma je druženje s soigralkami v novem, tujem klubu tako pomembno. Seveda je tukaj tudi čisto praktičen razlog tega druženja. Vse soigralko imajo enak urnik, zato je usklajevanje, kdaj na kosilo, v kino ali na pijačo, malo. V času, ko družabnih omrežij, kot so e-mail, skype, facebook in drugih, še ni bilo, so bile socialne spremembe še bolj očitne. V času moderne tehnologije pa je te spremembe težje zaznati. Vsakodnevni brezplačni pogovori z družino, partnerjem in prijatelji ohranjajo odnose na solidnem nivoju. Tudi obiski domačih so bolj mogoči, kot je to bilo pred 30 leti, saj hitrih transportnih povezav ni bilo oziroma so bile zelo drage.

Igralke so o socialnih spremembah, ki so jih doživele, povedale:

... z družino, fantom in prijateljicami ohranjam stike preko telefona, "skajpa", socialnih omrežij ter elektronske pošte. Slišimo se vsakodnevno. Vsake toliko časa pa me tudi obiščejo tukaj na Madžarskem. V prostem času se družim skoraj samo s soigralkami ... (Andreja S.)

... eden od razlogov, zakaj sem se odločila za odhod v tujino, je tudi ta, da nisem bila v ljubezenski zvezi, tako da je bila odločitev lažja. Za socialno življenje ne morem reči, da se je veliko spremenilo. Seveda smo se s prijateljicami malo oddaljile, ampak še vedno ohranjamo stike preko "skajpa". Podobno je z družino ... (Angela S.)

... zagotovo se je spremenilo. Praktično sem živela na "skajpu". Na ta način sem komunicirala z družino, fantom in prijatelji. Je pa res, da sem v tistem letu izgubila stik s prijatelji in Slovenijo ... (Anika S.)

... ja, moram reči, da razdalja naredi svoje. Imela sem težave z osebnim življenjem. Dve osebi se odtujita, če nista blizu drug drugemu. S starši in prijatelji pač imaš kontakt preko socialnih omrežij, na primer "skajpa". Zagotovo pa ta stik ni tako pristen, kot če si doma ... (Benja S.)

... z družino konstantno ohranjam stike, s prijatelji pa sem jih prvih deset let tujine bolj kot sedaj. Verjetno zaradi tega, ker sem bila samska. Po tem obdobju, ko sem si ustvarila družino, pa sem tem stikom namenjala manj časa, saj sem imela majhne otroke in zato tudi manj časa in energije ... (Brina T.)

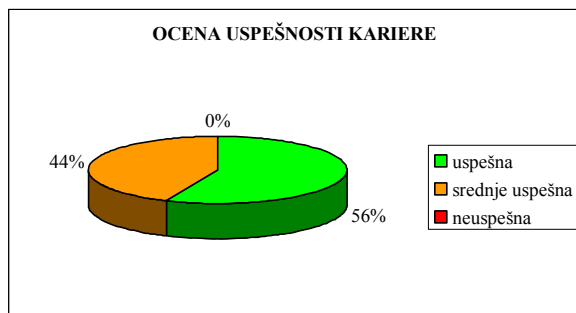
... v tem času devetih let, odkar sem prišla v Slovenijo, so se res izgubili stiki z določenim številom ljudi. Spoznala sem, da ko človek živi v domačem okolju, misli, da ima veliko prijateljev, na primer 50, kar pa ni res. Ampak takoj, ko odideš ("daleč od oči"), se ti prijatelji izgubijo zaradi razdalje in časa. S pravimi prijatelji ohranjam stike, ampak za vse tiste, ki smo si bili včasih blizu, enostavno ni časa ... (Asja T.)

... mislim, da se moje socialno življenje ni zelo spremenilo. Od doma sem šele šest mesecev. Preko "skajpa" se veliko pogovarjam s prijateljicami, fantom in družino. Vsak dan se slišim s fantom in skoraj vsak dan tudi z družino in prijatelji ... (Ajda T.)

... stika z družino nisem izgubila, saj sem bila na zvezi z mamo praktično vsak dan. Dobro je, če tak način življenja sprejmeš in se zavedaš, da je to tvoja služba. V novem okolju si pridobiš novo družbo ... (Bojana S.)

4.1.6. Ocena uspešnosti kariere

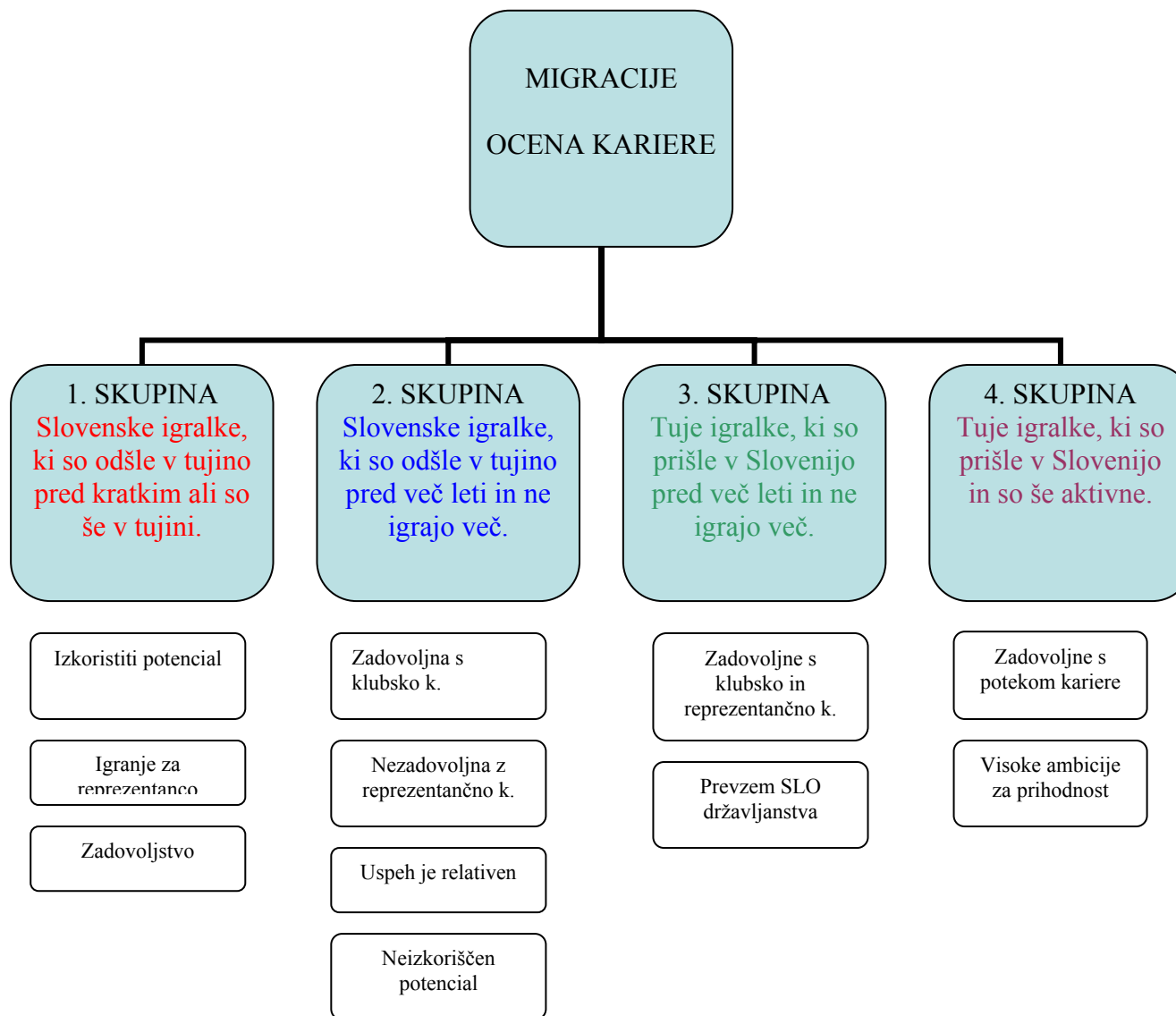
Kako ocenjujete svojo rokometno kariero? V kolikšni meri ste uspeli (kaj za vas sploh pomeni uspeli v rokometu)? In kakšno vlogo je imelo pri tem igranje v tujini?

Graf 6: Ocena kariere

Iz odgovorov v intervjujih je razbrati, da je s kariero zadovoljnih devet od šestnajstih vprašanih igralk, sedem jih je s kariero delno zadovoljnih, nobena od vprašanih igralk pa ni nezadovoljna s svojo kariero.

Diagram 6: Ocena kariere

Kaj sploh pomeni uspeti v športu, v rokometu? Vsak vprašani bi lahko po svoje razlagal in zagovarjal svoje razmišljanje. Zaključek pa je vsekakor ta, da je uspeh zelo relativen. Nekomu v športu pomeni uspeh le prvo mesto, drugemu igranje na velikem tekmovanju, naslednjemu igranje z dobrimi soigralci ter kariera brez poškodb. Vsakemu, ki je v karieri osvojil kakšen laskav naslov, se vsekakor zdi to določen mejnik v karieri in seveda uspeh. Za športnika, ki v karieri ni dosegel vidnejših rezultatov, pa je uspeh kariera nasploh.

Vse intervjuvanke so na vprašanje »Kako ocenjujete svojo rokometno kariero?« odgovorile, da so z njo zadovoljne. Mlajša generacija vprašanih je dejala, da je zadovoljna z razvojem kariere in da si želijo še napredovati ter osvajati naslove in medalje (1. in 4. skupina). Starejša generacija pa se je bolj spominjala dosežkov, ki so z leti spreminjali vrednost. Kot sem že dejal, pomeni uspeh vsaki igralki nekaj drugega. Uspeh je: osvojitve lige prvakinj, osvojitve pokala EHF, igranje za reprezentanco, biti kapetanka reprezentance, osvojiti kolajno z reprezentanco, končati kariero brez poškodbe, igrati v renomiranem klubu, igrati v tujini, zaslužiti veliko denarja, odigrati dobro tekmo, oddelati dober trening ...

Določene igralko so kariero razdelile na dva dela: reprezentančno in klubsko kariero. Nekatere so bile zadovoljne le z reprezentančno in manj klubsko kariero, nekatere obratno.

Igranje v tujini ima pri tem vsekakor veliko vlogo. Obstaja prepričanje, da je tujina nekaj več, da igranje v tujini prinaša samo po sebi naslove in uspehe. Verjetno ta stereotip drži. Večina intervjuvanih igralk je igrala v tujini in preko tujine tudi prišla do uspehov.

Igralke so svojo kariero ocenile kot:

... v veliko čast mi je, da se za igranje v tujini nisem zanimala sama in iskala klub, ampak so me našli tujci in povabili. To mi dokazuje, da sem bila uspešna ... (Amanda S.)

... recimo, da bi bil zame uspeh igrati v ligi prvakinj, ampak do tja je še dolga pot. Uspeh je seveda relativen, na začetku je bil zame uspeh, ko sem eno leto igrala v Krimu, nato je bil uspeh, da sem šla v tujino, nato biti 5. strelka španske lige, sedaj pa uvrstiti se čim višje v francoski ligi in pokalu EHF ... (Anita S.)

... s svojo rokometno kariero sem zadovoljna. Menim, da sem se na reprezentančnem nivoju lahko bolje izkazala kot na klubskem. Na najvišjem rokometnem nivoju, kjer je bil Krim v tistih letih, nisem mogla pokazati vseh svojih sposobnosti. Z odhodom v tujino pa mi je to uspelo ... (Beti S.)

... jaz svojo rokometno kariero ocenjujem na lestvici od 1 do 5 s 4. V bistvu bi si dala petico, saj sem s svojo kariero zelo zadovoljna, vendar v moji vitrini manjka en naslov, in to je naslov evropskih klubskih prvakinj. Igrala sem v finalu lige prvakinj s Podravko in Krimom, ampak smo obakrat izgubile ... (Bojana S.)

... s Krimom sem bila dvakrat evropska prvakinja. Žal mi je, da nisem bila z reprezentanco na olimpijskih igrah ... (Barbara T.)

... menim, da bi bilo veliko športnikov veselih, če bi imeli pol tako uspešno kariero, kot sem jo imela jaz. Igrala sem za tri članske reprezentance, osvojila sem pokal EHF z Olimpijo, osvojila sem ligo prvakinj s Krimom, z mladinsko reprezentanco Sovjetske zveze sem bila svetovna prvakinja ... (Brina T.)

... zame pomeni uspeti v rokometu kot tudi na drugih področjih, da dosegaš neke cilje, ki si jih zadaš sam oziroma so ti cilji poenoteni s cilji tvoje ekipe in družine ... (Blanka T.)

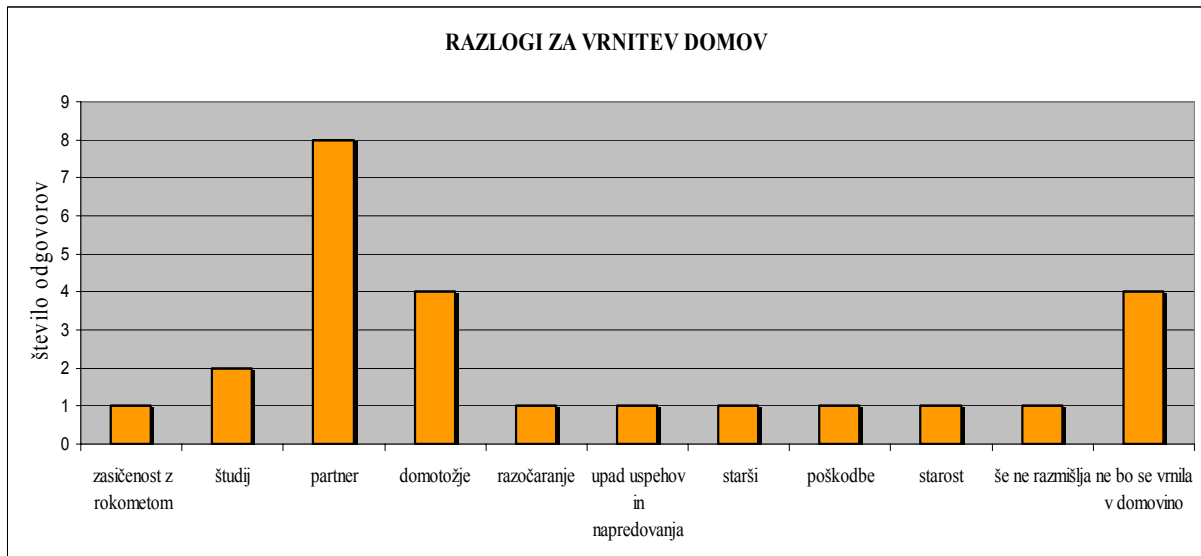
... zaenkrat sem zadovoljna s potekom kariere. Imam pa postavljene visoke cilje in želje, ki so povezani z osvojitvijo medalje z reprezentanco in osvojitvijo lige prvakinj ... (Ada T.)

... ko mi v rokometu nekaj uspe, čutim to kot metuljčke v trebuhu. To je res dober občutek. Ne gre mi vedno za doseganje golov, ampak tudi za marsikaj drugega, kar je del rokometne igre in rokometna nasploh ... (Ajda T.)

... za to oceno ima vsak posameznik različen kriterij. Za mene je manjši uspeh že, če dobro "oddelam" trening, če dobro odigram tekmo. Zadovoljila sem samo sebe in to je najpomembneje. Lahko rečem, da me v rokometu delajo srečno in uspešno že majhne stvari ... (Alja T.)

4.1.7. Razlogi za vrnitev domov

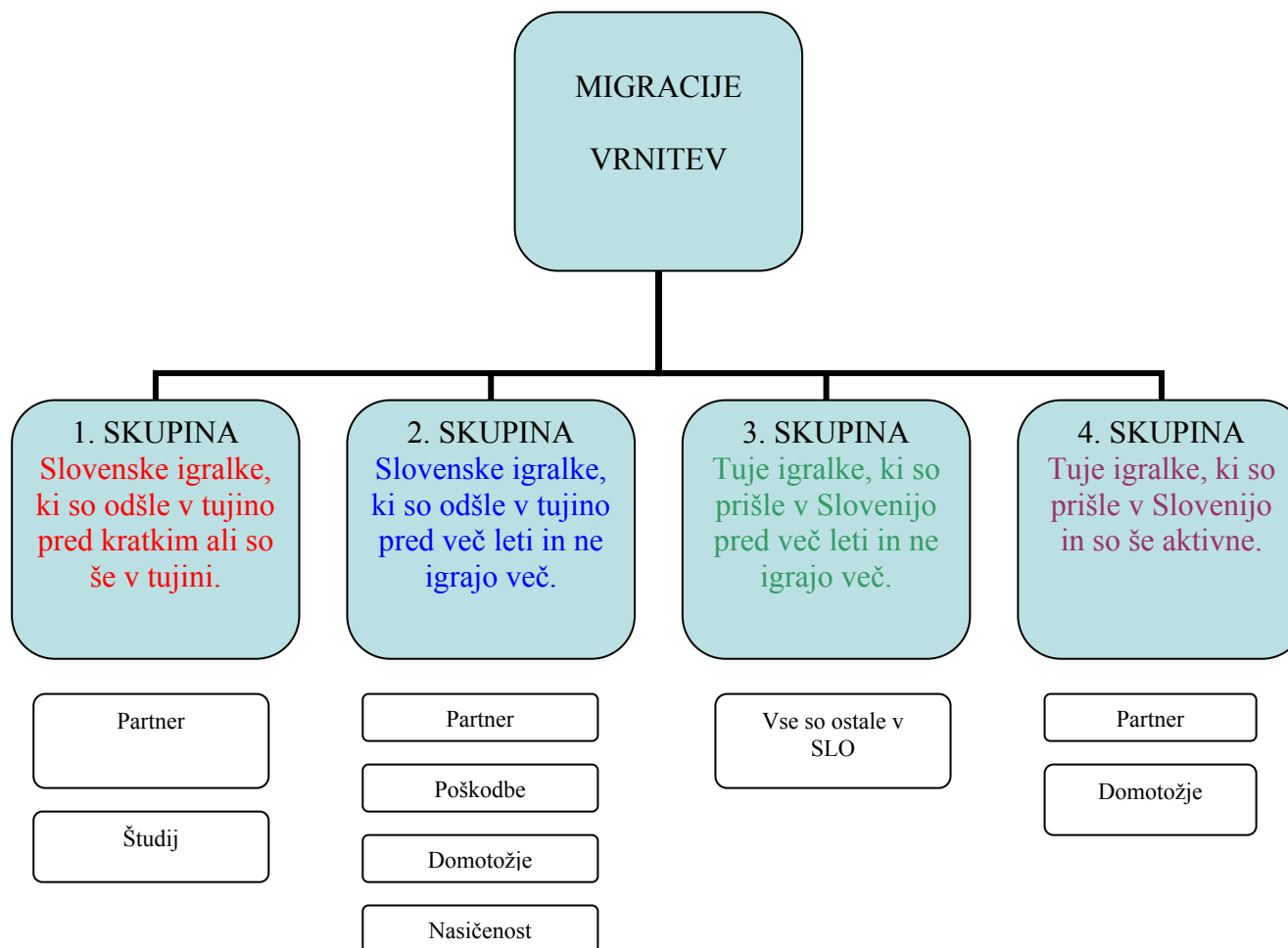
Kaj so bili glavni razlogi, da ste se vrnil v svojo državo? Kako je potekala vaša odločitev za prenehanje igranja v tujini in kako ste se počutili po vrnitvi v svojo državo?

Graf 7: Razlogi za vrnitev

Glavni razlog za vrnitev v domovino je bil po pričevanju intervjuvank partner. Sledita mu domotožje in študij. Nekaj igralk, in sicer štiri od šestnajstih, pa se v svojo domovino ne misli več vrniti.

Diagram 7: Razlogi za vrnitev

Ko se neko obdobje konča, je treba storiti korak naprej. V tem primeru je lahko korak naprej tudi korak nazaj, in sicer vrnitev v domovino. Razlogi za vrnitev so lahko različni: prekinitve pogodbe, iztek in nepodaljšanje pogodbe, poškodba, konec kariere ali pa preprosto vrnitev zaradi osebnih zadev. Splošna analiza tega vprašanja je nekoliko težavna, ker veliko intervjuvank še vedno igra za tuje klube oziroma se niti nima namena vrniti v domovino. Zanimiva je skupina igralk iz jugovzhodne Evrope (3. skupina). Nobena od njih se po koncu kariere ni vrnila v domovino. Kot sem že omenil, je razlogov za vrnitev lahko več. Med intervjuvankami so prevladovali naslednji: vrnitev zaradi partnerja, študija, poškodbe, domotožja, nasičenosti z rokometom ...

Nobena od igralk se ni bila prisiljena vrniti zaradi prekinitve pogodbe oziroma njenega nepodaljšanja. Igralke, ki so se vrnile v domovino, z iskanjem kluba niso imele težav. Igranje v tujini jim je omogočilo boljše pogajalsko izhodišče in višjo tržno vrednost.

Igralke so se oziroma se bodo za vrnitev odločale zaradi:

... bila sta dva glavna razloga: prvi je bil študij in drugi je bil fant. Odločitev, da po eni sezoni preneham igrati za španski rokometni klub Rocasa Remudas, je bila povsem sporazumna ... (Amanda S.)

... eden od razlogov je dokončanje študija, drugi je partner, in kot sem že dejala, da igranja v tujini nisem izkoristila, kot bi ga lahko, kar je posledično spremenilo tudi moj status v klubu ... (Anika S.)

... vrnila sem se zaradi partnerske zveze. Kasneje mi je bilo kar nekako žal, saj je moja kariera po prihodu domov začela padati. Predvsem zaradi poškodb ... (Benja S.)

... v mojem primeru težko govorim o tem, kaj bi lahko bil razlog za mojo vrnitev v Slovenijo, glede na to, da sem si ustvarila družino v Španiji ... (Beti S.)

... glavni razlog za mojo vrnitev je bilo veliko domotožje. Kolikor sem opevala sijajne razmere v klubu, sem se tega okolja po dveh letih nasičila. Hotela sem domov. Velik razlog pri odločitvi za vrnitev v domovino je bil tudi moj tedanji fant in sedanjí mož ... (Bojana S.)

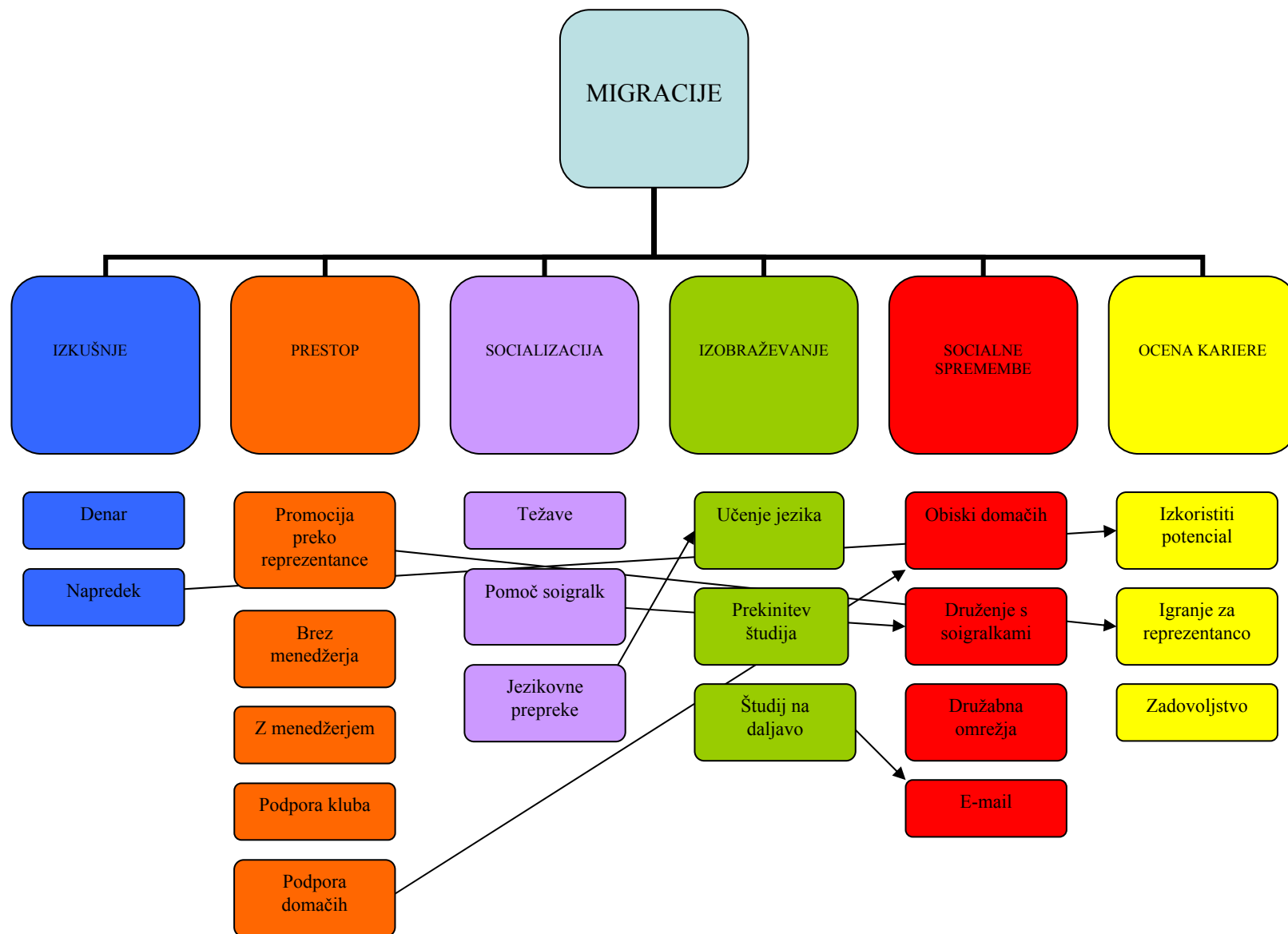
... zaenkrat še ne razmišljam o vrnitvi v Zagreb oziroma na Hrvaško. Če bi prišlo do tega, pa bi bilo verjetno povezano s fakulteto. Zaradi fanta se ne bi vračala, saj je z menoj tukaj ... (Ada T.)

... razlog za vrnitev bi verjetno bili starši. Vem, kako me pogrešata in koliko jima pomenim. To bi bil verjetno glavni razlog. Z domotožjem sem opravila. Ko si v neki državi tako dolgo, kot sem jaz v Sloveniji, ta postane tvoj dom ... (Asja T.)

4.2. ZNAČILNOST MIGRACIJ ROKOMETAŠIC PO SKUPINAH

V naslednjem podpoglavju rezultatov sem podrobno predstavil odgovore na vprašanja, ki so jih podale intervjuvanke vseh štirih skupin. Diagrami predstavljajo analizo odgovorov vsake skupine. Izpostavil sem odgovore, ki so bili skupni večini intervjuvank znotraj posamezne skupine. Preko različnih vprašanj sem ugotavljal povezave med odgovori in jih označil s puščicami. Ta analiza je omogočila primerjavo med skupinami.

Diagram 8: Aktivne slovenske igralke (skupina 1)

Prvo skupino anketiranih igralk sestavlja pet igralk s slovenskim državljanstvom, ki so odšle v tujino. To so igralk mlajše generacije, ki so se zaradi različnih razlogov odpravile novim, neznanim izzivom naproti. Napredek v igri pa je bil glavni in tisti, ki je te igralk poslal na pot. Glede na starost je razumljivo, da ni bil v ospredju denar, ampak so te igralk želele čim prej zaživetiti svoje sanje iz mladosti. Igranje za najboljše tuje klube je zagotovo želja vsakega mladega športnika. Na to vplivajo mediji in pogovori med sovrstniki. Seveda se že mladi športniki zavedajo, da igranje v tujini praviloma prinaša boljše finančne pogodbe, ampak še pomembnejše je dejstvo, da če igraš v tujini, si dober in uspešen.

... ne bom rekla, da finančne podrobnosti ponudbe niso bile veliko boljše kot pa do takrat, ko sem bila igralka Krima, vendar glavni razlog odhoda ni bil denar. Je pa bila ponudba, kot sem rekla, tudi finančno mamljiva in zato sem se še toliko lažje odločila ... (Andreja S.)

Prestop v nov, tuji klub so te igralk doživljale različno. Nekatere so si pomagale z uslugami menedžerjev, drugim je na pomoč priskočil kakšen družinski član, tretje pa so si prestop urejale same. Kot je bilo že nekajkrat napisano, je pri odhodu v neznano okolje pomembna podpora ljudi, ki jih poznaš in zaupaš. Najpomembnejša je podpora družine, na katero se lahko vedno zaneseš in ti je pripravljena pomagati, ko v tujini zaideš v psihične, zdravstvene ali finančne težave. Težko si zamišljamo, da igralk kljub neodobravanju družine odide igrat v tujino. Seveda je možna tudi situacija, ko se igralk prav zaradi neustreznih družinskih razmer odloči za odhod in se s tem manevrom distancira od družinskih peripetij. V tej skupini so bile vse igralk doma deležne podpore družine. Drugače je bilo s podpora kluba, ki so ga zapuščale. Dvema igralkama od petih bivši klub ni oteževal prestopa. Za eno od teh dveh se je celo zavzela trenerka, druga pa je bila zaradi nespoštovanja pogodbe s strani kluba prosta. Preostale tri so imele pri prestopu različne težave. Pojavljale so se težave z odškodnino in pritisk ter neprimerna komunikacija s strani trenerja zaradi imperativa zadržati igralko v dotedanem klubu.

... kar pa se tiče mojega takratnega kluba, ki je bil RK Olimpija, pa lahko rečem, da reakcije ob odhodu niso bile najboljše. Naletela sem na različne ovire, ampak je moj status ščitila pogodba, tako da mojega prestopa niso mogli ovirati ... (Anika S.)

Glede na starost igralk, ki so odšle v tujino, je bilo pričakovati, da do težav pri vključevanju v ekipo ne bo prihajalo. Vse so obvladale vsaj angleški jezik in se zaradi mladosti hitreje adaptirale na novo okolje, sistem treniranja itd. V odgovorih teh igralk pa spoznamo, da ni bilo povsem tako. Največ težav so imele s sporazumevanjem, drugačnim stilom življenja, privajanjem na drugačen način treniranja in igranja. Vse intervjuvanke pa so zatrdile, da so jim ob teh težavah na pomoč pristopile igralk, ki so v tujem klubu že dalj časa igrale.

... dekleta v klubu Nimes so me odlično sprejela. V nasprotju z večino francoske populacije govorijo angleško, tako da večjih težav s sporazumevanjem nisem imela ... (Angela S.)

... največ težav je bilo s sporazumevanjem. Madžarski jezik ni podoben nobenemu od jezikov, ki jih govorim oziroma razumem. Tudi madžarske soigralke v ekipi ne govorijo nobenega tujega jezika, zato je bilo sporazumevanje onemogočeno ... (Andreja S.)

Na vprašanje o fakultetnem izobraževanju in učenju tujega jezika so igralke odgovarjale različno. Vse so bile pred odhodom v tujino vpisane na fakulteto. Dve od petih sta zaradi kariere v tujini študij prekinili in ga nadaljevali ob vrnitvi v domovino. Ena je študij zaradi kariere opustila. Ena igralka je zamenjala tradicionalno vrsto študija za študij preko spleta. Ena igralka pa je študij med kariero v tujini dokončala. Igralke so se tudi različno učile tujega jezika države, kjer so igrale. Nekatere so osvojile osnove, ki so jih potrebovale za nemoteno delovanje v klubu ter pri vsakodnevnih obiskih trgovine, pošte, zdravnika itd. Igralka, ki je igrala v državi, ki je pred leti pripadala bivši Jugoslaviji, je zatrdila, da zaradi podobnosti jezika ni imela težav s komuniciranjem v klubu in prostem času. Ena od igralk pa se je tujega jezika učila samoiniciativno. Nobeni od petih igralk klub ni omogočil obiskovanja tečaja tujega jezika.

... v obeh klubih so mi dejali, da mi lahko omogočijo tečaj tujega jezika. Tako je bilo oziroma je navedeno tudi v pogodbi. V Španiji do realizacije tečaja ni prišlo, v Franciji pa zaenkrat tudi še ne ... (Anita S.)

Igralke, ki so odšle v tujino, so doživele spremembe na socialnem nivoju. Vsakodnevni stiki z družino, prijatelji in znanci so se spremenili v nekajminutno pogovarjanje ali pisanje preko družabnih omrežij. Ta selitev je selekcionirala število prijateljev na tiste prave. Igralke so bile deležne tudi osebnih obiskov družin in na ta način občutile vsaj nekaj domačnosti v tujem okolju. Vprašane igralke so se v prostem času večinoma družile s soigralkami, saj je bilo usklajevanje urnikov glede na iste obveznosti najlažje.

... seveda se je spremenilo, predvsem glede tega, da so v moje življenje vstopili novi ljudje. Drugače pa sem s starimi prijatelji, družino in fantom komunicirala preko "skajpa" in elektronske pošte. Na Kanarskih otokih sem se družila predvsem z igralkami, ki so bile sestanovke v hiši, kjer smo živele ... (Amanda S.)

Igralke so svojo kariero ocenile kot zadovoljivo. Prav vse so mnenja, da imajo še veliko potenciala ter da se jim kariera razvija v pravo smer. Kot večji dosedanji uspeh so omenjale igranje za reprezentanco in uživanje v rokometni igri. Ena igralka je tudi

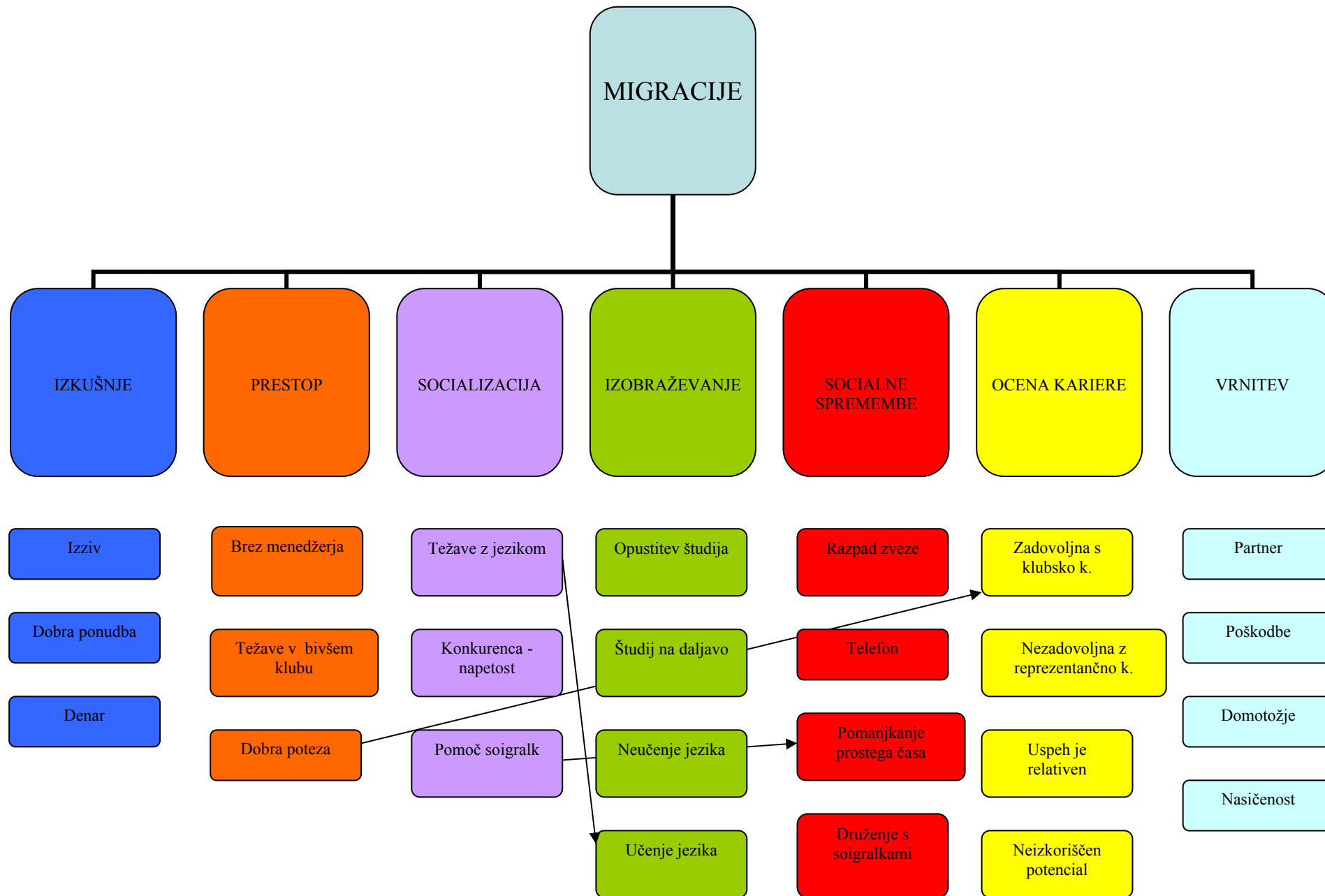
povedala, da je imela najbrž previsoke cilje in da jih po vsej verjetnosti ne bo dosegla.

... moram reči, da sem zelo zadovoljna s tem, kar mi je do sedaj uspelo v rokometu. Ne igram na vrhunski ravni. Zame vrhunska raven pomeni liga prvakinj, ampak igram v izredno močni ligi in to zame pomeni uspeh. Vedno sem se trudila dati od sebe svoj maksimum. Mislim, da še nisem prišla do točke, kjer napredek ne bi bil več mogoč. Še vedno napredujem. Prve pol leta v tujini sem se še nekako lovila, na koncu pa sem že začela igrati svojo igro ... (Angela S.)

Odgovore na vprašanje, zakaj so se vrstile v domovino, je težko analizirati, saj tri od petih še vedno igrajo v tujini. Pri preostalih dveh so bili razlogi partner, študij, nekoliko slabša vklopitev v življenje v tujini in težavno privajanje na sistem treniranja v tujem klubu.

... zaenkrat težko govorim o tem. Verjetno bom enkrat prišla do točke, ko bom imela igranja rokometu v tujini dovolj. Takrat se bom vrnila v domovino. Kariero bi na vsak način rada zaključila v Sloveniji. Upam, da bom do takrat zdrava in da bom lahko odigrala še kakšno sezono za kakšen slovenski klub ... (Andreja S.)

Diagram 9: Bivše slovenske igralkе (skupina 2)

Drugo skupino sestavljajo tri uspešne slovenske igralko, ki so svojo kariero že končale. So igralko, ki so si izkušnje nabirale v različnih državah Evrope. Med njihove uspehe spadajo tako osvojena liga prvakinj, osvojen pokal EHF, veliko naslovov državnih prvakinj in uspešno igranje za reprezentanco. Vsaka od igralko ima svojo rokometa zgodbo. Intervjuvanke nedvomno spadajo med legende ženskega rokometu v Sloveniji. Spadajo v zlato generacijo, ki je osvajala naslove lige prvakinj z RK Krim ter še prej pokal EHF z RK Olimpijo. Kot že rečeno, so bile vse tudi reprezentantke. Od takratne ženske reprezentance se je veliko pričakovalo. Na velikih tekmovanjih ni bila želja le nastopati, ampak se približati vrhu. Na SP na Hrvaškem leta 2003 je slovenska reprezentanca osvojila osmo mesto in tako zgrešila nastop na olimpijskih igrah. Omeniti velja tudi, da so te tri igralko za reprezentanco skupaj zbrale 311 nastopov in dosegle kar 1389 golov, kar je zavidanja vreden podatek (Večna lestvica nastopov, 2012).

Pot jih je zanesla v tujino bodisi zaradi težav v dotedanem klubu bodisi zaradi novih izzivov. Med glavne razloge za odhod v tuj klub pa prištevajo še dobro finančno ponudbo. Od teh treh igralko ni nobena pri prestopu v tuj klub uporabljala uslug in pomoči menedžerja. Vse stvari v zvezi s prestopom so urejale same ali s pomočjo družine.

... predstavniki kluba so stopili v kontakt z mano. Ker pa nisem imela nobenih izkušenj s prestopom v tuji klub, mi je pri tem pomagal moj tedanji fant, ki je bil tudi športnik in je bil bolj doma v teh vodah kot jaz ... (Bojana S.)

Kot pri prejšnji skupini so se v okviru socializacije pojavljale težave, vendar v manjšem obsegu. Razloga za to sta dva. Prvi velja za igralko, ki sta se v tujino odpravili po petindvajsetem letu. V športu se pričakuje, da je igralec, ki dopolni 25 let že izkušen in zrel za prevzemanje odgovornosti v igri kot tudi v zasebnem življenju. Izkušnje, ki jih je v teh letih pridobil, mu pri selitvi v novo tuje okolje vsekakor pomagajo. Tretja igralko pa se je za selitev odločila v sezoni 1992/93. Podpisala je pogodbo s Podravko iz Koprivnice. Takrat je obstajala še skupna država Jugoslavija in Slovenci, predvsem pa slovenski športniki, so bili v »bratskih« republikah Jugoslavije vedno lepo sprejeti. Tudi v intervjuju omenjena igralko ni pozabila pohvaliti izjemnega gostoljubja, ki ga je bila v tem »tujem« klubu deležna. Vse tri igralko so zatrdile, da bi bila socializacija težja, če jim soigralke ne bi bile pripravljene pomagati.

... soigralke so mi s svojim odnosom prilagajanje na novo okolje zelo olajšale. Sprejele so me lepo, skrbele so zame. Tudi ko smo imele proste dneve, smo se družile in na ta način so mi pomagale premagovati domotožje ... (Beti S.)

Vsekakor drži trditev, da je fakultetno izobraževanje med kariero zelo naporno. Številni treningi, sestanki, prevozi na tekme in tekme pobirajo športnikom energijo, potrebno za učenje. Iz odgovorov izvemo, da je ena od igralk vsakodnevno ponavljala postopek trening-hrana-počitek in za študij praktično ni bilo časa ne energije. Drugi dve igralki pa sta povedali, da je bilo časa med obveznostmi do kluba na pretek, vendar ni bilo volje. Morda gre razlog za to iskati v sistemu treniranja v državah, kjer so si kruh služile omenjene igralki. Za države bivše Jugoslavije velja, ne glede na športno panogo, da se trenira več kot drugje v Evropi, v skandinavskih državah in Španiji pa je količina treningov manjša. Sistem treniranja v Skandinaviji je zastavljen tako, da je določena količina treningov skupnih; namenjeni so uigravanju ekipe ter vzpostavljanju ekipne kemije med igralci. Del priprave pa pade na vsakega posameznega igralca posebej. Pričakuje se, da je igralec sam odgovoren do te mere, da se zaveda svojih pomanjkljivosti in se na podlagi teh ugotovitev individualno pripravlja. Fakultetno je od teh treh igralk izobrazena ena; študija se je lotila v času kariere, in sicer preko spleta. Druga igralka je študij začasno prekinila in kasneje opustila, tretja pa je srednješolsko izobrazbo dokončala pred odhodom v tujino in se kasneje fakultetnemu izobraževanju ni želela posvetiti. Kar se tiče delovanja v rokometu po končani izobrazbi, je iz odgovorov razvidno, da si tega želi le ena od treh. Organizirano se je jezika učila le igralka, ki je odšla igrati za tuji klub v Skandinavijo. Igralki, ki je igrala v Španiji, to s strani kluba ni bilo omogočeno. Špansko se je naučila samoiniciativno preko vsakodnevnega pogovora s soigralkami, prijatelji, ki jih je tam spoznala. Igralka, ki je igrala za hrvaško Podravko, pa s sporazumevanjem ni imela težav in zato se tudi ni udeleževala tovrstnih izobraževanj.

... preden sem odšla v Grčijo, sem se vpisala na ekonomijo, kjer so omogočali tudi študij na daljavo. Tako sem ob igranju v Grčiji in Turčiji pridno opravljala študijske obveznosti. Če ne bi bilo mogoče študirati na daljavo, zdaj verjetno ne bi bila tik pred diplomom. Ta študij je bil tudi neke vrste kontakt s Slovenijo, z domačim jezikom ... (Benja S.)

Za to skupino velja, da so se socialne spremembe dogajale v velikem obsegu. Odgovor velja iskati v obdobju odhoda teh igralk v tujino. Vse so prestopile v tuji klub pred obdobjem razmaha družabnih omrežij. Verjetno je zaradi pomanjkanja dnevnih kontaktov prišlo do razdora zvez in izgube prijateljskih stikov. Telefon in osebni obiski so bili v tistem času edina povezava s »starim« svetom. Obe opciji pa sta bili vezani na precejšne stroške. Zaradi redkih stikov z domačimi in partnerjem so se igralki v veliki meri družile med sabo. Nehote se ponuja razmišljanje, da vsi ti družabni mediji, ki so na voljo sedaj, poleg dobrih stvari prinašajo tudi slabe. V obdobju pred socialno - omrežnim bumom so igralki veliko več časa preživele skupaj. Med tem druženjem so se pogovarjale in razmišljale o rokometu, razčiščevale športne prepire ter se dogovarjale o novih taktičnih rešitvah. Preko tega so se povezovale ter se mentalno

uigravale. V današnjem času je tovrstnih druženj zagotovo manj. Po treningu se vsaka od igralk zapelje s svojim avtom v svoje stanovanje, kjer se, še preden odloži torbo, preko računalnika poveže z ljudmi svoje države in se »druži« z njimi.

... v takratnem času so obstajali le stacionarni telefoni. Ni bilo facebooka, "skajpa" in mobilnih telefonov. Impulzi za klice na Hrvaško so bili zelo dragi, zato me je mami vedno klicala iz službe ... (Bojana S.)

... ja, moram reči, da razdalja naredi svoje. Imela sem težave z osebnim življenjem. Osebi se odtujita, če nista blizu drug drugemu ... (Benja S.)

Vse tri igralke so tožile nad velikim domotožjem. Dve sta zaradi tega tudi predčasno zapustili tujino in se vrnili v Slovenijo. Ena igralka pa je premagala tesnobo, ki jo prinaša domotožje, ter si v tuji državi po koncu kariere poiskala partnerja in z njim ustvarila družino.

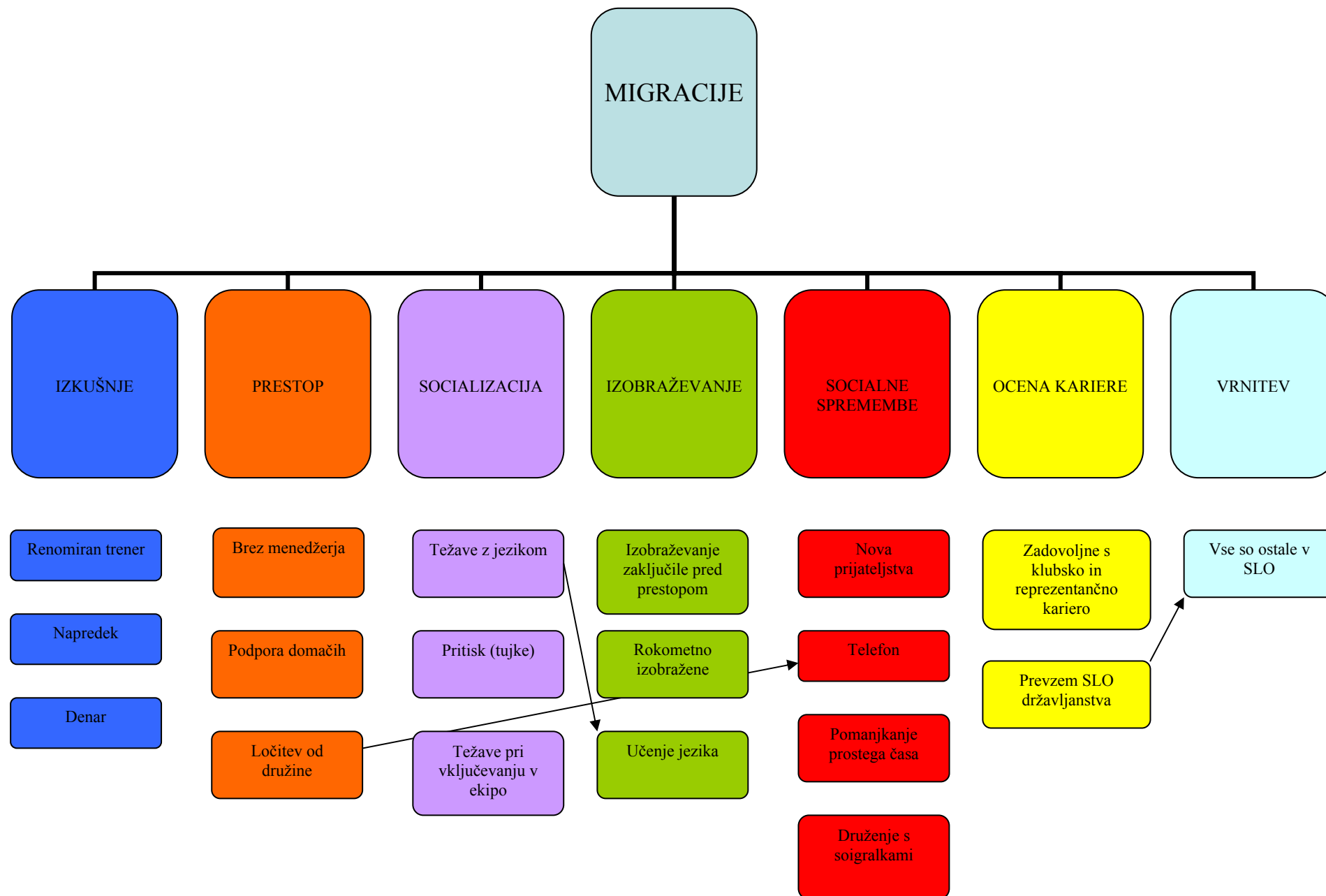
Igralke, ki so že končale kariero, jo lažje ocenjujejo. Več časa ko mine med koncem kariere in njeno oceno, bolj jasni so občutki, kaj se je v karieri res pomembnega zgodilo in kaj ne. Morda je ocena o uspešnosti kariere vezana tudi na to, kar je kariera prinesla posamezni igralki. Ena igralka po koncu kariere s pridom izkorišča svojo poslovno žilico, druga si je v tujini ustvarila družino, tretja pa sodeluje z rokometno organizacijo in s svojimi izkušnjami prenaša znanje na mlajše rodove. Dve od treh intervjuvank sta zelo zadovoljni s potekom njunih klubskih karier, ena igralka pa je s klubsko kariero dokaj zadovoljna. Razlog za zadržanost je naslov evropskih ligaških prvakinj, ki se ji je izmuznil. Vse tri igralke so nezadovoljne s potekom reprezentančne kariere. Na nobenem večjem tekmovanju jim ni uspel veliki met, čeprav so slovele kot reprezentanca z veliko potenciala.

Vrnitev v domovino je bila dejstvo za dve igralki. Kot smo omenili, si je ena od teh ustvarila družino v tujini in se nima namena vrniti. Preostali dve igralki sta se vrnili v Slovenijo in tukaj nadaljevali športno pot. Pri obeh je bil glavni razlog partner. Pa tudi domotožje, poškodbe ter nasičenost in naveličanost tujine.

... če potegnem črto, lahko zaključim, da imam za seboj lepo kariero. Ko sem začejala, si niti predstavljala nisem, da bom dosegla toliko ... (Benja S.)

... s svojo rokometno kariero sem zadovoljna. Menim, da sem se na reprezentančnem nivoju lahko bolje izkazala kot na klubskem. Na najvišjem rokometnem nivoju, kjer je bil Krim v tistih letih, nisem mogla pokazati vseh svojih sposobnosti. Z odhodom v tujino pa mi je to uspelo. V Španiji sem osvojila vse, kar se je dalo ... (Beti S.)

Diagram 10: Bivše tuje igralke (skupina 3)

Tretja skupina intervjuvank je specifična. Specifična zato, ker je bil zanje tuji klub naš, slovenski klub. Ena je po narodnosti Rusinja, dve sta Ukrajinki, tretja pa je Hrvatica. Igralke so prišle v Slovenijo pred leti, igrale za slovenske klube, dosegale lepe rezultate na klubskem področju ter prav vse prevzele državljanstvo in posledično zaigrale za slovensko rokometno reprezentanco. Glavni razlog za odhod iz domovine je bil pri vseh slab položaj, v katerem se je znašel njihov klub. Vzhodne države so po letu 1990 zapadle v obdobje prenove, osamosvajanja od velike mame Sovjetske zveze. Novonastala Rusija pa je imela težave sama s sabo zaradi nove ureditve. Zmeda, ki jo je odcepitev določenih vzhodnih držav povzročila, se je poznala tako v gospodarstvu kot športu. Enako je veljalo za takratno Hrvaško. Razmere v klubih so bile slabe. Kadrovske, organizacijske in finančne so bili klubi na robu propada, zato so se igralke, ki so predstavljale velik rokometni potencial, začele ozirati zunaj meja svojih držav. Verjetno ni naključje, da so te igralke na koncu pristale v Sloveniji. Igralka iz Rusije je prišla naravnost v Slovenijo, igralke iz Ukrajine pa sta prej igrali v Beogradu in Skopju. Četrta iz te skupine se je v Slovenijo preselila iz Hrvaške. Za vse našete igralke je bila Slovenija država, v kateri se niso počutile popolne tujke, čeprav so to bile. Podoben slovanski jezik ter mentaliteta sta poskrbela, da je vključitev v okolje potekala bolj tekoče, kot bi sicer.

Kot je bilo že v uvodu rečeno, so se omenjene igralke nekako zatekle v Slovenijo. Razlogi, ki so močnejše vplivali na odločitev o odhodu, so bili tudi renomiran trener v tujem klubu, napredek, denar itd.

... tako po finančni plati kot po pogojih treniranja in življenja je bila Slovenija najboljša izbira, saj sem takrat že imela otroka ... (Barbara T.)

Vse tri igralke iz vzhodne Evrope pri prestopu niso uporabljale uslug menedžerja. Igralki iz Hrvaške pa je pri prestopu pomagal trener kluba, v katerega je prestopila. Vse igralke so bile deležne podpore družine. Igralka iz Hrvaške je zaradi prestopa začasno zapustila moža in otroka. To se zagotovo ne bi zgodilo, če razdalja med domom in klubom, za katerega je trenirala, ne bi bila nekaj deset kilometrov, kar ji je omogočalo pogoste obiske.

... s Krimom smo se o mojem prihodu dogovorili že eno leto prej, preden se mi je iztekla pogodba v Rusiji. Približno pol leta pred iztekom pogodbe z ruskim klubom je prišlo v klub do ekonomske krize, zato sem lahko prej odšla v Slovenijo. Krim se je neposredno dogovarjal z menoj, brez menedžerja ... (Barbara T.)

Socializacija teh igralk je, kot že rečeno, potekala hitreje zaradi podobnega, slovanskega načina življenja. Vseeno so se občutile določene težave. Predvsem pri igralkah z vhoda. Težave so se pojavljale pri vključevanju v ekipo. Prisoten je bil pritisk s strani strokovnega vodstva, soigralk, medijev in gledalcev. Stereotipno drži,

da publika, mediji in trenerji lažje in hitreje odpuščajo napake domačim igralkam kot tujkam. Igralki iz Ukrajine sta med intervjuji večkrat potožili, da sta imeli s tovrstnimi pritiski nemalo težav. Iz odgovora ene od teh igralk izvemo, da je določen novinar neokusno komentiral njeno igro in igralko kot celoto. Ko ji je v kasnejšem obdobju igra stekla in je postala strah in trepet vratark v ligi prvakinj, se je odločila, da omenjenemu novinarju ne bo dajala izjav, in se mu tako maščevala.

Igralka iz Hrvaške je imela pri vključevanju v okolje ter sistem igre najmanj težav. Zagotovo ji je dejstvo, da je bila njena mama Slovenka, pomagalo pri sporazumevanju, saj je znala slovensko. V klubu, v katerega je prestopila, je bila najstarejša in najizkušenejša, kar ji je pomagalo pri vključevanju v ekipo in pridobitvi spoštovanju.

... pri vključevanju v ekipo nisem imela nobenih težav. Lahko rečem, da sem zelo srečna, ker sem izbrala Slovenijo za moj drugi dom. Če je bil kakršen koli problem, je to bil jezik. Ampak spet ni tako drugačen od ruskega, da se ne bi razumeli ... (Barbara T.)

... mislim, da nobeni tuji igralki, ko pride v tuji klub, ni lahko. Odnos do tujk je povsod podoben in sicer je tako, da so za zmago zaslužne domače igralko, za poraz pa tujke ... (Brina T.)

Igralke vzhodne Evrope se po odhodu v tujino niso več fakultetno izobraževale. Pred odhodom v tujino so zaključile šolske obveznosti. Ena od njih je tudi diplomirala na Fakulteti za šport. Po koncu rokometne kariere je to diplomo v Sloveniji nostrificirala ter tako postala enakovredna slovenskim diplomantom. Igralka iz Hrvaške pa se je po koncu rokometne kariere zopet podala v šolske klopi in sedaj študira ob delu. Vse štiri so rokometno izobražene in tako sposobne voditi različne rokometne selekcije. Tri od štirih svoje rokometno znanje tudi v praksi prenašajo na mlajše rodove, ena igralka pa se s tem ne ukvarja. Razen igralko, ki je zaradi mame Slovenke tekoče govorila slovensko, so se vse tri igralko vzhodne Evrope na zahtevo kluba morale udeležiti tečaja slovenskega jezika.

... končala sem šolanje na Fakulteti za šport v Kijevu. Kar se tiče slovenskega jezika, je bilo tako, da smo morale vse tujke na tečaj slovenskega jezika ... (Bronja T.)

... preden sem prišla v Slovenijo, sem dokončala peto stopnjo izobrazbe v Puli. Vsa preostala izobraževanja, ki sem jih pridobila kasneje, pa sem opravila v Sloveniji, in sicer po končani rokometni karieri. Trenutno imam šesto stopnjo in se trudim dokončati sedmo ... (Blanka T.)

Socialne spremembe so bile tudi v tej skupini v veliki meri prisotne. Igralke vzhodne Evrope so jih zaradi velike oddaljenosti od doma bolj čutile kot igralka iz Hrvaške. Igralke so zapustile poznano okolje ter se podale v tujino ne vedoč, kaj jih tam čaka. Vedeti moramo, da v času njihovih prestopov svetovni splet ni deloval v takšnem obsegu in da podatki o klubih in stanju v njih niso bili objavljeni javno. Zato je bil takšen prestop velikokrat korak na slepo. Podatki so se prenašali pisno ali telefonsko. Prav tako je bilo komuniciranje z družino, znanci, prijatelji možno le po telefonskih linijah, kar je bilo vezano na visoke telefonske račune. Vse intervjuvane igralko so se pritoževale nad pomanjkanjem prostega časa, zato so se zaradi enakega urnika obveznosti družile med sabo.

... z nekaterimi prijatelji sem izgubila stike, z drugimi sem jih ohranila. Življenje gre naprej, in če si skupaj, si pomagaš, se podpiraš med sabo, če pa nisi skupaj, pa stiki zbledijo. Stike s prijatelji in prijateljicami iz mladih rokometnih dni ohranjam tako, da ko pridem domov na dopust, zberem svojo prvo rokometno ekipo in gremo k prvemu trenerju ... (Barbara T.)

... v tistem času ni bilo telefonov na vsakem koraku, kaj šele interneta in raznih socialnih omrežij, ki jih poznamo danes. Komunikacija je bila zelo otežena. Težko mi je bilo, saj sem bila v Piranu sama. Z družino sem ohranjala stike s pomočjo obiskov, ki sem jih opravljala preko vikendov ... (Blanka T.)

Igralke vse po vrsti ocenjujejo svojo kariero kot uspešno. Med vsemi intervjuvanimi skupinami imajo na računu zagotovo največ laskavih naslovov: petkrat naslov lige prvakinj, enkrat osvojen pokal EHF, en naslov mladinskih svetovnih prvakinj. Vse igralko so prevzele slovensko državljanstvo in zaigrale za reprezentanco, s katero pa jim žal ni uspelo priigrati kakšne vidne uvrstitve na velikih tekmovanjih.

... s Krimom sem bila dvakrat evropska prvakinja. Žal mi je, da nisem bila z reprezentanco na olimpijskih igrah. Tako s Slovenijo kot z Rusijo se mi ni uspelo uvrstiti na olimpijske igre. Imele smo sicer priložnost, vendar je nismo izkoristile, in to je edino, kar v moji karieri res obžalujem ... (Barbara T.)

... meni se zdi, da sem izkoristila svoj potencial. Vendar, če si pravi športnik, si vedno želiš še več. Ko pogledam nazaj, mi je žal za kakšno odločitev, ki sem jo sprejela zaradi mladosti in nezrelosti in je bila napačna. Menim, da bi bilo veliko športnikov veselih, če bi imeli pol tako uspešno kariero, kot sem jo imela jaz ... (Brina T.)

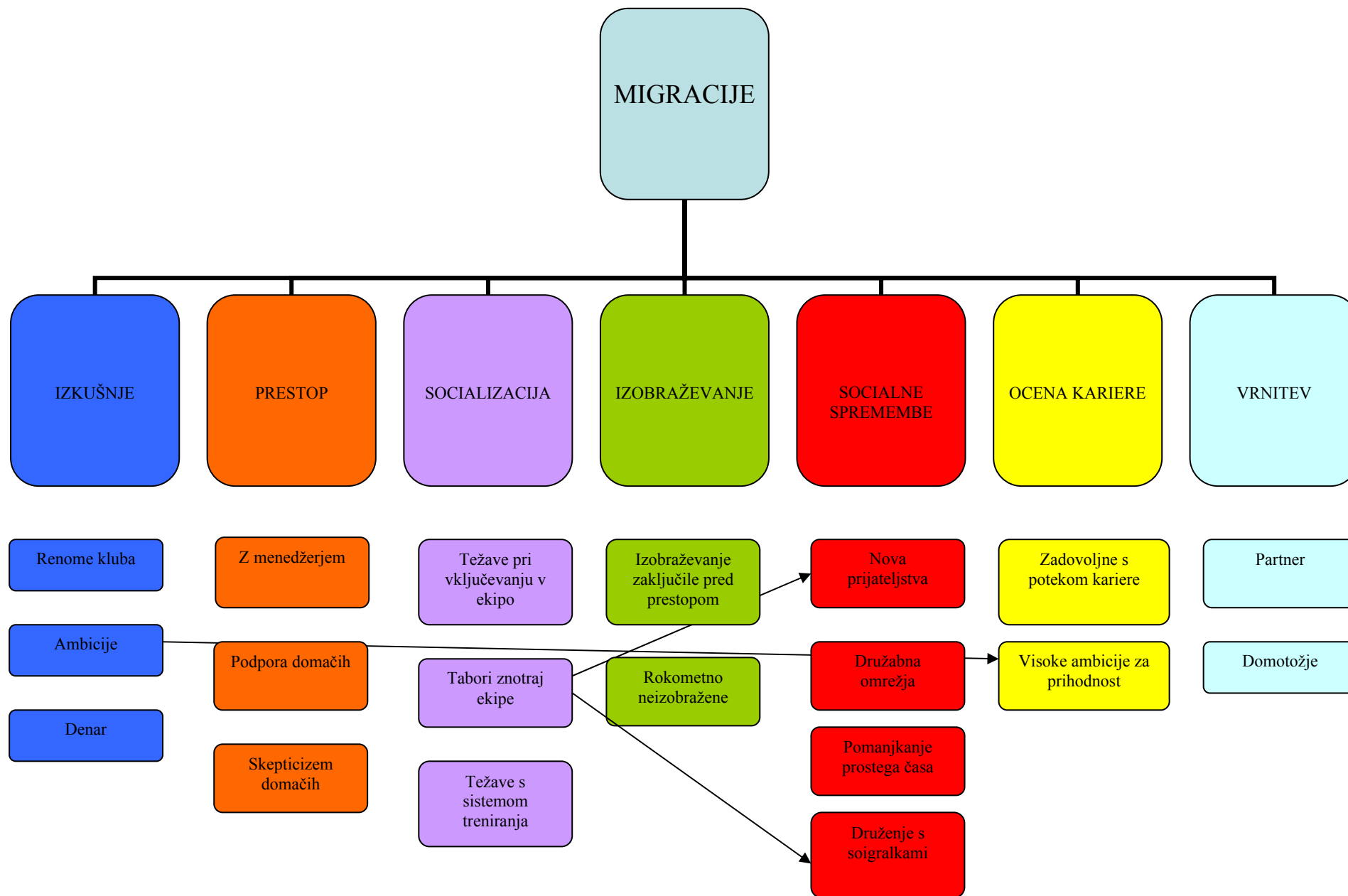
O razlogih za vrnitev v domovino je s to skupino nemogoče razpravljati, saj so po koncu kariere vse ostale v Sloveniji. Ena od njih se je kasneje odpravila v srbski Beograd, kjer sedaj živi. Igralko iz Hrvaške se je že med kariero pridružila družina, ki se v Sloveniji dobro počuti, zato jih vrnitev na Hrvaško ne mika. Igralko iz Ukrajine si

je v Sloveniji ustvarila lastno družino. Igralka iz Rusije pa je ob prestopu s sabo pripeljala hčer, ki je kasneje obiskovala slovenske šole. Iz intervjuja z igralko iz Rusije izvemo, kako je zadovoljna in srečna, da se je za igranje v tujini odločila prav za Slovenijo. Ko se pogovarja s soigralkami iz mladosti, ki so se prav tako odločile za igranje v tujini vidi, da niso imele vse takšne sreče pri izbiri tujega kluba in države.

... če bi se vrnila v domovino, bi se vrnila zato, ker v Sloveniji ne bi uspela. Vrnila bi se tudi, če družina ne bi prišla za mano. V bistvu si kot tujec vedno nekje na pol poti v razmišljanju, ali se vrniti ali ostati. Ko so prisotni neuspehi, si bližje vrnitvi, ko pa si uspešen, si srečen tam, kjer si ... (Blanka T.)

... mislim, da bi se mi bilo po tako dolgi dobi težko vrniti v Ukrajino. Izgubijo se stiki, v bistvu si na neki način ujet med dvema državama, v smislu, da si tujec v Sloveniji in da nisi več doma v Ukrajini. V bistvu nikamor ne spadaš. V Ukrajini bi imela težave z zaposlitvijo. Težko si predstavljam vrnitev, tudi zaradi družine, ki jo imam tukaj ... (Brina T.)

Diagram 11: Aktivne tuje igralke (skupina 4)

Četrto skupino sestavljajo tuje igralkе. Od vseh skupin so narodnostno najbolj mešana skupina. Hrvatica, Rusinja, Danka in Bosanka so igralkе visokega kakovostnega nivoja, ki so si za vmesno ali končno postajo v svoji karieri izbrale Slovenijo. Vse so v sezoni 2011/12 igrale v Sloveniji. Igralki iz Hrvaške in Rusije v Sloveniji še igrata, medtem ko sta klub že zapustili igralki iz Bosne in Danske. V tej narodnostno mešani skupini je zanimivo, da se je v Sloveniji znašla igralka iz Danske. V preteklosti je za slovenske klube igralo že kar lepo število Hrvatice, Bosank in Rusinje. Danske predstavnice v slovenskem rokometnem prostoru pa še ni bilo. Za RK Krim so v preteklosti že igrale igralkе iz Skandinavije, vendar se nobena ni pretirano proslavila. Postavlja se zanimivo vprašanje, zakaj vrhunske skandinavske igralkе, ki so pred prihodom igrale na najvišjem možnem nivoju, v slovenskih klubih nekako »pozabijo« igrati rokomet. In zakaj so v tem prostoru zelo uspešne igralkе iz jugovzhodne Evrope? Je razlog velika razlika v mentaliteti, načinu treniranja ali stilu igre?

Kot glavni razlog za prestop v tuji klub so omenjene igralkе največkrat navedle renome kluba. Rokometni klub Krim v Evropi že vsaj dve desetletji slovi kot institucija. Dva osvojena naslova lige prvakinj ter konstanten boj za najvišja mesta v omenjeni ligi skrbi za to, da je ponudba, ki jo Krim pošlje določeni igralki, sama po sebi privlačna. Na prvi razlog se nekako navezuje tudi drugi – ambicije. Igralkе z visokimi ambicijami za njihovo uresničitev potrebujejo ambiciozno klubsko sredino. Klub brez ambicij je mrtev klub, ki stagnira oziroma nazaduje. Igralkе te skupine, ki predstavljajo kakovostni igralski vrh Evrope, pa sodijo v klube, ki se borijo za najvišja mesta in jim je imperativ vsake tekme zmaga. Le klubi najvišjega možnega nivoja lahko tudi finančno privabijo tovrstne igralkе, zato je bil denar kot razlog za odhod v tujino tretji najmočnejši.

... v prvi vrsti sem iz svojega kluba, ki sem ga imela zelo rada, odšla, ker sem imela višje ambicije. Eden od razlogov je bil povezan tudi s financami ... (Asja T.)

... Krim je klub z zgodovino in tradicijo. Odkar sem začela igrati rokomet kot profesionalka, je bil Krim vedno klub, katerega sem spoštovala in spremljala njegove rezultate. Vse to je tudi zelo olajšalo mojo odločitev, da rokometno pot nadaljujem v Krimu ... (Alja T.)

Višji kakovostni razred igralk si pri prestopu v veliki večini pomaga z uslugami menedžerja. Tudi v tej skupini so se za to možnost odločile tri od štirih igralk. Ena pa je prestop urejala samostojno, brez posrednikov. Kot v prejšnjih skupinah je podpora domačih pri prestopu nekako samoumevna. Igralka iz Danske nam zaupa, da so bili starši sicer skeptični, saj so bili mnenja, da se hčera podaja v neznano, slabše razvito državo. Nekaj časa so ji celo branili odhod, a jo na koncu ob njenih zagotovilih, da se bo v primeru težav nemudoma vrnila domov, podprli.

... eno leto, preden sem prišla, me je kontaktirala Marta Bon in me vprašala, če bi prišla za šest mesecev v Krim. Ta ponudba v tistem trenutku ni bila najboljša zame, saj sem igrala v dobri danski ekipi. Kasneje je Tone Tiselj poklical mojega menedžerja in vprašal, če bi bila zainteresirana za igranje v Krimu ... (Ajda T.)

... o podrobnostih pogodbe sem se s Krimom dogovarjala sama, brez menedžerja. Pri tem mi je nekoliko pomagal moj soprog, ki ima že nekaj svojih izkušenj s prestopi v klube v tujini ... (Alja T.)

Socializacija v novo okolje je potekala tekoče. Zanimivo je, da je imela težave s sporazumevanjem le Hrvatica. Pred prihodom je bila mnenja, da sta slovenski in hrvaški jezik skoraj enaka. Ob prihodu pa jo je presenetila razlika teh dveh sorodnih jezikov. Druge igralke teh težav niso imele. Igralke, ki so že bile v klubu, so novinke lepo sprejele. Pojavljale so se težave pri nastanitvi in urejanju potrebne dokumentacije. Nad tem sta se pritoževali igralke iz Danske in Bosne. Prav tako jima ni bila všeč visoka stopnja improvizacije pri izpolnjevanju pogodbenih obveznosti in treningov. Tako Danka kot Bosanka (ki je v Slovenijo prišla iz danskega Viborga) sta bili vajeni dodelanih načrtov treninga ter urnikov za vsaj mesec dni vnaprej. Spoznali sta, da se v Sloveniji načrtuje za nekaj ur naprej in da mora biti igralka kluba v stalni pripravljenosti glede sprememb. Danska igralka je tudi opazila, da so znotraj ekipe posamezni tabori igralk močno vezani na nacionalnost.

... v Krim sem prišla pred pripravljalnimi obdobjem na novo sezono. Veliko smo potovali skupaj ter preživljali veliko časa v raznih pripravljalnih taborih, zato sem hitro spoznala ekipo in punce. Opazila sem, da se je v ekipi ustvarilo nekaj manjših skupin ... (Ajda T.)

... čeprav smo narodno mešana ekipa, nikoli nisem imela problemov z nobeno soigralko. Mislim, da sem se odlično vklopila v ekipo in da se igralke dobro razumemo med sabo j... (Alja T.)

Tri od štirih igralk so izobraževanje zaključile pred prihodom v Slovenijo, ena pa se še izobražuje. To je igralka iz Hrvaške, ki zaradi bližine študira izredno. Rokometno izobražena je od štirih igralk le ena, a po koncu kariere nima želje nadaljevati kot trenerka rokometu. Tujega jezika se je na zahtevo kluba učila le ena od štirih igralk.

... imam opravljeno srednjo šolo in višjo strokovno šolo. Klub nam je tukaj omogočil jezikovni tečaj, vendar moram reči, da nismo bile prav pridne (smeh). Ampak ta tečaj je vsekakor pomagal, da sem se naučila pravilno pisati in govoriti slovensko ... (Asja T.)

... kar se tiče izobraževanja, je tako, da študiram na Ekonomski fakulteti v Zagrebu, opravljam obveznosti četrtega letnika in se počasi bližam zaključku študija ... (Ada T.)

Kar se tiče socialnih sprememb, se ta skupina v ničemer bistveno ne razlikuje od preostalih skupin. Družabna omrežja so pripomoček, ki ohranja stike s partnerji, družino in prijatelji. Znano je tudi kronično pomanjkanje prostega časa. Predvsem Danka in Bosanka sta to občutili še bolj kot preostali dve. Kot smo v teh analizah že omenili, se skandinavski način treniranja zelo razlikuje od balkanskega. Skandinavski temelji na odgovornosti igralcev samih, medtem ko so za balkanski način značilni pritiski in zahteve trenerjev. Družabno življenje teh igralk je bilo omejeno na druženje s soigralkami. Izjema je igralka iz Hrvaške, ki je zaradi bližine doma veliko doma.

... več pozornosti sem namenjala svojemu soprogu, kar je normalno, ampak z najboljšimi prijatelji nisem nikoli pretrgala stikov. Načeloma je težko obdržati vse stike na takšnem nivoju, kot so bili prej, če igraš rokolet na drugem koncu Evrope ... (Alja T.)

... včasih me kontaktira tudi kakšen prišlek iz Danske, ki je na službeni poti ali na obisku v Sloveniji, in z njim spijem kakšno kavo in se malo pogovorim ... (Ajda T.)

Ker gre v tej skupini za še vedno aktivne igralko, so ocenjevale svojo dosedanjo kariero. Vse so zadovoljne z njo. Dve sta bolj zadovoljni z reprezentančno, dve pa nekoliko bolj s klubsko. V tej skupini je le igralka iz Bosne že osvojila ligo prvakinj. Igralka iz Rusije pa je dvakrat stopila na najvišjo stopničko na SP. Igralka iz Bosne je izpostavila relativnost uspeha. V mislih je imela majhne stvari, ki človeka osrečujejo vsakodnevno na treningih in tekmah. Ni vedno največji uspeh tudi najpomembnejši. Za igralko iz Hrvaške pa je eden večjih uspehov v dosedanji karieri njena finančna samostojnost. Igralka iz Rusije je najbolj vesela, da lahko v življenju počne to, kar rada počne, poleg tega pa zato dobi še denar. Vse omenjene igralko imajo glede na leta še velike ambicije tako na reprezentančnem kot klubskem nivoju.

... lahko rečem, da sem s svojo dosedanjo kariero zelo zadovoljna. Res pa je, da nikoli ni preveč prvih mest in osvojenih lovorik ... (Asja T.)

... zame je zelo pomembno, da redno igram za reprezentanco Danske ... (Ajda T.)

Že v uvodu je bilo povedano, da v Sloveniji igrata še dve od štirih intervjuvank. Dve sta medtem že zapustili Slovenijo. Razlog za vrnitev je bil pri obeh isti, in sicer partner. V njunem primeru se je še enkrat dokazalo, da vsa tehnologija v obliki socialnih omrežij ne more nadomestiti pristnega človeškega odnosa. Obe sta zaradi tega razloga tudi predčasno prekinili pogodbo.

... vrnila se bom tudi zato, ker je na Danskem močnejše državno prvenstvo, igra se več tekem, kar je dobro za moj rokometni razvoj. Glavni razlog, zaradi katerega se bom v prvi vrsti odločila vrniti, pa je moj fant. Če bi bila samska, bi zagotovo ostala v Sloveniji ... (Ajda T.)

5 SKLEP

Z raziskavo, ki sem jo opravil, sem želel spoznati in razumeti občutke, ki jih rokometašice doživljajo pri odhodu v tujino, analizirati motive, okoliščine in posledice odhoda za vsako igralko ter primerjati dejavnike, ki jih je prinesel odhod pri posameznih igralkah, in poiskati nekaj skupnih točk teh odhodov.

Igralke, ki so sodelovale v tej raziskavi, prihajajo iz domala vseh koncev Evrope: osem je Slovenk, dve Hrvatice, dve Rusinji, dve Ukrajinki, ena Bosanka in ena Danka. Odgovori na sedem enakih vprašanj so zelo raznoliki, kar gre pripisati narodnostni raznovrstnosti ter starostni razliki intervjuvank. Zaključki, ki jih potegnemo iz teh odgovorov, so zelo podobni, kar lahko pripišemo situaciji, v kateri so se te igralke znašle po prestopu.

Hipoteze, ki sem jih postavil v uvodnem delu te diplome, sem na podlagi odgovorov intervjuvank potrdil ali zavrgel:

Hipoteza 1: Igralke, ki so odšle v tujino so imele podporo ožjega družinskega kroga.

Je potrjena. *Od šestnajstih intervjuvank je bilo vseh šestnajst pri prestopu deležnih podpore s strani družine.*

Hipoteza 2: Igralke se odločajo za igranje v tujini izključno zaradi finančnih motivov.

Ni potrjena. Igralke se za odhod v tujino odločajo tudi zaradi drugih razlogov. Poleg denarja so močnejši razlogi za odhod še radovednost, napredek ter slabe razmere v prejšnjem klubu.

Hipoteza 3: Večini igralk je pri prestopu pomagal športni menedžer.

Ni potrjena. Za pomoč menedžerja pri prestopu se je odločilo sedem igralk od šestnajstih vprašanih, devet igralk od šestnajstih vprašanih pa si je prestop uredilo samih oziroma s pomočjo družinskih članov.

Hipoteza 4: Večina igralk se je v tujini fakultetno izobraževala in obiskovala tečaj tujega jezika.

Ni potrjena. Hipoteze ne moremo potrditi, saj se je med igranjem v tujini fakultetno izobraževalo točno pol intervjuvank. Prav tako se je organiziranega tečaja tujega jezika udeleževala polovica intervjuvank, polovica pa ne.

Hipoteza 5: Večina igralk, ki so se odločile za igranje v tujini, je z odhodom izgubila socialni stik s partnerjem, prijatelji, družino.

Je potrjena. Spremembe socialnega življenja je potrdilo trinajst od šestnajstih intervjuvank, tri pa tovrstnih sprememb niso opazile oziroma doživele.

Hipoteza 6: Večina igralk je s svojo igralsko kariero zadovoljna.

Je potrjena. Devet od šestnajstih intervjuvank je s svojo kariero zadovoljnih. Sedem pa jih je s svojo kariero delno zadovoljnih.

Hipoteza 7: Pri večini igralk je vzrok za vrnitev domov največkrat domotožje in partner.

Je potrjena. Dvanajst od šestnajstih intervjuvank je potrdilo, da je glavni razlog za vrnitev domov domotožje in partner.

Če povzamem odgovore, pridobljene z intervjuji, vidimo, da se igralk za prestop v tuji klub odločajo v največji meri zaradi boljših finančnih pogojev in napredka. Močni razlogi, ki prepričajo igralko, da zaigra v tujini, so še radovednost, ugled tujega kluba in slabe razmere v dotedanem klubu. Na vprašanje, ali je pri prestopu igralkam pomagal menedžer, ugotavljam, da se je za to možnost odločila slaba polovica vprašanih, in sicer sedem od šestnajstih. Po pričakovanjih je delež igralk, ki so se med kariero fakultetno izobraževale, dokaj podoben tistim, ki se niso. Tukaj lahko posplošimo, da se mlajša generacija igralk bolj zaveda relativnosti, minljivosti in kratkotrajnosti uspeha, zato so se pripravljene poleg treningov izobraževati in si na tak način omogočiti zaposlitev po koncu kariere. Starejša generacija intervjuvank, ki se med kariero niso izobraževale, so kot razlog za to navedle pomanjkanje prostega časa in energije. Naslednja ugotovitev se nanaša na socialne spremembe in socializacijo. Rezultati raziskave kažejo, da je velike socialne spremembe doživela velika večina vprašanih, in sicer kar trinajst igralk od šestnajstih. Pravzaprav ta rezultat ni veliko presenečenje, če vemo, da je pri nekaterih igralkah med tujim klubom, za katerega igrajo, ter domom od nekaj sto do več tisoč kilometrov razlike, kar otežuje komunikacijo z družino, partnerjem, prijatelji. Socializacija ali vključevanje v novo okolje je potekala pri veliki večini (14/16) razmeroma brez težav, kar je nekoliko presenetljivo glede na to, da so tuje igralk, ki so igrale v Sloveniji, praviloma igrale za RK Krim, ki od nekdaj slovi po svoji narodnostno mešani ekipi. Pričakoval bi, da je toliko različnih narodnostnih karakterjev in avtomatiziranih rokometnih znanj težko spraviti v enoten kalup, kot je rokometna ekipa. Tudi Slovenke, ki so odšle v tujino, so se srečevale s popolnoma novim načinom življenja, stilom treniranja in igre, zato bi tudi tukaj pričakoval več težav pri prilagajanju na novo okolje. Verjetno je razlog, zakaj se je večina igralk razmeroma neovirano prebila skozi proces socializacije, v tem, da spada rokomet med ekipne športe in so vse igralk že od začetkov svoje rokometne poti navajene ekipnega dela in duha ter so se zato pripravljene podrediti ekipi in postaviti svoje potrebe po izpostavljanju v ozadje. Pričakovani so odgovori na vprašanje o uspešnosti kariere. Nobena intervjuvanka ni odgovorila, da s kariero ni zadovoljna. To bi pomenilo nekakšno degradacijo same sebe. Sicer je sedem od šestnajstih igralk s kariero delno zadovoljnih, devet pa zelo zadovoljnih. Zelo so zadovoljne ponavadi tiste, ki so že dosegle zastavljene cilje. Delno zadovoljne pa tiste, ki jim to ni oziroma še ni uspelo,

saj so na začetku ali nekje na sredini svoje rokometne poti. Ugotavljam, da sta domotožje in partner glavna razloga, ki sta odločilno vplivala na igralkin odhod domov. Ta dva razloga lahko nekako enačimo. Preostali razlogi so precej šibkejši in neodločujoči.

Tuje okolje, s katerim se športnik ali športnica sreča ob prestopu, največkrat ni prizanesljivo in prijazno. Športnik/športnica se mora hitro privaditi novemu načinu življenja. Novo okolje prinaša nov način razmišljanje, treniranja ter igranja. Mentaliteta ljudi, ki obkrožajo novega člana tuje ekipe, je lahko podobna ali različna. Hitrost socializacije je v največji meri odvisna od ljudi, ki športnika obkrožajo. Tukaj vidim uporabno vrednost moje raziskave, katere cilj je bil spoznati, s kakšnimi težavami se rokometnice soočajo ob prestopu v tuji klub. Želim, da bi trenerji in rokometni delavci, ki so v tesnem odnosu z igralkami v klubu, razumeli psihofizične značilnosti prestopa ter tem igralkam ponudili oporo. Če bi se to zgodilo, bi pridobili vsi vpleteni. Z izdelavo diplomske naloge sem dobil veliko odgovorov na vprašanja, ki so se mi postavljala na začetku. Odprla pa so se tudi nova. Zanima me, kakšne so razlike med spoloma pri procesu socializacije. Idejo oziroma temo prepuščam študentom, ki se bodo lotili podobne tematike v prihodnje.

6 VIRI

Agergaard, S. (2008). Elite Athletes as Migrants in Danish Women`s Handball. V: International Review for the Sociology of Sport. Pridobljeno 15. 3. 2012 s <http://irs.sagepub.com>.

Bon, M. A sports career and education: characteristics of participants in specialised handball classes = Športna kariera in izobraževanje: značilnosti dijakov, vključenih v specializirane roketne oddelke. *Kinesiol. Slov. (Print)*. [Print ed.], 2011, vol. 17, no. 1, str. 15–27, ilustr., graf. prikazi [COBISS.SI-ID 4086449].

Bon, M. (1999). Almanah: Rokometni klub Robit Olimpija: 50 let (ur. Sever, M.). Ljubljana: Rokometni klub Robit Olimpija. Pridobljeno 8. 11. 2012 s <http://www.rkolimpija.si/userfiles/file/Almanah%2050%20let.pdf>.

Bon, M., Čater, T., Doupona Topič, M. Analysis of Slovenian women's handball – two worlds in a small country. *Sport Mont*, sep. 2012, br. 34,35,36./X, str. 27–33, graf. prikaz [COBISS.SI-ID 4272561].

Bon, M., Čater, T., Pohleven, B. SWOT analiza slovenskega ženskega rokometna kot osnova za njegov izboljššan strateški management = SWOT analysis of Slovenian women's handball as a basic for its improved strategic management. *Šport (Ljublj.)*, 2009, letn. 57, št. 3/4, str. 20–24, tabeli [COBISS.SI-ID 3724465].

Bon, M., Doupona Topič, M. Muški rukomet na teritorii nekadašnje Jugoslavije – uspehi in transferi igrača. *Sport Mont*, mart 2011, br. 25-27/VIII, str. 111–117, graf. prikazi [COBISS.SI-ID 4029873].

Bon, M., Doupona Topič, M. (2008). The paths of migration in European handball. V: Doupona Topič, M. (ur.), Ličen, S. (ur). Sport, culture and society: an account of views and perspectives on social issues in a continent (and beyond). Ljubljana: Fakulteta za šport, str. 80–84.

Bon, M., Doupona Topič, M., Šibila, M., Pori, P., Leskošek, B. Modeli migracij v roketu glede na nekatere teritorialne karakteristike. *Trener rokom.*, 2011, letn. 18, št. 2, str. 30–33, graf. prikazi [COBISS.SI-ID 4202161].

Cuderman, A. (22. 06. 2011). Spletni biografski leksikon znanih Gorenjk in Gorenjcev. Pridobljeno 7. 12. 2012 s <http://www.gorenjci.si/osebe/cuderman-alenka/122/>.

Cukut Krilić, S. (2009). *Spol in migracija: Izkušnje žensk kot akterk migracij*. Ljubljana: Založba ZRC SAZU.

Jazbec, F. (2012). *Upravno-sistemski vidiki migracijske politike v Sloveniji*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede.

Jugoslavija na Olimpijskim igrama. (2012). Pridobljeno 7. 12. 2012 s http://hr.wikipedia.org/wiki/Jugoslavija_na_Olimpijskim_igramama.

Klinar, P. (1976). *Mednarodne migracije: sociološki vidiki mednarodnih migracij v luči odnosov med imigrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi*. Maribor: Obzorja.

Maguire, J., in Falcoux, M. (2011). *Sport and migration: borders, boundaries and crossing*. London; New York: Routledge.

Medica, K., in Lukič, G. (2011). *Migrantski circulus vitiosus: delovne in življenjske razmere migrantov v Sloveniji*. Koper: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče, Zgodovinsko društvo za južno Primorsko, Univerzitetna založba Annales.

Migracije. (2012). Wikipedija – prosta enciklopedija. Pridobljeno 14. 11. 2012 s <http://sl.wikipedia.org/wiki/Migracije>.

Migracije – svetovni izziv 21. stoletja. (31. 7. 2006). Pridobljeno 14. 11. 2012 s <http://www.rtv slo.si/svet/migracije-svetovni-izziv-21-stoletja/57840>.

Oblak, B. (2012). Wikipedija – prosta enciklopedija. Pridobljeno 7. 12. 2012 s http://sl.wikipedia.org/wiki/Branko_Oblak.

Peter Vilfan. (2012). Wikipedija – prosta enciklopedija. Pridobljeno 7. 12. 2012 s http://sl.wikipedia.org/wiki/Peter_Vilfan.

Postršija, M. (2012). *Tuji sezonski gradbeni delavci v Sloveniji*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za družbene vede.

Povjest kluba. RK Podravka Vegeta. Pridobljeno 7. 12. 2012 s <http://www.rk-podravka.hr/o-klubu/povijest.html>.

Propozicije državnih roketnih lig. (2012). Ljubljana: Rokometna zveza Slovenije. Pridobljeno 7. 12. 2012 s <http://www.rokometna-zveza.si/tekmovanja/pravila-tekmovanja/clani-clanice>.

Rožič, P. (2011). *Medkulturna primerjava migracij v rokometu*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani: Fakulteta za šport.

Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000). Pridobljeno 8. 12. 2012 s <http://bos.zrc-sazu.si/sskj.html>.

Trobec, A. (2005). *Trženjski vidiki globalizacije športa*. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.

Večna lestvica nastopov (31. 8. 2012). Ljubljana: Rokometna zveza Slovenije. Pridobljeno 7. 12. 2012 s <http://www.rokometna-zveza.si/reprezentance/zenske/clanice/391>.

Zgodovina. Ljubljana: Rokometna zveza Slovenije. Pridobljeno 7. 11. 2012 z www.rokometna-zveza.si/info/10.

7 PRILOGE

7.1. VPRAŠANJA ZA INTERVJU O MIGRACIJAH ROKOMETAŠIC

1. Zanima me vaša izkušnja, ki jo imate z odhodom v tujino. Kaj je bil glavni razlog, da ste se sploh odločili za odhod v tujino, oziroma katera vaša izkušnja je prevladala, da ste se odločili za tak korak?
2. Kako je bil na "tehnični" ravni izveden vaš prvi prestop v tuji klub? Vam je pri tem kdo pomagal, kakšna je bila reakcija v domačem in klubskem okolju?
3. Vključitev igralca v novo družbeno (klubsko) okolje ni vedno enostavna. Kako je pri vas potekala socializacija v novo ekipo, ste imeli pri tem kaj težav ali je vse vedno potekalo gladko. Katere pozitivne in katere negativne vidike bi lahko izpostavili pri vključevanju v novo družbeno okolje?
4. Ali ste, ko ste igrali v tujini, imeli možnost izobraževanja (poklicnega – nadaljevanje šolanja in strokovnega – rokometnega)? Kako je to potekalo, na kakšen način ste imeli omogočeno izobraževanje oziroma, če se niste izobraževali, kaj je bil razlog za to?
5. Ali se je vaše socialno življenje kaj spremenilo v času, ko ste bili v tujini? Na kakšen način (s kom ste se družili, kaj ste počeli poleg rokometna ...)?
6. Kako ocenjujete svojo rokometno kariero? V kolikšni meri ste uspeli (kaj za vas sploh pomeni uspeti v rokometu)? In kakšno vlogo je imelo pir tem igranje v tujini?
7. Kaj so bili glavni razlogi, da ste se vrnili v svojo državo? Kako je potekala vaša odločitev za prenehanje igranja v tujini in kako ste se počutili po vrnitvi v svojo državo?